



RADNA VERZIJA

PROGRAMI HNS-a

do gospodarskog uzleta s HNS-om
u društvo znanja s HNS-om

bolje.brže.pravosuđe@hns

nova javna uprava

od hrvatskog polja do europskog stola

hrvatske reforme po europskim
standardima

PROJEKTI HNS-a

HNS za mlade u politici

bez žena nema demokracije

dostojanstveno u treću životnu dob

3 do gospodarskog uzleta s HNS-om

20 u društvo znanja s HNS-om

28 bolje.brže.pravosuđe@hns

41 nova javna uprava

51 od hrvatskog polja do europskog stola

77 hrvatske reforme po europskim standardima

96 HNS za mlade u politici

108 bez žena nema demokracije

113 dostojanstveno u treću životnu dob

programi HNS-a RADNA VERZIJA

do gospodarskog
uzleta s HNS-om

sažetak

Hrvatska narodna stranka – liberalni demokrati smatra da temelji gospodarskih aktivnosti trebaju biti zasnovani na dva dugoročna cilja:

- Stremljenje prema standardima Europske civilizacije, što ujedno znači i stremljenje prema usklađivanju stvarnog gospodarskog okruženja i institucionalnog okvira sa standardima EU:
 1. Priključivanje Europskoj uniji kroz udruživanje u gospodarske, političke, društvene, kulturne i ostale segmente društva;
 2. Temeljem toga, potrebno je fokus staviti na gospodarski razvoj kroz stvaranje razvojne poslovne (poduzetničke) klime i to na svim razinama (lokalno, regionalno, nacionalno) te na decentralizaciju države, kako bi osigurali ravnomjerni lokalni/regionalni gospodarski razvoj Hrvatske i smanjenje nejednakosti u raspodjeli dohotka.
- Fokusiranje na mjere koje su direktno usmjerene na stvaranje i poboljšanje uvjeta za razvoj gospodarskih aktivnosti:
 1. Definiranje i stimuliranje onih tipova poduzetništva i gospodarske aktivnosti koji imaju najveće izgleda za uspjeh u svakoj regiji, kao i u mikroregijama;
 2. Veća decentralizacija i povećanje autonomnih fiskalnih prihoda jedinica lokalne i regionalne samouprave;
 3. Razrješavanje statusa i stavljanje u funkciju poljoprivrednog zemljišta i nekretнина koji su zbog neriješenih i kompliciranih vlasničkih odnosa dugi niz godina izvan funkcije i upotrebe;
 4. Jedinstvena i osmišljena zemljišna politika, model zaštite i razvoja obalnog pojasa te zaštita krajolika od posebnog interesa za razvoj zemlje;
 5. Razrada modela javno-privatnog partnerstva na državnoj i lokalnoj razini, naročito u onim područjima usluga i izgradnje infrastrukture koja su tradicionalno u nadležnosti države, odnosno lokalne samouprave;
 6. Stvaranje gospodarskog okruženja za povećanje interesa potencijalnih investitora FDI (Foreign Direct Investments – direktna inozemna ulaganja) – za greenfield i za brownfield investicije.

Praktično funkcioniranje institucija sistema jedna je od osnovnih razlika između razvijenih uspješnih gospodarstava i pretendenta na takvu kvalifikaciju. Za postizanje konkretnih i mjerljivih zadanih ciljeva u malom tranzicijskom gospodarstvu kakvo je hrvatsko, potrebno je provesti mjere koje omogućuju dugoročno poboljšavanje uvjeta privređivanja. U tom smislu treba inzistirati na sljedećim horizontalnim mjerama:

- uvođenje poreza na imovinu, prepuštanje poreza na dohodak lokalnoj i regionalnoj samoupravi, ravnomjerna regionalna raspodjela poreza na dobit;

- povećanje pravne sigurnosti i stabilnosti (posebno na trgovačkim sudovima, uz naglasak na zaštitu vjerovnika);
- podizanje razine obrazovanja (posebno VSS);
- transparentnost i efikasnost rada državnih službi;
- borba protiv korupcije;
- standardiziranje i razvoj institucija neophodnih za funkcioniranje tržišnog gospodarstva;
- smanjenje tereta financiranja države (samo profesionalna vojska, outsourcing u javnoj upravi, manji porez na dohodak, uz uvođenje poreza na imovinu umjesto komunalne naknade);
- povećanje protočnosti radne snage u privredi i upravi;
- smanjenje vlasničkog i normativnog prisustva države, te mjere definiranja i realizacije nekoliko konkretnih projekata u periodu 2006-2008, s nositeljima odgovornima i ovlaštenima za realizaciju.

Uz horizontalne, potrebno je provoditi i sljedeće vertikalne mjere:

- preko fonda za kompenzaciju, u središnjem državnom proračunu subvencionirati proračune jedinica lokalne samouprave do razine prosječnog proračunskog prihoda po stanovniku;
- potpuni završetak projekta sređivanja gruntovnice i katastra s mogućnostima trenutačnih transakcija elektronskim putem;
- donijeti zakon o vlasničkom preuzimanju putem državnog fonda zemljišta i nekretnina s neutvrdivom ili teško utvrdivom vlasničkom strukturom;
- usvojiti odgovarajući zakonodavni okvir i osposobiti Uskok i druge institucije za radikalno čišćenje korupcije, posebno u sudstvu, zdravstvu i upravi
- formirati posebno tijelo za praćenje i usmjeravanje javne potrošnje i smanjenje duga na 60% BDP-a i investicijskim okvirom od 30% BDP-a
- privatizacija agrokompleksa uz obvezu zadržavanja cjelovitih površina;
- do 2008. zadržati samo profitabilne tvrtke u brodogradnji i agraru;
- transformirati HZZO u osiguravajuću kuću za osnovno zdravstveno osiguranje koja plaća usluge za osiguranike;
- stvoriti preduvjete za 50%-tno povećanje VŠS i VŠS obrazovanih građana (uključujući i infrastrukturu objekata i opreme);
- formirati mrežu one-stop ureda na razini županija i države;
- zakonodavno i provedbeno-institucionalno (kroz agenciju definirati obalni pojas i mogućnosti njegova korištenja, štiteći strateške interese države zakonodavnim okvirom) i detaljnim planiranjem mora se odrediti potrebna dubina obalnog pojasa, te uvesti posebna inspeksijska služba za intervencije u slučaju devastacije prostora;
- nastaviti investicijske aktivnosti prema programu iz listopada 2000. – program autocesta, plinifikacije, izgradnje vodovodnog sustava, odvodnje i pročišćavanja, posebno poticati razvojne projekte HEP-a te pokrenuti razvoj željezničke mreže i realizaciju sustava deponija i spalionica;
- inzistirati na tome da se izgradnja POS-a nastavi intenzitetom 5.000

- stanova godišnje;
- kroz državni fond za ulaganje u nekretnine realizirati, uz postojeće, i turističke komplekse (uključivo i termalne) na vojnim i drugim državnim zemljištima, kao i u nekoliko turističkih gradova na području pod Velebitom, ali i na nekim drugim mjestima;
 - uvesti model javno-privatnog partnerstva u izgradnji kapitalnih objekata, od infrastrukture do objekata za javne namjene;
 - kroz prodaju (prvenstveno na domaćem tržištu) koncesijskih društava na izgrađenim i neizgrađenim dionicama autocesta, smanjiti dug i stvoriti novi investicijski potencijal.

program

Hrvatska narodna stranka – liberalni demokrati smatra da temelji gospodarskih aktivnosti trebaju biti zasnovani na dva dugoročna cilja:

- Stremljenje prema standardima Europske civilizacije, što ujedno znači i stremljenje prema usklađivanju stvarnog gospodarskog okruženja i institucionalnog okvira sa standardima EU:
 1. Priključivanje Europskoj uniji kroz udruživanje u gospodarske, političke, društvene, kulturne i ostale segmente društva;
 2. Temeljem toga, potrebno je fokus staviti na gospodarski razvoj kroz stvaranje razvojne poslovne (poduzetničke) klime i to na svim razinama (lokalno, regionalno, nacionalno), te decentralizaciju države kako bi osigurali ravnomjerni lokalni/regionalni gospodarski razvoj Hrvatske.
- Fokusiranje na mjere koje su direktno usmjerene na stvaranje i poboljšanje uvjeta za razvoj gospodarskih aktivnosti
 1. Definiranje i stimuliranje onih tipova poduzetništva i gospodarske aktivnosti koji imaju najveće izgleda za uspjeh u svakoj regiji, kao i u mikroregijama;
 2. Veća decentralizacija i povećanje autonomnih fiskalnih prihoda jedinica lokalne i regionalne samouprave;
 3. Razrješavanje statusa i stavljanje u funkciju poljoprivrednog zemljišta i nekretnina koji su zbog neriješenih i kompliciranih vlasničkih odnosa dugi niz godina izvan funkcije i upotrebe;
 4. Jedinstvena i osmišljena zemljišna politika, model zaštite i razvoja obalnog pojasa te zaštita krajolika od posebnog interesa za razvoj zemlje;
 5. Razrada modela javno–privatnog partnerstva na državnoj i lokalnoj razini, naročito u onim područjima usluga i izgradnje infrastrukture koja su tradicionalno u nadležnosti države, odnosno lokalne samouprave;
 6. Stvaranje gospodarskog okruženja za povećanje interesa potencijalnih investitora FDI (Foreign Direct Investments – direktna inozemna ulaganja) – za greenfield i brownfield investicije.

CILJEVI I ULOGA DRŽAVE:

Od precjenjivanja vlastitih sposobnosti opasnije je samo njihovo podcjenjivanje. Razumijevanje uloge države i jasni ciljevi mogu pomoći da se dođe do mjera koje je nužno provoditi da bi se ciljevi postigli.

- U periodu od 2006–2008. godine prosječni godišnji rast GDP 6%;
- Rast produktivnosti i konkurentnosti te povećanje efikasnosti gospodarstva (potaknuti razvoj tvrtki zasnovanih na znanju);

- Poboljšanje obrazovne i stručne kvalitete radno sposobnog stanovništva te stvaranje preduvjeta za 50%-tno povećanje VSS obrazovanih građana;
- Rast zaposlenosti sa smanjenjem broja nezaposlenih na burzi rada za 40% do 2008. godine;
- Informatizacija i restrukturiranje državne uprave;
- Uravnoteženje regionalnog razvoja uz očuvanje kvalitete prirodnih resursa te smanjivanje nejednakosti u raspodjeli dohotka.

Uloga države se ogleda u:

- efikasnom zakonodavnom i sudskom sustavu
- transparentnom nadzoru tržišnog natjecanja
- solidnoj privrednoj infrastrukturi
- modernom obrazovnom sustavu
- pružanju socijalne zaštite onim segmentima stanovništva koji se ne mogu osloniti na tržište ili im takvo oslanjanje ne osigurava društveno prihvatljiv životni standard
- naglašenoj ulozi javnog sektora u razvoju vanjskotrgovinske infrastrukture, posebno u poboljšanju pristupa malih i srednjih poduzeća međunarodnim tržištima.

Uz tradicionalnu ulogu države, puno je važnija njezina uloga u prepoznavanju izvora rasta i značaja domaće potražnje na određenoj razini razvoja zemlje i formiranja stvarnog tržišta.

Posebno važna tema jest sposobnost korištenja monetarnog suvereniteta. Praćenjem nominalnog rasta BDP-a tečajem kune pretvorili bismo slabost hrvatskog gospodarstva u prednost u vremenu do ulaska u europsku monetarnu uniju i preuzimanja eura, ne ugrožavajući istovremeno ni poziciju građana ni uvoznika, kao ni stabilnost bankarskog sustava. Pri formiranju tečaja nužno je isključiti priljeve na osnovu vanjskih zaduženja.

Ulazak u EU nam ne treba biti cilj, već sredstvo za izgradnju društva ljudi zadovoljnih svojim životom.

OSNOVNE KARAKTERISTIKE SADAŠNJEG STANJA:

Gospodarstvo se približava recesiji, evidentan je nedostatak primjenjivog znanja u sustavu (visoko obrazovanih stručnih ljudi) te nedostatak gledanja iz prizme šireg društvenog interesa. U okviru vladajuće strukture primjetan je i nedostatak jasne vizije gospodarskog razvoja, kakvu ulogu države želimo, koje

gospodarske grane želimo razvijati i što želimo specijalizirati. Neshvaćene su prednosti u tome što smo mi mala zemlja i da je potrebna specijalizacija temeljem određenih svjetskih trendova.

Neprepoznatljiva je uloga države u osiguranju pozitivnog gospodarskog okruženja, prvenstveno u zaštiti strateških interesa (npr. da ne dozvoli stranu kontrolu u prirodnim monopolima).

Prošla Vlada postigla je relativno visoki rast BDP-a i pad nezaposlenosti u velikoj mjeri na podlozi znatnog povećanja kapitalnih investicija.

No, iako se pokušalo pokrenuti kotač, dolaskom HDZ-ove Vlade izostale su daljnje investicije poduzetnika u nove poslove, a povećano je ulaganje u potrošnju što je još jedan dokaz da nemamo razvijenu poduzetničku klimu. Trebamo stvoriti uvjete u kojima investitori imaju i mogućnost povrata uloženog. Na to nije niti naviknuta javnost, jer se na svaki pokušaj investicija s ciljem ostvarivanja profita gleda kao na pokušaj nečeg nečasnog, u čemu uvijek ima i kriminalnih radnji. Naročito je u tome naglašena uloga medija koji često pišu neprovjerene informacije kojima napadaju investitore te stvaraju ružnu sliku o Hrvatskoj, koja ne prihvaća niti strano znanje, niti strani kapital. Kapital dolazi samo u ona gospodarska okruženja u kojima se može oploditi uz što manji rizik.

Nelikvidnost je opet pomahnitala, a HDZ nije ništa napravio od obećanog pokretanja Hrvatske (prema Sanaderovim obećanjima iz kraja 2003.)

Osobna potrošnja je povećana. Suprotno tome, potrebno je poticati plasmane poduzetnicima i korporativnom sektoru pa će se tako smanjivati i plasmani za osobnu potrošnju.

Javni dug raste iako nema nikakvih novih kapitalnih projekata. Osobna potrošnja nije obuzdana, porezna disciplina nije uvedena i naplata poreza podbacuje, a katastrofalno je stanje u zdravstvu.

Nije riješen dug umirovljenicima, a nezaposlenost je izuzetno visoka i ne pokazuje tendenciju smanjenja..

Rast BDP-a prvenstveno je rezultat porasta vanjskoga duga, a ne rasta zaposlenosti i stimulacije proizvodnje i izvoza.

Evidentan je nedostatak poduzetnika i kvalitetnih menadžera u privredi i u javnoj upravi, uz nepostojanje sustava njihova obrazovanja.

Potpuno je neriješeno pitanje agrokompleksa i brodogradnje u gospodarstvu, te zdravstva i visokog obrazovanja u društvenoj nadgradnji.

Financijska struktura je nedostatna bez poticanja i korištenja od strane države (posebno u razvojnim projektima).

Velika je umiješanost politike u sve društvene slojeve; politika se treba uključiti u onom dijelu gdje štiti isključivo širi društveni interes.

Do sada niti jedan slučaj privatizacijske pljačke nije razriješen na način da se prekršitelje pravomoćno osudilo, a država obeštetila «njihovom» imovinom, a aktualna vlast ne pokazuje niti najmanju želju da takve procese uopće i pokrene. Transparentnog i efikasnog gospodarstva nema bez povjerenja u stabilno i djelotvorno pravosuđe, a preduvjet za to je razrješenje svih mučki, sprega s politikom, kao i ono o čemu svi pričaju - funkcioniranje pravne države.

NAZNAKE MOGUĆIH POTEZA:

Vlada mora preuzeti odgovornost nad infrastrukturnim objektima i stati iza nekoliko megaprojekata koji direktno i indirektno jačaju gospodarsku dinamiku i financiraju se vanjskim kapitalom, posebno uzimajući u obzir da je jedan od najvećih nedostataka u pripremi javnih poduzeća za privatizaciju njihova podinvestiranost.

Na taj način:

- potiče se gospodarska aktivnost i zapošljavanje u djelu inozemnih investicija tvrtki zasnovanih na znanju, partnerstvo s inozemnim ulagačima i domaćim znanjem;
- ostvaruje se iz strane akumulacije povrat od 40% na godišnjoj razini od investicije /22+18/;
- sredstva su dugoročna kreditna sredstva razvojnih banaka dana tvrtkama u vlasništvu države, ali izvan proračuna, a država eventualno djelomično sudjeluje u garancijskom pokriću te ljudi više kreću u poduzetništvo utemeljeno na znanju.

Porezna opterećenja: Nužnost restrukturiranja poreznih davanja s ciljem rasterećivanja gospodarstva, poticanja ulaganja u biznis, destimulacije potrošnje na luksuz kao i skretanje poreznih prihoda u jedinice lokalne samouprave. To bi značilo maksimalne olakšice ili ultra- niske stope za (re)investiranje u biznis, progresivni porezi na dohodak, međustope PDV-a, porezi na imovinu koje bi ubirale lokalne jedinice (mogući su višeslojni porezi na imovinu; mjesni, županijski, ...).

Strategija privatizacije i javno-privatno partnerstvo - privatizacijskim procesima (kao i svakoj alokaciji javnih dobara poput dodjela koncesija itd.) treba pristupiti s jasno definiranim ciljevima i ne postoji jedinstveni model koji važi za sve situacije. Država treba paziti na strateške interese (npr. privatizacija HEP-a, HŽ-a, itd.) i može koristiti i modele u kojima zapošljava kvalitetni menadžerski kadar i zadržava vlasništvo (JPP - kad bi to bilo definirano jasno, što nije). Javna ponuda (IPO) je isto zanimljiv oblik rješavanja državnog vlasništva, specijalno

kad mirovinski fondovi imaju novac za plasirati (na taj način bi vlasništvo ostalo u hrvatskim rukama), traženje strateških partnera, itd.

Javno-privatno partnerstvo prihvatljivo je za ona područja gospodarskog života gdje država posjeduje određene infrastrukturne objekte koji su potencijalnom investitoru potrebni za ulaganje i ostvarivanje profita. Država također osigurava svu zakonsku dokumentaciju i dozvole i zapravo je određenu potporu investitoru koji te objekte samo koristi. Država ulaže uglavnom u zemlju i građevine te određuje standarde provedbe proizvodnje ili razvoja usluge, a javnim- privatnim partnerstvom omogućava gospodarski razvoj. Privatni partner u JPP ulaže financije, znanje i iskustvo. JPP nije zamjena za privatizaciju, no u ovom trenutku nije najbolje rješenje jer ne postoji zakonska regulativa. HNS inzistira na donošenju zakonske regulative, poglavito iz razloga što su neki od projekata JPP već u fazi realizacije. Razrada modela javno-privatnog partnerstva na državnoj i lokalnoj razini, naročito u onim područjima usluga i izgradnje infrastrukture koja su tradicionalno u nadležnosti države, odnosno lokalne samouprave jedan je od preduvjeta za Hrvatsku ujednačenih šansi, što je jedan od temeljnih političkih ciljeva HNS-a.

Svakako je nužno definirati i transparentne ciljeve privatizacije (specificirati radi li se o ekonomskoj efikasnosti, punjenju proračuna, fokusu na obećanjima o dokapitalizaciji i dodatnim ulaganjima u budućnost, očuvanju postojećih radnih mjesta,...) i dosljednost i transparentnost u provedbi privatizacijskih procesa, jer privatizacijski skandali direktno štete imidžu i rejtingu Hrvatske. Dolaskom na vlast koalicije 2000. godine smirio se proces bezobzirnog «pretakanja» supstance iz društava koja su bila u portfelju Republike Hrvatske u korist netržišnim metodama odabranih «investitora» ili bolje rečeno privatizacijskih profitera.

Problem je ipak ostao nerazriješen radi smanjenja roka zastare krivičnog gonjenja dokazanih slučajeva privatizacijske pljačke s 10 na 5 godina i, s druge strane, nedovoljno jasnih kriterija donošenja odluka o najboljim ponuditeljima za dionice i udjele državnoga portfelja u razdoblju od 2000. do 2004. godine. Ukoliko se na ovom planu ne odaberu jasni tržišni kriteriji te ne omogući pravna zaštita javnog sektora i općeg društvenog interesa, proces «pretakanja» supstance će se nastaviti.

Inozemna izravna ulaganja – Foreign Direct Investments (FDI) – dijele se na izravna ulaganja koja stvaraju potpuno novu vrijednost (greenfield investicije) te na ulaganja u određenu, već postojeću vrijednost (imovinu) zbog povećanja učinkovitosti (najčešće unošenjem svježeg kapitala i znanja) što predstavlja tzv. brownfield investicije.

Najviše zbog rata u Hrvatskoj i nestabilnosti u regiji, strane investicije su izostale, a strani su investitori Hrvatsku zaobilazili u velikom luku. Smirivanje političkih prilika nažalost nije praćeno i adekvatnim poboljšanjem gospodarskog okruženja pa je razmjerno niska razina ulaganja u Hrvatsku i dalje dominantno gospodarsko obilježje. Nejasna i nepostojana porezna politika te neučinkovita

javna uprava (naročito kod ishodovanja dozvola) i dalje su faktori odvratanja dolaska stranog kapitala te je potrebno hitno donijeti zakonsku regulativu koja će riješiti te probleme. Kod ulaganja u stranu zemlju investitorima je vrlo važno da porezna politika bude jasna i transparentna i, ne manje važno, postojana, tj. da se porezi stalno ne mijenjaju. U Hrvatskoj, upravo suprotno, vrlo se često mijenjaju porezna pravila, često pod pritiskom krpanja rupa u proračunu. U takvom okruženju nemoguće je raditi bilo kakve ozbiljnije dugoročne poslovne planove pa kapital odlazi tamo gdje je porezno okruženje povoljnije.

Prema podacima HNB-a, izravna strana ulaganja od 1993. do kraja 2002. godine bila su 7,474 milijuna američkih dolara.

Prema tim podacima, najviše je u Hrvatsku uložila Austrija (1,17 milijardi USD), Njemačka (1,69 milijardi USD) te SAD (1,13 milijardi USD).

Ulaganja su bila u telekomunikacije (60%), novčarsko posredovanje (21,35%), farmaceutsku industriju (13,99%), uz privatizaciju HT-a, prodaju dionica Plive i dr. Još se ulagalo u proizvodnju cementa, u obnovu hotela i motela, vađenje sirove nafte te u trgovinu robe široke potrošnje.

Zaključno, uz makroekonomsku stabilnost, stranim ulagačima jednako je važna i politička stabilnost.

Kaos u zdravstvu predstavlja ogromno opterećenje za gospodarstvo pa se mora i o tome govoriti. Neke od mjera su svakako efikasan menadžment u zdravstvu te sprečavanje sukoba interesa.

Pripreme za EU - pripremiti se (kao i pregovaračku poziciju) za EU. Npr. ulaganje u stvari koje će nam biti komparativne prednosti (npr. maslinici, vinogradi,...), priprema za biznise koji će možda biti pogodeni, itd.

Koordinirano iskorištavanje pretpristupnih fondova – prvenstveno podrazumijeva institucionalno uređenje tokova novca iz pretpristupnih fondova, kvalitetnu edukaciju potencijalnih korisnika novca iz pretpristupnih fondova o načinu na koji se taj novac može dobiti, te „tehničku stručnu“ pomoć u izradi poslovnih planova, predviđanja mogućih prepreka, savjetovanja oko pojedinih poslovnih planova i sl. Kako Republika Hrvatska i aktualna vlast gotovo ništa od ovog nisu učinili, većina novca koji je predviđen za „povlačenje“ iz pretpristupnih fondova nažalost će ostati neiskorištena.

MJERE OSNAŽIVANJA INSTITUCIJA PRAVNE DRŽAVE I GOSPODARSKOG INSTITUCIONALNOG OKVIRA

Praktično funkcioniranje institucija sistema jedna je od osnovnih razlika

između razvijenih uspješnih gospodarstava i pretendenata na takvu kvalifikaciju. Za postizanje konkretnih i mjerljivih zadanih ciljeva u malom tranzicijskom gospodarstvu kakvo je hrvatsko, potrebno je sprovesti mjere koje omogućuju dugoročno poboljšavanje uvjeta privređivanja. U tom smislu treba inzistirati na sljedećim horizontalnim mjerama:

- uvođenje poreza na imovinu, prepuštanje poreza na dohodak lokalnoj regionalnoj samoupravi, ravnomjerna regionalna raspodjela poreza na dobit
- povećanje pravne sigurnosti i stabilnosti (posebno na trgovačkim sudovima uz naglasak na zaštiti vjerovnika)
- podizanje razine obrazovanja (posebno VSS)
- transparentnost i efikasnost rada državnih službi;
- borba protiv korupcije;
- standardiziranje i razvoj institucija neophodnih za funkcioniranje tržišnog gospodarstva;
- smanjenje tereta financiranja države (samo profesionalna vojska, outsourcing u javnoj upravi, manji porez na dohodak uz uvođenje poreza na imovinu umjesto komunalne naknade);
- povećanje protočnosti radne snage u privredi i upravi;
- smanjenje vlasničkog i normativnog prisustva države, te mjere definiranja i realizacije nekoliko konkretnih projekata u periodu 2006-2008, s odgovornim nositeljima ovlaštenima za realizaciju.

Uz horizontalne, potrebno je provoditi i sljedeće vertikalne mjere:

- preko fonda za kompenzaciju u središnjem državnom proračunu subvencionirati proračune jedinica lokalne samouprave do razine prosječnog proračunskog prihoda po stanovniku;
- potpuni završetak projekta sređivanja gruntovnice i katastra s mogućnostima trenutačnih transakcija elektronskim putem;
- donijeti zakon o vlasničkom preuzimanju putem državnog fonda zemljišta i nekretnina s neutvrdivom ili teško utvrdivom vlasničkom strukturom;
- usvojiti odgovarajući zakonodavni okvir i osposobiti Uskok i druge institucije za radikalno čišćenje korupcije, posebno u sudstvu, zdravstvu i upravi;
- formirati posebno tijelo za praćenje i usmjeravanje javne potrošnje i smanjenje duga na 60% BDP-a i investicijskim okvirom od 30% BDP-a;
- privatizacija agrokompleksa uz obvezu zadržavanja cjelovitih površina;
- do 2008. zadržati samo profitabilne tvrtke u brodogradnji i agraru;
- transformirati HZZO u osiguravajuću kuću za osnovno zdravstveno osiguranje koja plaća usluge za osiguranike;
- stvoriti preduvjete za 50%-tno povećanje VSS i VŠS obrazovanih građana (uključujući i infrastrukturu objekata i opreme);
- formirati mrežu one-stop ureda na razini županija i države;

- zakonodavno i provedbeno-institucionalno kroz agenciju definirati obalni pojas i mogućnosti njegova korištenja, štiteći strateške interese države; zakonodavnim okvirom i detaljnim planiranjem mora se odrediti potrebna dubina obalnog pojasa te uvesti posebna inspeksijska služba za intervencije u slučaju devastacije prostora;
- nastaviti investicijske aktivnosti prema programu iz listopada 2000. – program autocesta, plinifikacije, izgradnje vodovodnog sustava, odvodnje i pročišćavanja, posebno poticati razvojne projekte HEP-a, te pokrenuti razvoj željezničke mreže i realizaciju sustava deponija i spalionica;
- inzistirati na tome da se izgradnja POS-a nastavi intenzitetom 5.000 stanova godišnje;
- kroz državni fond za ulaganje u nekretnine realizirati, uz postojeće, i turističke komplekse (uključivo i termalne) na vojnim i drugim državnim zemljištima, kao i u nekoliko turističkih gradova na području pod Velebitom, ali i na nekim drugim mjestima;
- uvesti model javno-privatnog partnerstva u izgradnji kapitalnih objekata, od infrastrukture do objekata za javne namjene;
- kroz prodaju (prvenstveno na domaćem tržištu) koncesijskih društava na izgrađenim i neizgrađenim dionicama autocesta, smanjiti dug i stvoriti novi investicijski potencijal.

Nadalje, gospodarske aktivnosti i aktivnosti od direktnog utjecaja na gospodarstvo kojima treba dati prioritet i na čijem provođenju inzistiramo su:

- Efikasnost pravosuđa i povećanje pravne sigurnosti, specifično u području definiranja vlasničkih prava i rješavanja gospodarskih sporova, te usvajanje odgovarajućeg zakonskog okvira i osposobljavanje USKOK-a i drugih institucija za radikalno čišćenje korupcije, posebno u sudstvu, zdravstvu i upravi. Efikasno funkcioniranje pravosuđa jedan je od najvažnijih čimbenika koji definiraju atraktivnost neke države za ulazak stranog kapitala (neefikasno pravosuđe i netransparentni procesi povećavaju rizik poslovanja i samim tim čine svaki posao manje atraktivnim). Prema mjerilu atraktivnosti za ulaganja, susjedne nam tranzicijske zemlje, Slovenija i Mađarska, daleko su ispred nas;
- Inzistiranje na usvajanju I A S (International Accounting Standards, standard razvijeni u Europi) kao računovodstvenog standarda za sve kompanije. Takva inicijativa će pomoći u razvoju tržišta korporativnog financiranja, jer globalni kapital neće morati snositi rizik uzrokovan nejasnim računovodstvenim standardima;
- Osnivanje državne agencije koja će imati široke ovlasti i osnovnu misiju da inventivnim metodama potiče razvoj domaće industrije kao i privlačenje direktnih stranih investicija (foreign direct investments), pojednostavljivanje (u praksi) osnivanja poduzeća; u vrijeme kad mnoge

globalne korporacije standardno izdvajaju sve što nije njihov osnovni biznis (outsourcing), često kroz širenje na nova tržišta, treba iskoristiti takvu priliku. (Npr. prema istraživanju njemačke industrijske i trgovinske komore DIHK, svako četvrto njemačko poduzeće želi premjestiti dijelove proizvodnje ili čak i samo sjedište firme u neku drugu zemlju);

- Dovođenje Zakona o slobodnom prometu nekretninama u Hrvatskoj i za strane državljane, uz sve ograde koje želimo: zemlje koje ne želimo, reciprocitet, zabrana prometa gdje ne postoje sređeni prostorni i urbanistički planovi;
- Poticanje efikasnosti u radu državnih organizacija. Izdvojiti (u smislu outsourcinga) sve sekundarne operacije iz takvih kompanija te osnovati profesionalne državne servise koji će opsluživati te državne organizacije. Dobri primjeri su računovodstvo i IT podrška. Takve novonastale servisne agencije mogu proširiti svoje profesionalno djelovanje i na privatne organizacije te i same mogu biti privatizirane. (Npr., ako je od strateške važnosti da Hrvatske željeznice budu državno vlasništvo, nije od strateške važnosti da računovodstvena služba Hrvatskih željeznica bude dio Hrvatskih željeznica, niti da bude državno vlasništvo);
- Transformacija HZZO-a u cilju efikasnije javne potrošnje u zdravstvu. S obzirom na udio javne potrošnje u zdravstvu u BDP-u, rješavanje tog problema je značajno za cjelokupnu efikasnost gospodarstva. Potrebno je razmotriti mogućnost transformacije HZZO-a u osiguravajuću kuću koja plaća uslugu za osiguranika;
- Radno zakonodavstvo i porezna politika - s obzirom da EU standardi drastično variraju od države do države (od npr. skandinavskih zemalja do UK), treba pronaći rješenja koja su prihvatljiva za našu situaciju i koja, ako je moguće, ne streme prema preradikalnom odmaku od zatečene situacije i očekivanja građana.

RAZVOJ INFRASTRUKTURE KAO OSNOVNI PREDUVJET RAZVOJA GOSPODARSTVA

Uspješno i efikasno gospodarstvo može funkcionirati samo uz kvalitetnu infrastrukturu. Izgradnja infrastrukture je od strateškog značaja te inzistiramo na agresivnim ulaganjima u infrastrukturu s naglaskom na iskorištavanje sinergijskih potencijala za razvoj gospodarstva koje takvi projekti omogućavaju:

- Nastavak intenzivne cestogradnje i ostalih javnih infrastrukturnih radova (razvojni projekti HFP-a uz program POS-a te realizacija sustava deponija i spalionica), nastavak izgradnje velikih otočnih pristaništa prema Italiji te

generalni razvoj prometne povezanosti (razvoj željezničke mreže, brodski promet, izgradnja i modernizacija manjih zračnih luka od značaja za turizam). Zarada od transporta može donijeti značajne prihode. Osim turističke odrednice, Hrvatska treba usmjeravati razvojne aktivnosti u cilju promoviranja u prometno-tranzitnu državu zbog iznimno povoljnog zemljopisnog položaja kao raskrižja glavnih prometnih putova istoka i zapada te sjevera i juga – jadranske luke su veza srednje Europe s morskim putovima (cestovni i željeznički promet), kroz Hrvatsku prolazi najkraći cestovni koridor od zapadne Europe do Grčke, Turske i zemalja Bliskog istoka; cestovni koridor Jadransko-jonska autocesta, povoljna pozicija za naplatu preleta zrakoplova kojima je od zapadne Europe na istok najisplativije letjeti upravo preko Hrvatske; Jadranski naftovod s potencijalnom mogućnošću zarade za Hrvatsku od 30.000.000 USD godišnje;

- Stvaranje posebne upravne jedinice za intervencije u slučajevima devastacije prostora i realizaciju programa odlaganja i sanacije otpada (posebno tehnološki opasnog) s realizacijom zakonskog okvira i definiranjem lokacije u roku godine dana, a završetkom projekta u roku od dvije godine;
- Kroz državni fond za ulaganje u nekretnine realizirati turističke komplekse - uz postojeće i na vojnim i na drugim državnim zemljištima, uključivo i termalne (posebno zagrebačke), te u nekoliko turističkih gradova na području podno Velebita i drugdje prema strategiji razvoja turizma;
- Neodgodivo započeti projekte grupe savskih elektrana («Zagreb na Savi»), završiti gradnju vodoopskrbnih sustava koji su zasad djelomično ili sasvim izvan upotrebe;
- Nastaviti financiranje plinovoda Zagreb – Split uz intenzivne napore u izgradnji;
- Razvoj i reguliranje telekomunikacijske infrastrukture s posebnim naglaskom na nove tehnologije i razvojne mogućnosti gospodarstva korištenjem tih tehnologija, poput mobilne telefonije treće generacije i bežičnih Internet komunikacija (wireless networking);
- Internetizacija i razvoj e-komunikacija. Državni ured za internetizaciju i Hrvatska gospodarska komora već imaju inicijative koje nastoje što više internetizirati aktivnosti državnih službi. Potrebno je intenzivno razvijati mogućnosti i poticati elektronske komunikacije gospodarskih entiteta kroz omogućavanje e-komunikacije u svim sferama komunikacije s državnim službama, a sve u cilju razvoja e-poslovanja;
- Razvoj infrastrukture elektronskih medija kroz definiranje institucionalnog okvira i alokacije frekvencijskog spektra. Veliki broj zainteresiranih za

treći nacionalni TV program pokazuje da bi država morala omogućiti više nacionalnih TV licenci. U tom području, kao i u području radio-difuzije, frekvencijskog spektra za alokaciju ima više nego dovoljno, te nema potrebe za ograničavanjem tržišne utakmice i sprečavanjem stvaranja kompetitivnog okruženja;

- Uspostavljanje mjera za poticanje razvoja industrijskih zona/parkova, povećanje broja industrijskih zemljišta s čistim papirima i čistim vlasništvom države, te omogućavanje jedinicama lokalne samouprave mogućnost dodatnih poticajnih mjera pri alokaciji takvih zemljišta. Kroz prodaju (prvenstveno na domaćem tržištu) koncesijskih društava na izgrađenim i neizgrađenim dionicama autocesta, kao i na drugim infrastrukturnim projektima kad je to moguće, može se smanjiti dug i stvoriti novi investicijski potencijal. Ovo sve je u skladu s vrlo dobrom inicijativom kojom se to već želi napraviti uz autocestu Zagreb – Split, gdje to sinergijom postaje gotovo besplatan poduhvat.

POBOLJŠANJE KVALITETE MENADŽERA I RAZVOJ MENADŽERSKIH ZNANJA

Osnovni preduvjet poboljšanja kvalitete, efikasnosti i konkurentnosti hrvatskog gospodarstva je kvaliteta ljudskih potencijala. Trenutna obrazovna struktura stanovništva nije na zavidnoj razini te je podizanje kvalitete obrazovanja jedan od najvažnijih strateških ciljeva. Hrvatska narodna stranka je iz tog razloga pokrenula inicijativu «U društvo znanja s HNS-om».

Najbrži i najdirektniji pozitivni efekti poboljšanja obrazovne i stručne kvalitete radno sposobnog stanovništva za gospodarstvo, postići će se agresivnim aktivnostima s ciljem poboljšanja kvalitete menadžera i razvojem menadžerskih znanja. Kvalitetni poduzetnici (entrepreneurs) ne mogu ostvariti gospodarske ciljeve bez kvalitetnih upravljača procesima, organizacijama i ljudima (managers). Kvalitetnih menadžera u Hrvatskoj nema ni približno dovoljno i potrebni su na svim nivoima u velikim korporacijama, ali i malim biznisima, kao i u svim državnim službama. Razlog za to je i povijesno nasljeđe jer menadžerska znanja i menadžerska profesija nisu bili poticani u socijalističkom gospodarstvu centralnog planiranja. Tako, primjerice, dok su Hrvati uspješni radnici i profesionalci u raznim granama razvijenih svjetskih gospodarstava, uspješnih hrvatskih menadžera u svijetu gotovo da i nema. S druge strane, naši ljudi su relativno poduzetni i dosta inventivni jer nas je život sve natjerao da se snalazimo i improviziramo.

Potrebno je staviti naglasak na poticanje razvoja formalnog i neformalnog obrazovanja za menadžerske vještine i ulaske u poduzetničke pothvate.

HNS je stranka čiji članovi jesu među rijetkim uspješnim hrvatskim menadžerima: od čelnika uspješnih hrvatskih korporacija, do najuspješnijeg ministra u bivšoj Vladi. Zato je HNS u jedinstvenoj poziciji da istakne ovaj ključni problem hrvatskog gospodarstva i inzistira na poboljšanju kvalitete menadžera i

razvoju menadžerskih znanja.

Predlažemo hitne aktivnosti usmjerene ka sustizanju kvalitete menadžerskog kadra EU, koje su ključan korak prema stvaranju osnove za globalnu konkurentnost hrvatskog gospodarstva:

- Jačanje svijesti o nužnosti menadžerskih znanja kroz inzistiranje na menadžerskom iskustvu i stručnosti pri zapošljavanju menadžera u državnim službama i kompanijama u državnom vlasništvu; u skoroj budućnosti zahtijevati formalno menadžersko obrazovanje kao preduvjet;
- Inzistiranje na odgovornosti menadžera za profesionalne greške - menadžerske greške puno su skuplje od bilo kakve neefikasnosti i/ili skupih radničkih beneficija;
- Iniciranje kolegija osnovnih poslovnih znanja na svim fakultetima, jer svaki inventivni profesionalac (inženjer, znanstvenik,...) trebao bi znati izraditi poslovni plan;
- Iniciranje programa potpunog kreditiranja studenata koji studiraju na ponajboljim svjetskim poslovnim školama s povoljnim kamatama i mogućim otpisom kredita ako studenti nakon završetka studija provedu najmanje četiri godine u državnoj službi ili organizaciji u državnom vlasništvu. Trenutni program Vlade pokriva 50% troškova školarine i ne diskriminira kvalitetu školovanja. Preostalih 50% školarine na redovnom MBA programu vrhunske poslovne škole i troškovi života za vrijeme studiranja su i u minimalnoj varijanti 2.500 eura mjesečno što može biti nepremostiva prepreka;
- Iniciranje svih oblika kvalitetnih programa menadžerskog obrazovanja: kratki seminari za poduzetnike i niži menadžment, sveobuhvatni programi «executive education» i fokusiranje na funkcionalne programe - računovodstvo, financije, marketing, strategija - za srednji i viši menadžment, kao i generalne profesionalne škole s MBA programima uz rad (executive MBA) i redovni poslijediplomski studij (MBA). Specifično, predlažemo iniciranje konzorcija domaćih kompanija koji bi stvorio centar za menadžersko obrazovanje (sličan projekt u Njemačkoj je skupio preko 100 milijuna eura početnih donacija od vodećih njemačkih kompanija poput Deutsche Bank, Lufthansa, Siemens,...), kao i podržavanje svih kvalitetnih inicijativa koje dolaze s raznih zainteresiranih strana jer će kvaliteta menadžerskog obrazovanja biti najbolje zagarantirana otvorenom tržišnom utakmicom. Uspješna aktivnost na ovom području mogla bi promovirati Hrvatsku kao regionalnog lidera u menadžerskom obrazovanju (trenutni lider je IEDC na Bledu) te je samim tim još čvršće etablirati kao dominantan gospodarski centar regije.

ZAKLJUČNO, NEMA LAKIH NI BRZIH RJEŠENJA. ZNANJE, OBRAZOVANJE I STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE TE FUNKCIONIRANJE INSTITUCIJA PRAVNE DRŽAVE, KLJUČNI SU GENERATORI RASTA I KONKURENTNOSTI MODERNOG GOSPODARSTVA.

programi HNS-a RADNA VERZIJA

u društvo znanja
s HNS-om

sažetak

Politika visokog obrazovanja i znanosti

Zašto?

Obrazovanje kao ključni instrument za reforme u javnom sektoru i gospodarstvu, kao i za društvene promjene i razvitak demokracije.

Povećanje hrvatske konkurentnosti, kao ni društvene reforme i restrukturiranja koje treba proći hrvatsko gospodarstvo, nije moguće bez dodatnog obrazovanja svih građana za te procese.

Znanje, obrazovanje i stvaranje know-how u svim dijelovima Hrvatske trebaju biti temelj Vladine politike za naredno razdoblje. Budućnost Hrvatske ovisi o znanju i sposobnosti svih društvenih struktura da znanje iskoriste za razvoj. Jedino podizanje opće obrazovne razine u cijeloj populaciji može omogućiti društveni i gospodarski razvoj te osigurati kompetitivnost Hrvatske u gospodarskom okruženju.

Pet ključnih ciljeva

Povećanje broja osoba s obrazovanjem nakon srednje škole – prilagođavanje visokih učilišta potrebama tržišta rada i kreiranje nove nacionalne kvalifikacijske mreže. Jedan od osnovnih indikatora hrvatske konkurentnosti je obrazovanost i kvalificiranost radne snage te njezina sposobnost prilagođavanja potrebama poslodavaca i osposobljenost za učenje i promjene. Cijeli školski sustav fokusiran je na kataloško znanje pa nedovoljno osposobljava ljude za potrebe modernog tržišta rada. Broj visoko i više obrazovanih je premalen, svega 15% radno aktivnog stanovništva, a veliki broj od 50% osoba sa srednjom školom ima neadekvatnu kvalifikaciju za udovoljavanje potrebama modernog gospodarstva i organizacije društva. Zbog toga je potrebno osigurati više i visoko obrazovanje većem broju ljudi (u četiri godine povećati udio osoba s tercijskim obrazovanjem na najmanje 20% i stvoriti preduvjete da njihov udio za deset godina bude iznad 30%) te otvoriti mogućnosti dodatnog obrazovanja za ljude koji su već na tržištu rada, posebice omogućiti školovanje nezaposlenima.

Povećanje efikasnosti visokoobrazovnog sustava. Hrvatski visokoobrazovni sustav je neučinkovit jer svega 35-40% studenata završi studij, s prosječnim trajanjem studiranja od 7,5 godina. Srednjoročni cilj je povećati učinkovitost na 70-80% i izgraditi instrumentarij koji će poticati odgovornost svakog pojedinca za vlastito obrazovanje. Provedene strukturne reforme u sklopu prve faze Bolonjskog procesa stvorile su pretpostavke za posvećenje učinkovitosti, no potrebno je studijske programe još više približiti potrebama poslodavaca i cijelog društva, temeljiti promjene programa na kompetencijama koje omogućuju svakom pojedincu brzo prilagođavanje, učenje i stalno usavršavanje, uložiti u razvitak kulture kvalitete, kulture projektnog rada i kulture učenja.

Uključivanje u europski prostor visokog obrazovanja i povezivanje s europskim istraživačkim prostorom. Prvi koraci koji su učinjeni u primjeni Bolonjskog procesa približili su hrvatsko uključivanje u europski prostor visokog obrazovanja. No, to uključivanje treba se temeljiti na ravnopravnosti i osposobljenosti naših institucija i pojedinaca za natjecanje na jedinstvenom europskom tržištu znanja i radne snage. Iza hrvatskih diploma i visokoobrazovnih institucija treba stajati

kvaliteta koja jamči potvrđivanje u europskom prostoru, a hrvatska postati prostor u koji će najkvalificiraniji dolaziti a ne prostor iz kojeg će odlaziti. To se posebno odnosi na povećanje osoba s trećom razinom visokog obrazovanja koji rade istraživanja i obrazuju se na doktorskim razinama.

Decentralizacija i promjena modela upravljanja. Intenzivnim gomilanjem znanja, razvitkom društvenih procesa i institucija ne može upravljati državna administracija koja ni sama nema dovoljno kompetencija. Zbog toga je nužna promjena modela upravljanja u smislu prelaska s modela državnog upravljanja na model državnog nadzora. Taj model se treba primijeniti u svim javnim službama, posebice u visokom obrazovanju kojem je ustavom zagarantirana autonomija. Decentralizacija i primjena načela autonomije podrazumijeva i daleko više slobode i odgovornosti za one koji odrađuju posao, a država treba izgraditi kvalitetan instrumentarij kojim će ta odgovornost i učinkovitost biti vidljiva poreznim obveznicima.

Profiliranje znanstvenih istraživanja i povezivanje s obrazovanjem. Hrvatska u ovom trenutku ima 0,23% doktora znanosti, od kojih velik dio nije osposobljen za natjecanje prema zahtjevima tehnologije i razvitka u 21. stoljeću. S tako malim brojem ljudi te obrazovne razine ne može se govoriti o razvitku gospodarstva temeljenog na znanju i inovaciji, ali niti o razvitku društvenih odnosa i moderne demokracije. U narednom desetogodišnjem razvitku njihov broj bi trebao dostići barem 1% radno aktivnog stanovništva, što znači temeljitu reformu doktorskog obrazovanja. Inovacija zahtijeva hrabre ideje i kreativne pojedince, no isto tako kombinaciju resursa i talenta. Zbog toga relativno mali istraživački kapacitet (broj produktivnih istraživača) treba što kvalitetnije i učinkovitije iskoristiti. Kreativnim pojedincima i skupinama treba omogućiti nesputani osobni razvoj, otvoriti im mogućnosti za povećanje broja ljudi s najvišom obrazovnom razinom kroz doktorske studije, osigurati sredstva i potaknuti ih na uspostavljanje i širenje centara izvrsnosti. Pritom, treba izgraditi svijest da istraživanje u hrvatskoj služi prije svega obrazovanju i osposobljavanju za prijem tehnologija.

Pet ključnih mjera

Izgradnja sustava za osiguranje kvalitete. Primjena europskih standarda i mogućnost akreditiranja hrvatskih studijskih programa u europskom prostoru, što znači priznavanja diploma i uspostavljanje mobilnosti, zahtijeva izgradnju ozbiljnog, robusnog, sustava za osiguranje kvalitete, na nacionalnoj razini i na razini institucija. Na obje razine potrebno je osmišljeno i investirati u ljude, odmah i koncentrirano, jer izgradnja sustava za osiguranje zahtijeva opsežne organizacijske promjene: od ministarstva do fakultetskog odjela. Kroz osiguranje kvalitete visoka učilišta i cijeli sustav mogu prikazati svoju javnu odgovornost, bolju i učinkovitiju organiziranost, te značajnije utjecati na razvitak nacionalne kvalifikacijske mreže (sustav zvanja i razina obrazovanja) koju je u kratkom vremenu potrebno izgraditi. Izgrađeni sustav za osiguranje kvalitete znači ulazak cijelog sustava visokog obrazovanja u dinamički i neprekidni ciklus promjena i prilagođavanja, čime se otvaraju mogućnosti za ostvarivanje svih ključnih ciljeva.

Kroz promjenu modela financiranja iskazati javnu odgovornost javnih visokih učilišta i znanstvenih instituta. Promjena modela upravljanja ostvaruje se kroz

djelovanje sustava za osiguranje kvalitete i kroz financiranje sustava koje se temelji na kvaliteti i učinkovitosti. U prvom koraku nužno je uvesti lump sum financiranje institucija (autonomni proračun), što znači da institucije preuzimaju odgovornost za vlastitu učinkovitost, a u drugom koraku promijeniti model financiranja studija kroz koji će se povećati odgovornost studenata za vlastito obrazovanje.

Reforma doktorskih studija i združivanje studija. Podizanje konkurentnosti cijelog društva i gospodarstva zahtijeva pomak težišta konkurentne radne snage: podizanje opće obrazovne razine i brzo povećanje broja ljudi s najvišom obrazovnom razinom. Zbog toga je nužno investirati u reformu doktorskih studija (obrazovanje vezano uz istraživanje s ciljem razvijanja najviše razine osobnih kompetencija), kako bi oni postali usporedivi s europskim, povećanje istraživanja za obrazovanje i združivanje istraživanja i obrazovanja sa drugim institucijama u Europi kako bi se proširili resursi i omogućilo razvijanje kompetencija u Europskom kontekstu. Združivanje studija biti će potrebno i na razini diplomskih studija kako bi se proširio raspon akademskih profila prema potrebama modernog tržišta rada temeljenog na znanju. Uspostavljanje združenih studija zahtijeva niz zakonskih i strukturnih izmjena na razini cijele državne uprave.

Integriranje sveučilišta. Ključni ciljevi ne mogu se ostvariti u sustavu visokih učilišta koji je fragmentiran i neracionalno organiziran i u kojem niti jedna jedinica nema dovoljno snage i resursa. Zbog toga je nužno provesti integraciju sveučilišta kroz nekoliko koraka koji trebaju biti dobro pripremljeni i kojima se neće destabilizirati cijeli sustav.

Razvijanje sustava cijeloživotnog učenja i fleksibilizacija visokog obrazovanja. Razvijanje kulture učenja u cijelom društvu zahtijeva daleko veću ponudu i bolju organizaciju cijeloživotnog obrazovanja. Obrazovanje trebaju nuditi, prije svega, visoka učilišta jer posjeduju ljude i sredstva, ali ono mora biti fleksibilno i dostupno svima. Kreditni bodovi su vrijednost koja se treba akumulirati kroz cijeli život svakog pojedinca. U cijeloživotno učenje treba investirati država, jer kroz prilagodbu ljudskog kapitala može pokrenuti gospodarske aktivnosti i bolju organizaciju društva, ali i svaki pojedinac prepoznajući obrazovanje kao osobnu investiciju. Drugim riječima, obrazovanje je potrebno pozicionirati kao investiciju, ukloniti sve prepreke i stvoriti pretpostavke da se takve investicije omasove. U kratkom razdoblju nužno je u cijeloživotnom učenju imati onoliko ljudi koliko je studenata upisano na redovite studije.

program

NOVA ŠKOLA

OCJENA STANJA

- Podcijenjenost društvene uloge obrazovanja, odnosno važnosti naobrazbe svakog pojedinca za društvo glavni je uzrok krize hrvatskog školskog sustava. Glavni uzroci teškoća našeg školskog sustava su upropaštenost vrijednosnog sustava, težak materijalni položaj škola i nastavnika te manjak stručnog i političkog konsenzusa u konceptima rješavanja krize i razvoja školstva. Treba naglasiti da u našem društvu ne postoji koherentna vizija pa time niti strategija obrazovanja, a o realizaciji, naravno, onda nema niti govora.
- Narušenost sustava vrijednosti vidljiva je u gotovo svakom segmentu našeg školstva: kako u didaktički zastarjelim nastavnim programima tako i u poteškoćama na koje nailaze oni nastavnici koji pokušaju u svojem radu te probleme nadići; kako u odnosu društva (učenika i roditelja), tako i u odnosu samog prosvjetno-birokratskog aparata prema nastavnicima. Do prije nekog vremena nezamislivo, otvoreno i neuvijeno učeničko i roditeljsko uplitanje u posao nastavnika danas je postalo uobičajena, gotovo „normalna“ pojava u našoj školskoj svakodnevnici. Spomenuto se uplitanje ponajprije odnosi na pritisak glede ocjena kojima nastavnik „mora“ učenika ocijeniti. Pritom, posve se previđa višestruka i dugoročna šteta koju se takvim postupcima nanosi upravo samim učenicima. Nadalje, svjedoci smo i čestih javnih napada usmjerenih prema institucijama školskog sustava te nastavnicima koje se najčešće okrivljuje za neuspjehe i loše obrazovanje učenika. Nažalost, tome pridonose i mediji često neobjektivnim izvještavanjem.
- Loš materijalni status škola velika je, i bez daljnjih ulaganja nepremostiva, prepreka na putu prema modernom školstvu te povećanju kvalitete rada, odnosno učeničkog znanja, tj. kompetencija s kojima bi svaki učenik trebao završiti obrazovanje na pojedinoj razini; kako onaj koji se nakon završene osnovne ili srednje škole namjerava uključiti u tržište rada, tako i onaj koji će nastaviti svoje obrazovanje na višoj razini. Teško je zamisliti modernu školu u kojoj su kreda i ploča još uvijek glavna, a često i jedina, pomagala. Nadalje, nužno je imati u vidu kako svaka sadržajna modernizacija nastavnih planova i programa nužno zahtijeva ulaganja u izgradnju novih školskih prostora; postojeće školske zgrade dobrim su dijelom prenapučene te kao takve neadekvatne za izvođenje nastave u jednoj smjeni te u oblicima drugačijim od onih tradicionalnih, zasnovanih na razredno-predmetno-satnom sustavu te zatvorenim nastavnim planovima. Također, zvuči gotovo nevjerovatno da je još uvijek moguće naći škole koje rade u tri smjene.

- Niske nastavničke plaće glavni su uzrok negativnog odnosa društva prema tom pozivu čega su posljedice višestruke: nemotiviranost nastavnika za kvalitetan rad, negativan stav mladih sposobnih diplomiranih stručnjaka za rad u prosvjeti, negativan stav učenika prema nastavnicima, ... Dakle, prijeko potrebno je osvijestiti kako bez osiguranja boljeg materijalnog statusa hrvatskih nastavnika neće biti moguće povećati društveni ugled toga zanimanja, a bez toga, pak, neće biti moguće motivirati nastavnike na napore koje iziskuje svaki pomak prema novijem, modernijem i kvalitetnijem načinu rada. Ujedno, s boljim materijalnim i društvenim položajem nastavnici će dobiti i veći ugled među učeničkom populacijom što će također bitno pridonijeti kvaliteti rada.
- Višegodišnja stručna i politička razmimoilaženja u donošenju programa rješavanja krize, odnosno razvoja hrvatskog osnovnog i srednjeg školstva štetna su ne samo za školski sustav, već i za hrvatsko društvo u cjelini. Neriješeni problemi školstva danas, odrazit će se na funkcioniranje društva sutra; jedino podizanje obrazovne razine može omogućiti društveni i gospodarski razvoj te osigurati kompetitivnost.

KAKVO ŠKOLSTVO ŽELIMO?

Imajući u vidu gore navedeno, HNS će se zalagati za intervencije kojima će se hrvatski školski sustav urediti tako da učenicima pruži uvjete za kvalitetno obrazovanje i odrastanje, a učiteljima i profesorima najbolje moguće uvjete za kvalitetan rad i kreativnu slobodu.

1. UČENICI I NOVA ORGANIZACIJA NASTAVE

Inzistiranje na stjecanju knjiškog, uz to pojedinom učeničkom uzrastu i neprimjerenog, znanja koje nastavnici učenicima prezentiraju u najnižem obliku nastave – predavanjem – već je odavna, nažalost, učenike svelo na ulogu objekta nastavnog procesa. U takvim uvjetima učenicima nije omogućeno kvalitetno razvijanje kognitivnih i kreativnih sposobnosti, ali niti „oslušivanje“ a potom i razvijanje vlastitih interesa. Ujedno, rad u smjenama unutar kojih, zbog prenapućenosti mnogih školskih zgrada te zatvorenosti nastavnih planova, nastavni sati moraju biti maksimalno zgusnuti kako bi se obavezni nastavni plan mogao nesmetano odvijati, a nakon čega učenici moraju napustiti školske prostore, jedan je od čimbenika koji u učenika dodatno izazivaju averziju prema školi. Ocjenjujući, dakle, sadašnji odnos učenika i škola vrlo lošim, za učenike i roditelje frustrirajućim te s odgojnog aspekta nedopustivo manjkavim, HNS se zalaže za:

- uvođenje novog pedagoškog koncepta temeljenog na školskom radnom danu od 8/9 do 16/17 sati. Budući da već sada postoji određeni broj

osnovnih i srednjih škola koje rade u jednoj smjeni, potrebno je čim prije u te škole uvesti radni dan u spomenutom trajanju. Neopravdano je ostaviti te škole raditi po starom sustavu te čekati da jednog dana sve škole, od jednog, krenu s radom u jednoj smjeni.

- pridavanje posebne pažnje učenicima s posebnim potrebama. Sadašnji su nastavni programi te njihova realizacija uglavnom namijenjeni prosječnom učeniku; za dio učeničke populacije takvi su programi neprimjereni te samim time frustrirajući. Nastavnici i škole moraju biti osposobljeni prepoznati i na adekvatan način voditi učenike s posebnim potrebama.
- proširenje nastavnih planova dodatnom nastavom i izvannastavnim sadržajima (strani jezici, sport, glazba, itd.) za nadarene i zainteresirane učenike. Mnogi učenici vape za dodatnim obrazovnim sadržajima. S druge strane, roditelji im ih često zbog financijskih razloga ne mogu omogućiti. Dodatnom nastavom i različitim izvannastavnim sadržajima učenicima bi se omogućilo kvalitetno i korisno provođenje slobodnog vremena, roditelji bi bili pošteđeni mnogih dodatnih izdataka, a takvim bi sadržajima i nastavnicima bio osiguran angažman u školi.
- poticanje i razvijanje stvaralačkog mišljenja te osvješćivanje neophodnosti cjeloživotnog obrazovanja. Škola učenika mora naučiti kako će učiti te kako će rješavati probleme s kojima će se susretati bilo tijekom daljnjeg obrazovanja bilo na radnom mjestu.

2. NASTAVNICI – NOSITELJI PROMJENA

Zbog općeg, različitim čimbenicima uvjetovanog, negativnog stava prema nastavničkoj profesiji u školama se sve više osjeća odsutnost kvalitetnog, a ponegdje čak i stručno kvalificiranog nastavničkog kadra. Također, nedopustiva je i štetna praksa u današnjem hrvatskom školstvu po kojoj su nastavnici svedeni na ulogu činovnika koji „provode“ nastavne programe. Tako nastavnici mogu biti prozvani za, primjerice, nepodudaranje brzine izvedbe nastavnih sadržaja u odnosu na dinamiku koju su iskazali u svojim programima na početku nastavne godine ili, pak, za boju pisalice kojom su upisali pojedinu ocjenu u imenik. S druge strane, sadašnji se sustav niti brine niti nastavnicima omogućuje usavršavanje u struci i metodici nastave.

Drugim riječima, u nastavnika je neophodno stimulirati kvalitetan rad, a mjere kojima se to lako može postići su:

- poboljšavanje uvjeta rada nastavnika ulaganjem u obnovu školskih radnih prostora i opreme;
- ostavljanje veće autonomije nastavnicima i školama u oblikovanju nastavnih programa;
- obvezivanje nastavnika za cjeloživotno učenje i usavršavanje u struci i metodici nastave;
- stimuliranje nastavnika za napredovanje u zvanjima temeljeno na rezultatima rada i usavršavanja;
- uvođenje vrednovanja rada nastavnika objektivnim metodama;
- povećanje plaća nastavnika.

3. NOVI ŠKOLSKI SUSTAV

Zaključno, HNS se zalaže za takav školski sustav u kojemu će se:

- stvarati novi odnos nastavnika i učenika, s čime će se omogućiti brža socijalizacija te smanjenje nasilja u školi i izvan nje;
- roditelji rasteretiti rješavanja domaćih zadaća;
- učenici sustavno pripremati za državnu maturu koja sama po sebi predstavlja zahtjevnu i važnu etapu u školovanju pojedinca;
- iz nastavnih programa izbaciti svi suvišni i zastarjeli nastavni sadržaji, a isti biti koncipirani tako da učenicima omogućuju stjecanje korisnih informacija i kompetencija;
- škole i nastavnici vrednovati eksternim, objektivnim, metodama;
- rad nastavnika i škola debirokratizirati;
- školstvo decentralizirati uz jasnu raspodjelu nadležnosti središnjih, državnih, prosvjetnih vlasti (standard, uvjeti za realizaciju) i lokalne uprave (odgovornost);
- znatno poboljšati uvjeti i kvaliteta, a na osnovi povećanja godišnjeg izdvajanja za osnovno i srednje školstvo.

programi HNS-a RADNA VERZIJA

bolje.brže.
pravosuđe@hns

BITNE NEPOVOLJNE KARAKTERISTIKE PRAVOSUĐA:

Nedovoljna stručnost pravosudnih dužnosnika i službenika te nedostatak objektiviziranog sustava promicanja kadrova.

Ogromni zaostaci neriješenih predmeta, pogotovo na velikim sudovima u Zagrebu, Splitu i Rijeci, neefikasnost rješavanja tekućih predmeta i konstantno povećanje priljeva novih predmeta. Početak ozbiljne informatizacije pravosuđa. Neracionalna organizacija mreže pravosudnih tijela koja stvara neravnomjernu opterećenost sudaca na pojedinim sudovima.

Nedostatak opreme, prostora, sredstava za redovito obavljanje poslova itd.

Državno i društveno okruženje te zakonska regulativa koja ne pogoduje uspostavi efikasnog pravosudnog sustava.

MJERE ZA OTKLANJANJE NEPOVOLJNIH KARAKTERISTIKA PRAVOSUĐA:

- Stvoriti jedinstveni sustav usavršavanja znanja za cijelo razdoblje profesionalne karijere pravosudnih dužnosnika.
- Uspostaviti sustav stalne kontrole nižih sudova i državnih odvjetništava od strane viših.
- Na temelju objektivnih pokazatelja rada stvoriti sustav promocije kadrova i rane eliminacije neuspješnih. Stalnost sudačke funkcije ne može biti garantirana i onima koji ne ostvaruju niti donji prag potrebne kvalitete i kvantitete rada.
- Nizom zakonskih i praktičnih mjera riješiti ogromne zaostatke neriješenih predmeta te obeshrabriti nepotrebno parničenje.
- Nastaviti osiguravati informatizaciju pravosuđa uključujući i zemljišne knjige.
- Racionalizirati mrežu sudova i državnih odvjetništava.
- Poboljšati materijalnu bazu pravosuđa.
- Otkloniti negativna obilježja u pravosuđu koja producira zakonodavna i izvršna vlast, te uvesti mjere za podizanje autoriteta pravosudne vlasti.

KAKVO PRAVOSUĐE ŽELIMO

Kvalitetno, brzo, efikasno i racionalno pravosuđe koje će biti garant efikasnog funkcioniranja države vladavine prava.

Kvalitetne pravosudne dužnosnike te uspostavu pozitivnog natjecateljskog duha, konkurencije i selekcije u odabiru kadrova za pravosuđe i promociju pravosudnih dužnosnika po objektivnim kriterijima.

Potpuna informatizacija pravosuđa koja će bitno doprinijeti efikasnosti i kvaliteti rada.

Pravosuđe kompatibilno razvijenim pravosudnim sustavima EU.

Pravosuđe koje će biti okrenuto čovjeku i koje će uživati ugled i autoritet u javnosti, kako bi moglo ispuniti ulogu koju je Ustav RH namijenio pravosuđu.

program

NACRT OSNOVNIH TEZA ZA REFORMU PRAVOSUĐA

1. Društveno-politički kontekst
2. Stanje
3. Ciljevi - kakvo pravosuđe želimo
4. Mjere za ostvarivanje tih ciljeva

OCJENA STANJE

Hrvatska je u demokratske promjene '90 - tih godina ušla sa zrelim i razvijenim pravosuđem koje je ipak imalo sve karakteristike pravosuđa nastalog u samoupravnom socijalizmu. To pravosuđe je u drugoj polovici '80 - tih godina slabljenjem vodeće i kontrolne funkcije vladajuće partije izvelo određeno ograničeno osamostaljivanje.

U '90 - tim godinama stvaranjem Republike Hrvatske u pravosuđu se provode različite čistke gdje se iskusni kadrovi izbacuju iz pravosuđa zbog toga što vladajućoj strukturi nisu odgovarali ili po političkoj osnovi ili po nacionalnoj osnovi. Na taj način dolazi do grube devastacije pravosudnih kadrova te se u mnogim sredinama prekida generacijskog kontinuiteta koji je osnova za prenošenje znanje.

Nakon više od deset godina uspostave demokratske vlasti u Republici Hrvatskoj sa žaljenjem valja konstatirati da je sadašnja situacija u pravosuđu gora nego ona koju smo naslijedili iz socijalizma, zaostaci su veću, kvaliteta pravosudnih dužnosnika je lošija i uopće pravosuđe lošije i sporije funkcionira.

BITNE NEPOVOLJNE KARAKTERISTIKE U PRAVOSUĐU:

Globalno gledajući osnovne negativne karakteristike pravosuđa mogu se svesti na slijedeće :

1. Nedovoljna stručnost pravosudnih dužnosnika i službenika, te nedostatak objektiviziranog sustava promocije kadrova.
2. Ogromni zaostaci neriješenih predmeta pogotovo u velikim sudovima u Zagrebu, Splitu i Rijeci, neefikasnost rješavanje tekućih predmeta i konstantno povećavanje priljeva novih predmeta.
3. Odsustvo ozbiljne informatizacije pravosuđa.
4. Neracionalna organizacije mreže pravosudnih tijela koja stvara neravnomjernu opterećenost sudaca u pojedinim sudovima.
5. Nedostatak opreme, prostora, sredstava za redovito obavljanje poslova itd.

6. Državno i društveno okruženje te zakonska regulativa koja ne pogoduju uspostavi efikasnog pravosudnog sustava.

CILJEVI - KAKVO PRAVOSUĐE ŽELIMO

1. Kvalitetno, brzo, efikasno i racionalno pravosuđe koje će biti garant efikasnog funkcioniranja države vladavine prava.
2. Kvalitetne pravosudne dužnosnike, te uspostava pozitivnog natjecateljskog duha, konkurencije i selekcije u odabiru kadrova za pravosuđe, te promocija pravosudnih dužnosnika po objektivnim kriterijima.
3. Potpuna informatizacija pravosuđa koja će bitno doprinijeti efikasnosti i kvaliteti rada.
4. Pravosuđe kompatibilno razvijenim pravosudnim sustavima EU.
5. Pravosuđe koje će biti okrenuto čovjeku i koje će uživati ugled i biti autoritet u javnosti, kako bi moglo ispuniti ulogu koju je Ustav RH namijenio pravosuđu.

4. MJERE ZA OTKLANJANJE NEPOVOLJNIH KARAKTERISTIKA PRAVOSUĐA

4.1. NEDOVOLJNA STRUČNOST PRAVOSUDNIH DUŽNOSNIKA TE NEDOSTATAK SUSTAVA PROMOCIJA NA TEMELJU OBJEKTIVNIH POKAZATELJA.

Samo pravosudni dužnosnici mogu istinski reformirati pravosuđe. Državno i društveno okruženje može im samo u tome pomoći. Nema nikakve ozbiljne - istinske reforme pravosuđa bez unapređenja stručnog rada i nivoa znanja pravosudnih djelatnika.

Treba poći od već izrečene konstatacije da je pravosuđe sustavno, kadrovski devastirano u proteklih deset godina, te da treba omogućiti kontinuirano dodatno obrazovanje tijekom cijelog radnog vijeka. U tu svrhu Vlada je već osnovala osnivanje Centra za usavršavanje sudaca i ostalih pravosudnih dužnosnika, ali nije stvoren sustav motivacije, konkurencije, natjecateljskog duha, a onda i sustav nagrađivanja i promocije temeljem rada i rezultata rada. Jedino taj sustav može biti motiv za osvajanje novih znanja i vještina od strane pravosudnih dužnosnika.

U svakom slučaju treba stvoriti sustav koji će počivati na sljedećim odrednicama:

- 4.1.1. Stalnost sudačke funkcije ne može biti garantirana i u odnosu na one

pravosudne djelatnike koji ne ostvaruju niti donji prag potrebne kvalitete i kvantitete u svom radu. Takvi pravosudni dužnosnici trebaju biti ili udaljeni iz pravosuđa ili sa viših funkcija premješteni na niže funkcije čije će poslove moći uspješno obavljati. Nismo primijetili da su suci gubili posao zbog svog lošeg rada, a teško je prihvatiti zaključak da svi suci dobro rade i ispunjavaju svoje norme na zakonom predviđeni način.

4.1.2. Na nivou Županijskih sudova potrebno je osnovati kadrovski odjel pri predsjedništvu suda koji bi mogao imati po potrebi i svoje ispostave u većim Općinskim sudovima. Odjel kadrove trebao bi biti u bliskoj vezi s odjelom za obuku pri Županijskim sudovima koji bi imali direktan kontakt s "pravosudnom akademijom" od koje bi naručivali određene programe.

Potrebno je stvoriti jedinstveni sustav obuke za cijelo razdoblje profesionalne karijere pravosudnih dužnosnika. Danas ne postoji nikakav sustav obuke državnih odvjetnika i sudaca. Suci (i državni odvjetnici) snalaze se na različite načine, rade sistemom pokušaja i pogrešaka, obilaze sudnice i kancelarije starijih kolega i pokušavaju od njih dobiti valjane informacije na neformalan način, pa ukratko snalaze se kako znaju i umiju.

Dolaskom na vježbenički rad mladi pravnici koji su se do tada obučavali na fakultetu u pravilu ex cathedra usvajajući uglavnom teoretska a ne praktična saznanja, bivaju prepušteni sami sebi i dobroj volji pojedinih sudaca. Već kod obavljanja vježbeničkog staža potrebno je stvoriti jasan program obučavanja koji će biti nastavak školovanja ali ovaj puta s naglaskom na rješavanje slučajeva i ovladavanjem pojedinim praktičnim vještinama. U tu svrhu potrebno je stvoriti jedinstveni priručnik za pripravnike kako na sudu tako i u državnom odvjetništvu, te program praktičkih radionica pa čak i moguće periodički provjera znanja nakon odlaska iz pojedinog odjela suda ili državnog odvjetništva na radu u drugi odjel.

Sudovi na čelu sa Vrhovnim sudom Hrvatske trebali bi izraditi s Centra za usavršavanje kadrova u pravosuđu plan permanentnog dodatnog obrazovanja sudaca (glavno državno odvjetništvo analogno tome plan obuke državnih odvjetnika). I to tijekom cijele profesionalne karijere. Ovaj plan bi u sebi trebao sadržavati određene tipske radionice koji bi trebali proći svi pravosudni dužnosnici određenog profila, ali po zahtjevu prakse koja nameće određene nove probleme trebalo bi stvarati i ad hoc radionice koje bi se bavili neki novim pojavnim oblicima kriminala i rješavanjem uočenih dilema i problema.

Na primjer gospodarski kriminalitet. Suci i državni odvjetnici nemaju iskustvima u novim oblicima gospodarskog kriminaliteta. U posljednjih deset godina tj. od 1990 - 2000. godine ništa ozbiljno i sustavno nije se progonovalo kod gospodarskog kriminala, a prije 1990 godine nisu postojali mnogi oblici tržišnog gospodarstva koji danas postoje, tj. nisu postojala trgovačka društva, burze, dionice, Internet bankarstvo itd. Nakon 2000. godine pokreće se val kaznenih

postupaka za gospodarski kriminalitet premda nitko sustavno nije osposobljen za takve postupke. Državno odvjetništvo i sudovi nisu osigurali valjane financijsko računovodstvene i ekonomske savjetnike koji bi mogli pravnicima pomoći da na kvalificirani način uđu i razumiju svijet biznisa. Posljedica toga je da gotovo uopće nemamo pravomoćnih presuda za gospodarski kriminalitet i nakon tri godine.

Da bi pravosudni djelatnici bili motivirani za obuku, podizanje kvalitete i stvaranja atmosfere zdrave konkurencije treba uspostaviti sustav promicanja pravosudnih kadrova baziran na vrednovanju rada i rezultata rada. Na taj način trebamo omogućiti profesionalni razvoj svakog pravosudnog dužnosnika i stvoriti osjećaj sigurnosti karijere suca i državnog odvjetnika za one koji zadovoljavaju zahtjevima struke.

Suprotno, treba stvoriti sustav odabiranja najboljih kadrova za pravosuđe, sustav rane eliminacije loših ili već kod prijema za vježbenika ili tijekom samog vježbeničkog staža a po potrebi i kasnije za one kadrove koji ne ispunjavaju niti donji prihvatljivi prag ispunjenja svojih pravosudnih obveza. Takvim ljudima treba omogućiti da u što je to moguće ranijoj fazi nađu drugi odgovarajući posao. Na taj način poboljšava se kvaliteta pravosuđa, stvara osjećaj da se u pravosuđu nalaze najbolji od najboljih pravnik a u državi. Onima koji ne zadovoljavaju kriterije daje se jasan znak da pokušaju naći sebe u nekoj drugoj djelatnosti.

4.1.3. Potrebno je uspostaviti sustav stalne kontrole nižih sudova i državnih odvjetništava od strane viših sudova i državnih odvjetništava i to kako u vidu redovitog pregleda spisa tako i u vidu kontinuiranog vođenja evidencije kod višeg suda o aktima koje izdaje pojedini sudac ili državni odvjetnik nižeg suda ili državnog odvjetništva. Kod više pravosudne institucije morao bi postojati sustav evidencije svih ocjena i primjedbi po pojedinom sucu, koji sustav evidencije bi kasnije bio osnova za zauzimanje stava o mogućnosti napredovanja tog suca.

Nakon što netko postane kandidat za suca višeg suda (uži izbor) viši sud ili državno odvjetništvo organizira dubinski pregled cjelokupne referade i cjelokupnog rada suca kandidata o čemu sastavlja izvješće koje ulazi u personalni dosje suca kandidata kao jedan od odlučujućih kriterija za promociju.

Uz rezultate rada u kadrovski spis suca ulaze i podaci o daljnjoj izobrazbi tog suca, o izrađenim stručnim radovima, aktivnom učešću u stručnim radionicama, seminarima, raspravama, radnim tijelima za formiranje zakonskih prijedloga itd.

Promocija kadrova se vrši samo na temelju objektivnih pokazatelja rada pojedinog kandidata.

4.1. RJEŠAVANJE OGROMNIH ZAOSTATAKA NERIJEŠENIH PREDMETA I POVEĆANJE EFIKASNOSTI RADA

Građanima najvidljiviji problem pravosuđa očituje se u ogromnim zaostacima i gomilanju neriješenih predmeta kod sudaca te sporosti u radu sudaca. U modernom svijetu, a pogotovo u modernoj ekonomiji čekati na sudsku odluku 4, 5 ili više godina je apsolutno neprihvatljivo.

Kao neke od bitnih mjera otklanjanja uzroka ovakvog stanja predlažemo:

4.2.1. Obvezivanje sudaca i državnih odvjetnika da strogo poštuju kronološki red primitka spisa u rad prilikom njihovih rješavanja.

Opća je pojava da suci npr. koji u Zagrebu imaju u radu tisuću do tisuću i dvjesto predmeta vrše selekciju predmeta na način da biraju u radu lakše predmete kako bi ostvarili normu. Na taj način komplicirani predmeti leže u ladicama, ne rješavaju se i guraju iz generacije u generaciju kao neriješeni. Obvezivanje sudaca da moraju rješavati najprije starije spise a onda mlade u bitnome bi se poboljšala ažurnost starijih spisa.

4.2.2. Stvaranje zakonskih uvjeta za mogućnost angažiranja sudaca viših sudova koji odlaze u mirovinu za period od dvije do četiri godine u svojstvu "viših savjetnika" koji bi pomagali mlađim sucima u rješavanju zaostataka. Viši savjetnici bi radili na nižem sudu od suda na kojem su radili kao suci do odlaska u mirovinu. Zakonski bi trebalo riješiti sustav dodatnog plaćanja kako bi bio stimulativan za suce koji ulaze u mirovinu.

4.2.3. Redovitim sudskim savjetnicima trebalo bi dati veće ovlasti, te povećati njihov broj.

4.2.4. Uvođenje zatezne kamate od štetnog događaja i to ne samo za materijalnu štetu već i za nematerijalnu štetu što bi u bitnome ohrabrilu mnoge, a pogotovo osiguravajuća društva da okončaju dugotrajne parnice nagodbom. Na ovaj način parničenje ne bi bilo isplativo. U današnjoj situaciji parničenje je isplativo jer svaki kapital ima svoju cijenu i ako parnica traje šest ili deset godina, a šteta ili dugovani iznos se isplaćuje nakon deset godina sa relativno malim kamatama i troškovima spora onda se svakom isplati upustiti u parnicu i vršiti isplatu kroz deset godina, jer se iz profita koji se ostvari tuđim kapitalom mogu stvoriti sredstava koja se na kraju isplate po pravomoćnoj presudi i koja sredstva predstavljaju extra profit. Parničenje za onog koji izgubi spor mora biti ekstremno skupo i na tom pravcu treba stvoriti sustav koji će u potpunosti obeshrabriti parničenje u slučajevima kad je stranka zaista uvjerena da je u pravu. Jedna od metoda obeshrabrenja parničenja mogla bi biti i povećanje troškova parničenja za onog tko izgubi spor. Dok bi se svega dio troškova avansirao tijekom postupak, po okončanju postupka onaj koji je izgubio spor trebao bi platiti ukupni trošak, koji bi trebao biti veći nego do sada.

4.2.5. Sudove treba rasteretiti od svih radnji koje ne predstavljaju suđenje u užem smislu te riječi. Sudovi bi trebali imati dva odjela i to građanski i kazneni odjel i suditi samo tamo gdje postoje dvije strane u sporu. Za sve ostale radnje koje se danas obavljaju po sudovima treba stvoriti zakonske pretpostavke da ih obavlja netko drugi. To se prije svega odnosi na ovršni postupak koji ne bi trebao biti predmet sudskog zanimanja osim u iznimnim slučajevima, te na vanparnični postupak. Oba ova postupka mogla bi biti dodijeljena javnim bilježnicima, čija razvijena mreža već postoji u Republici Hrvatskoj. Na taj način bi se oslobodili suci da rade ili na građanskim ili na kaznenim predmetima i jednako kao što bi se oslobodio sudski prostor koji bi se onda efikasnije mogao upotrijebiti.

4.2.6. U kaznenim predmetima u potpunosti bi trebalo ukinuti istragu a ostaviti samo u ograničenom opsegu predraspravne suce ili predraspravna vijeća koja bi se trebala brinuti o zakonskim okvirima vršenja priprema za glavnu raspravu. Predraspravni suci ili predraspravna vijeća bi odlučivala i o pritvoru. Na opisani način veliki broj sudaca bi se oslobodio istrage koja je sada neefikasna, ne daje nikakvu novu kvalitetu, u bitnom ne pridonosi utvrđivanju istine u odnosu na ono što je već policija obavila. Ukidanje istrage veliki broj istražnih sudaca bi bio oslobođena za upućivanje na druge poslove unutar pravosudnog sustava gdje bi bili daleko potrebni.

Ukidanje istražnih sudaca ne bi bila jednostavna mjera, jer za sobom povlači bitnu reformu kaznenog postupovnog prava. Tako npr. potrebno se brinuti o načelu jednakosti oružja, tj. pravima branitelja da i oni kao i državni odvjetnici ispituju građane, prikupljaju dokaze i da to rade samostalno ili preko privatnih istražitelja (detektivskih agencija). Nadalje trebalo bi zakonski obvezati tužioce na obveznu dostavu oslobađajućih dokaza obrani, uvesti institut reciprocne razmjene dokaza između tužioca i obrane itd.

Zbog izloženog potrebno je pažljivo bez žurbe prići ovoj korjenitoj reformi kaz. postupovnog zakona te izvršiti opsežna istraživanja sustava u kojima ne postoji istraga.

4.2.7. Dostava sudskih poziva treba organizirati na novi način jer neefikasno dostavljanje predstavlja jednu od većih brana efikasnom suđenju. U tu svrhu sudovi bi trebali imati ili svoju dostavnu službu sa stalno ili privremeno zaposlenim ljudima ili ugovorno se moći povezati sa tvrtkama koje bi vršile dostavu i to svugdje gdje se pozvana osoba zatekne a ne samo u sjedištu tvrtke ili mjestu stanovanja. Kako se radi o osjetljivom ispunjavanju zakonskih pretpostavki za održavanja rasprave kazneno pravno bi trebalo pojačano štititi sud od mogućih zloupotrebi tvrtki na način da bi se svaka takva zloupotreba tretirala kao specifična zloupotreba nepoštivanja suda ili opstrukcije rada suda, koja opstrukcija bi se onda i kazneno sankcionirala.

4.2.8. Ovrhu bi trebalo organizirati na efikasniji način i to ne nužno od strane suda. Ovrha treba prestati biti parnica nakon parnice, ovrhu bi mogla raditi i

trgovačka društva pod nadzorom suda ili javnih bilježnika. Nadalje treba u većoj mjeri afirmirati i zaštititi vjerodostojnu ispravu kao pravni osnova za provođenje ovrhe.

4.2.9. Parnični postupak trebao bi:

- uspostaviti monokratski sustav sudovanja,
- bitno ograničiti inkvizitorska ovlaštenja suda i teret dokaza prebaciti na stranke u sporu, uključujući tu i odlučivanje žalbenog vijeća temeljem žalbi stranaka.
- organizirati koncentriranu glavnu raspravu uz nemogućnost olakog predlaganja naknadnih dokaza tj. takvu mogućnost ostaviti samo po posebnom odobrenju suda uz strogo propisane zakonske uvjete.
- zaoštriti pitanje procesne discipline pogotovo profesionalnih sudionika u postupku uz mogućnost značajnog novčanog kažnjavanja te naplate kazne prije pravomoćnosti rješenja.
- onemogućiti i sankcionirati sve moguće zloupotrebe procesnih ovlaštenja koji idu u pravcu opstruiranja pravde.
- obvezati sud na izradu presude u roku ne dužem od 30 dana.

4.2.10. Potrebno je pri Općinskim sudovima u županijskim centrima formirati odjele radnog prava koji bi imali isključivu nadležnost u radnim sporovima.

Specijalizirani suci morali bi biti u stanju pružiti punu i brzu zaštitu u svim radnim sporovima, jer se radi o egzistenciji radnika i njihovih obitelji.

Radno zakonodavstvo je društveno vrlo osjetljivo područje i ako ga ne prati efikasno pravosuđe, može postati mrtvo slovo na papiru i to na štetu, naravno, slabijeg tj. radnika.

U budućnosti, pri materijalno boljim uvjetima trebalo bi organizirati specijalizirane sudove za radne sporove.

4.2.11. Potrebno je poduzeti niz mjera za obeshrabrivanje stranaka za nepotrebna suđenja.

Sudovi zaprime svake godine oko 100 000 predmeta više nego prethodne godine. Uz sve mjere, ako ne zaustavimo rast priljeva spisa, pravosuđe neće postati efikasnije. Jedna od mogućih mjera je učiniti suđenje skupim za stranku koja izgubi spor. Pristup sudu moraju imati svi pa i najsiromašniji slojevi. U tu svrhu socijalno ugroženi se oslobađaju unaprijed plaćati sudske takse. Kako je i srednji sloj građana osiromašio predlažemo plaćanje svega 20 - 30 % sudske takse unaprijed. Međutim, onaj tko izgubi spor, bez obzira na svoj imovinski položaj plaća pune sudske troškove.

U toj situaciji, suprotno vladinim mjerama, predlažemo bitno povećanje sudskih taksi, koje bi trebale djelovati obeshrabrujuće za one koji mogu očekivati da će izgubiti spor.

Istovremeno osigurati brzu i efikasnu naplatu sudskih troškova.

4. 3. OSIGURATI INFORMATIZACIJU PRAVOSUĐA

4.3.1. Informatizacija pravosuđa bi trebala biti prioritet u svakom godišnjem proračunu kod osiguranje sredstava za funkcioniranje pravosuđa.

Informatizacija pravosuđa ne znači samo osiguravanje PC-a koji zamjenjuju pisane mašine već znači stvaranje umreženog pravosuđa gdje bi bilo moguće npr. doći do sudske prakse elektronskim putem. Svi zakoni i pravilnici potrebni za rad sudova morali bi sudovima biti dostupni putem Interneta. Sve presude kako pravomoćne tako i nepravomoćne morale bi biti objavljene na web stranici suda. Nadalje treba stvoriti zakonske pretpostavke za davanje podnesaka elektronskim putem te komunikaciju između suda i stranaka.

U cilju objedinjavanja sudske prakse kako u građanskom tako i kaznenom sudovanju trebalo bi nastaviti započeto i razviti na nivou Vrhovnog suda RH bazu podataka svih pravomoćnih presuda koje bi onda bile na određeni način izvor saznanja, izvor pravnih stavova sudaca i drugih pravnih djelatnika iz različitih županija Republike Hrvatske.

U tu svrhu potrebno je provoditi daljnje obrazovanje sudaca i sudskih dužnosnika u upotrebi računala te zapošljavanje kompjuterskih stručnjaka koji će stvarati web stranice pojedinih sudova.

U okviru informatizacije naročito treba obratiti pažnju na slijedeće prioritete:

4.2.4. Informatizacija zemljišnih knjiga.

Temeljem obilježja sadašnjeg zemljišno knjižnog sustava velika neusklađenog katastarskog i zemljišno-knjižnog sustava i da bi se to stanje prilagodilo suvremenom pravnom prometu nekretnina, tradicionalno ručno vođenje zemljišnih knjiga potrebno je preoblikovati u elektronsko vođenje zemljišnih knjiga koji proces je već započeo. Radi se o velikom i ambicioznom projektu, ali nužnom jer bez sigurne evidencije vlasništva nekretnina te brze registracije prometa nekretnina nema kvalitetnih investicija i sigurnog pravnog prometa. Međutim, nije dovoljno samo informatizirati zemljišne knjige već je prije toga potrebno srediti sve podatke u zemljišnim knjigama, jer ni na nivou ručnog vođenja zemljišnih knjiga stanje nije sređeno i pouzdano.

U tu svrhu potrebno je osposobiti i promijeniti položaj zemljišno knjižnih referenata, kako bi oni mogli samostalno obavljati poslove i izdavati odgovarajuće dokumente.

4. 4. RACIONALNIJA ORGANIZACIJE MREŽE SUDOVA (i DO)

Potrebno je provjeriti sadašnju mrežu sudova, jer nam se čini da je u proteklom razdoblju došlo do bujanja prije svega malih patuljastih Općinskih sudova, a

da su osnovani neki Županijski sudovi premda nije bilo racionalne svrhe niti materijalne podloge.

Valja obaviti preciznu analizu isplativosti osnivanja manjih sudova s obzirom na broj stanovnika i broj spisa koji odnosi na područje pod nadležnosti određenog Općinskog suda. Pažljiva analiza opterećenosti sudaca zasigurno će pokazati da postoji bitna neravnomjernost u opterećenju sudaca što znači da se i postojeći sudački kadar ne iskorištava na racionalni način.

Nadalje, patuljasti sudovi ne predstavljaju trošenje sredstava na najracionalniji način, jer ne samo da nema dovoljno predmeta, već je za svaki sud potrebno osigurati zgrade, sredstva i prateće osoblje bez obzira koliko malo sudaca u tom sudu radilo.

S druge strane u velikim gradovima, kao što je prije svega Zagreb, Rijeka i Split postoje tzv. "mamut sudovi" koji su se pokazali kao neefikasni i predstavljaju sudove sa najvećim zaostacima u Republici Hrvatskoj.

Tako npr. Općinski sud u Zagrebu trebao bi podijeliti ne samo na kazneni i parnični sud i razmjestiti ih u odvojene zgrade, već je potrebno uspostaviti sudove u dijelovima Zagreba koji po broju stanovnika već sada uvelike prelaze broj stanovnika općina u kojima odavno postoje sudovi. Tako npr. Dubrava predstavlja po broju stanovnika, jedan od srednjih gradova Hrvatske a nema svoj vlastiti sud.

4. 5. POBOLJŠATI MATERIJALNU BAZU PRAVOSUĐA

Marginalizacija pravosuđa tijekom proteklih više od 10 godina dovela je do osiromašenja materijalne baze pravosuđa, što će se, shodno mogućnostima, otkloniti ulaganjima u zgrade sudova i državnih odvjetništava, uredsku opremu, vozila, opreme tehničke zaštite te informatizaciju pravosuđa.

4.6. POBOLJŠANJE DRŽAVNOG I DRUŠTVENOG OKRUŽENJA PRAVOSUĐA

Na nepovoljnu situaciju u pravosuđu ne utječe isključivo loše stanje u samom pravosuđu, već i nepovoljno društveno okruženje utječe na daljnju devastaciju pravosuđa.

4.6.1 Tako npr. država se pokazuje kao najobjesniji parničar te svojim odlukama provocira daljnja zagušenja i tako preopterećenog pravosuđa. U cilju smanjenja broja parnica koje direktno provocira država tj. uprava predlažemo:

4.6.1.1. Uvesti obvezan princip mirnog rješavanja sporova sa građanima prije upuštanja u parnicu.

4.6.1.2. Poboljšati obrazovnu strukturu upravnih organa.

4.6.1.3. Svaki akt treba raditi samo jedan odjel kako bi se točno moglo odrediti tko stoji iza kojeg pravnog akta i proizvoda.

4.6.1.4. Upravni organi morali bi se konzultirati sa svojim odvjetnicima tj. državnim odvjetništvom prije donošenja važnih odluka, pogotovo odluka koje se donose po prvi put ili predstavljaju primjenu novog zakona.

4.6.1.5. Identificirati ministarstva, odjele ili dijelove javne uprave koji produciraju najveći broj izgubljenih sporova i na temelju te identifikacije i individualizirati odgovornosti i povući određene konzekvence. Isto tako na temelju te individualizacije usmjeriti državno odvjetništvo da preventivno radi u takvim odjelima kako bi se na najmanju moguću mjeru smanjio broj nezakonitih odluka.

4.6.1.6. Dati veću i obvezujuću težinu mišljenju državnog odvjetništva u prethodnoj fazi o zakonitosti postupanja kod donošenja pojedinih odluka, dati veću samostalnost državnom odvjetništvu kod mogućnosti nagodbe i sprečavanja objesnog parničenja jednako kao i dati veći manevarski prostor državnom odvjetništvu kod odluke o podizanju tužbe, o žalbi, i ukupno osigurati da stručno mišljenje državnog odvjetništva bude dominantno.

4.6.2. Država bi bar u računovodstvenom smislu morala plaćati troškove sudskog postupka (što danas ne čini) tako da bi te troškove zajedno sa troškovima koje plaća suprotnoj strani trebalo evidentirati pri svakom organu koji je proizveo određeni sudski postupak, na osnovu kojih podataka bi rukovoditelj tog organa mogao izvući određene zaključke i poduzeti potrebne mjere radi unaprjeđenja rada.

4.6.2. Nadalje na nivou produkcije zakona treba osposobiti stručne službe Sabora i Vlade koje će upozoravati na međusobna protuslovlja između pojedinih zakona ili unutar samog zakona. Loši i nejasni zakoni, kasnije u primjeni izazivaju konfuziju i loše odluke upravnih i državnih organa, što u konačnici sve završava na sudovima. Na taj način zakonodavna vlast samo otežava i onako težak položaj pravosuđa.

4.6.3. Da bi sudovi efikasno djelovali oni moraju imati autoritet i sredstva za, ako je to potrebo, prisilno ostvarivanje autoriteta. Sudovi sa autoritetom daleko lakše i brže ostvarit će svoj zadatak.

Istinski autoritet proizlaziti će iz stručnog nezavisnog suda, ali katkada sud mora imati i sredstva prisile.

Kao najpogodnije sredstvo prisile ukazuje se uvođenje kaznenog djela "nepoštovanje suda" pod koje kazneno djelo bi se podvelo široko kriminalno ponašanje koje ide u pravcu protuzakonitog sprečavanja ostvarivanja pravde pred sudom.

Da bi sudac bio efikasan morao bi imati mogućnost trenutačnog pritvaranja prekršitelja, uz obvezu izrade presude u roku od 2 sata i uz daljnju obvezu rješavanja žalbe u roku od 4 sata. S druge strane svaka zloupotreba ovog prava povlačila bi za sobom stegovnu odgovornost suca u vidu razrješenja sa sudačke dužnosti.

S druge strane sudovi se moraju sami pobrinuti za svoj autoritet. Gotovo svakodnevna pojava je da sud u svojoj odluci nedvojbeno utvrdi da je svjedok dao lažan iskaz.

Sud tu činjenicu obrazlaže, dokazuje, ali ne čini ono što je po zakonu obavezan tj. da istovremeno podnese kaznenu prijavu protiv lažnog svjedoka nadležnom državnom odvjetništvu. Kad bi suci to činili pomogli bi sebi tj. olakšali bi si budući rad, pomogli bi ostvarivanju pravde i skratili bi trajanje postupka. Nakon prvih osuđujućih kazni zbog lažnog svjedočenja, vrlo rijetki bi se usudili lagati pred sudom.

MOGUĆI ROKOVI

Da bi pravosuđe “ozdravilo” potrebno je puno truda, te prolazak parničnih ciklusa (od tužbe do pravomoćnosti) a u nekim slučajevima trebat će čekati i izmjenu u generacijama sudaca.

Međutim gotovo sve predložene mjere 4.1., 4.2., 4.4. moguće je sprovesti u 1 - 2 godine mandata. Prvi dobri rezultati tih mjera mogu se očekivati do kraja mandata. Međutim, u osnovi radi se u procesu ozdravljenja koji će zasigurno trajati dulje od jednog mandata i u nekim dijelovima biti trajna zadaća.

Mjere koje se oslanjaju na 2 značajna materijalna sredstva (4.3. i 4.5.) poboljšavati će se, razmjerno uloženim sredstvima, o čemu treba sastaviti posebne materijalne proračune.

programi HNS-a RADNA VERZIJA

nova javna
uprava

sažetak

NOVA JAVNA UPRAVA

Nova javna uprava je utemeljena ne pretpostavci funkcionalne države koja je servis građana i služi zadovoljavanju njihovih potreba. Razvijena i efikasna javna uprava danas je zamašnjak razvoja, privlačenja investicija i približavanja Europskoj uniji.

Pri određivanju ciljeva javne uprave na umu treba imati osnovna načela njezinog rada, a to su usmjerenost na korisnika (građanina) i nekorumpiranost.

Da bi javna uprava ispunila svoj osnovni cilj te postala jeftini, brzi i efikasni servis građana potrebno je ispuniti nekoliko uvjeta. Prije svega, javna uprava mora biti utemeljena na proizvodnom pristupu – usluga je proizvod, a učinkovitost se procjenjuje prema kvaliteti i dostupnosti tih proizvoda. Drugi uvjet je obrazovano i kompetentno osoblje, koje je presudno za funkcioniranje javne uprave.

Zbog toga građani imaju pravo zahtijevati njihovu potpunu profesionalnost.

Sljedeći uvjet je transparentnost podataka o i u javnoj upravi te vodoravna i okomita decentralizacija javne uprave utemeljena na načelu supsidijarnosti – upravni poslovi trebaju se obavljati na onoj razini koja ih može obaviti s najvišim stupnjem kvalitete.

Nezaobilazan element je potpuna informatizacija javne uprave te njena neovisnost od politike i otpornost prema političkim pritiscima. Samo takva, sustavna reforma može građanima osigurati javnu upravu kakvu zaslužuju – onu koja je njihov servis.

Brz, učinkovit, jeftin i ponajviše – bez korupcije!

Razvoj Republike Hrvatske u modernu državu koja je na usluzi svojim građanima kao brz i kvalitetan servis njihovih potreba u temelju je programa Hrvatske narodne stranke – liberalni demokrati. Taj program uključuje Hrvatsku ujednačenih šansi što znači smanjivanje regionalnih razlika u stupnju razvijenosti i koncentraciji bogatstva, uključuje snažan zamah u gospodarskom rastu i razvoju (za koji je od 2000. – 2003. dokazano da je moguć), uključuje školstvo, visoko obrazovanje, znanost i kulturu kao temelje tog razvoja i, naravno, uključuje pridruživanje Hrvatske zajednici europskih naroda – ne da bismo imali «člansku iskaznicu», nego kao potvrda da je Hrvatska zaista razvijena država. Takva država nužan je predujet dosljednog i univerzalnog ostvarivanja ljudskih i građanskih prava. Ona je početna točka i cilj političkog programa HNS-a.

Jedan od temeljnih čimbenika u oživotvorenju takve države svakako je i razvijen sustav javne uprave prilagođene zahtjevima 21. stoljeća. Osim osnovnih, tradicionalnih djelatnosti kao što su obrana, vanjski poslovi, unutrašnji poslovi, pravosuđe i financije (regalne funkcije države), javna uprava danas obuhvaća niz djelatnosti iz sfere gospodarstva te društvenih, tehničkih, komunalnih i informacijskih službi. Upravo ovdje do posebnog izražaja dolazi uloga javne uprave kao nosioca društveno korisnih poslova koji ne ovise nužno o postojanju državnog monopola prisile. Konkretno djelatnosti javne uprave danas uključuju društvene službe u školstvu, zdravstvu, socijalnoj zaštiti i osiguranju, tehničke službe u prometu, komunikaciji, proizvodnji i raspodjeli energije, opskrbi pitkom vodom, građevinarstvu i melioraciji zemljišta te prostornom planiranju, informacijske službe u statistici, meteorologiji, geologiji, komunalne službe čistoće i odvodnje, javne rasvjete, zoniranja, održavanja groblja, dimnjačarsku službu... Posebna ekspanzija očekuje se u službama koje brinu o zaštiti okoliša te zdravstveno-prehrambenoj sigurnosti.

Očito je da je javna uprava vezana uz većinu neophodnih djelatnosti kako za građane, tako i za državu i zbog toga ona mora ostvarivati javne interese i služiti javnom dobru. Samo takva javna uprava može biti izvor učinkovitosti i partner svakoj vlasti koju su građani izabrali. Javna uprava je mjesto susreta građana i države. Zbog toga ona postaje nezaobilazni dio razvoja ili pak njegova kočnica. Za Republiku Hrvatsku transformacija postojećih institucija javne uprave nužan je korak u približavanju strateškim ciljevima naše zemlje – gospodarskom rastu i razvoju, razvoju obrazovanja, reformama velikih sustava pravosuđa i zdravstva te priključenju Europskoj uniji.

Razvijena i efikasna javna uprava danas je zamašnjak razvoja, privlačenja investicija (i domaćih i stranih) i približavanja Europskoj uniji. To je posebno važno za Hrvatsku kao tranzicijsku zemlju koja po ekonomskim pokazateljima ne zaostaje za ostalim zemljama kandidatkinjama za EU, odnosno novim članicama, ali proces priključivanja je bitno usporen političkom i organizacijskom (ne)spremnosti koja se, između ostalog, očituje i u potpuno neadekvatnom sustavu javne uprave.

Javna uprava u Hrvatskoj svojim je građanima prespora i preskupa, kvaliteta obavljenih poslova je preniska, previše je udaljena od građana da bi mogla skrbiti o

njihovim interesima, ne pruža dovoljno informacija i ne uživa njihovo povjerenje. Neki od razloga tome su:

- neodgovarajući raspored službenika (u nekim odjelima ih je previše, a u nekima premalo);
- nedovoljna znanja i vještine kojima raspolaže veliki dio ključnog osoblja javne uprave (posebno lokalne) što je za posljedicu imalo i prekid u prenošenju znanja među generacijama upravnih službenika te općenito srozavanje upravne kulture. Nedostatak profesionalne etike danas je jedan od glavnih problema uprave u Hrvatskoj;
- manjkavi sustav plaća koje su niske i nisu vezane uz rezultate rada, već se temelje na školskim svjedodžbama, položaju i duljini službe;
- patronaža i nepotizam u postavljanju i promicanju javnih službenika;
- previsok stupanj centralizacije odlučivanja i raspolaganja sredstvima, što stvara dodatne troškove upravljanja i sporost u uslugama i službama građanima;
- zaostajanje u informatizaciji upravnog sustava, između ostalog i zbog smanjenja proračunskih sredstava osiguranih u tu svrhu;
- nedostatak djelotvornog upravljanja, koordinacije i nadzora na razini središnje uprave;
- nedostatak podataka o upravi kao i podataka koji su njezin «proizvod»;
- neotpornost prema političkim pritiscima;
- promašena administrativno-teritorijalna podjela zemlje.

Svi ovi nedostaci međusobno se pojačavaju stvarajući sindrom sporosti i nepouzdanosti u djelovanju uprave, gomilanja zaostataka, birokratskih prepreka razvijanju poduzetništva i rastućeg nezadovoljstva građana upravom. A kao ključni i najteži problem pojavljuje se široka korupcija koja je zavládala svim porama upravnog sustava. To postaje akutni problem našeg razvitka te zahtijeva hitno ispravljanje kako bi javna uprava bila dorasla sve krupnijim zadacima koji ju očekuju u budućnosti.

Problem javne uprave u Hrvatskoj se pogoršavao u nekoliko navrata od 1990. Jedino što je bilo zaista potrebno – dobra strategija razvoja uprave – nikada nije napravljeno. Ali zato su nove vlasti masovno otpustale službenike na svim razinama i zamjenjivale ih često nestručnim i nesposobnim ljudima. S obzirom da je mnogo takvih trebalo «nahriniti», javna uprava pretvorila se djelomično i u servis za zapošljavanje zbog čega se bitno povećala. Uz to, umjesto da se smanjuje, bitno se povećao broj političkih položaja u upravi. Dodatni problem je i klasična boljka neusklađenosti zakonodavstva koje uređuje isto područje.

Najnovija šteta pokušajima ozbiljne reforme napravljena je 2003., a zatim i 2005. prijedlozima tzv. reformi koje su se tobože provodile prvo na razini države (smanjenje broja ministarstava), a zatim i u Gradu Zagrebu (prijedlog reforme ustrojstva upravnih tijela nakon lokalnih izbora 2005.). U oba slučaja radi se o političkim čistkama i centralizaciji moći, a pod krinkom reforme uprave. Kako su te «reformе» rezultirale negativnim odjekom u javnosti i nepotrebnim sukobima,

a učinkovitost se nije povećala ni malo, za pretpostaviti je da će zbog toga biti još teže dobiti podršku za jednu sustavnu, temeljitu reformu upravnog sustava u Hrvatskoj, kakvu građanima nudi HNS.

Hrvatska narodna stranka – liberalni demokrati, svjesna svih problema, ali i važnosti njihovog rješavanja te odgovornosti prema građanima Hrvatske, postavlja ciljeve za čije postizanje će se zalagati u procesu transformacije javne uprave u Hrvatskoj u Novu javnu upravu. Tek takva uprava može postati pravi servis građana, osigurati učinkovito obavljanje društvenih poslova, pribavljanje javnih dobara i zadovoljenje bitnih, svakodnevnih potreba građana u skladu s javnim interesom i općim dobrom. I prije svega, treba uvijek imati na umu da prava reforma treba zahvatiti u cjelokupni sustav – od obrazovanja, regrutiranja, nagrađivanja, ali i o ocjenjivanja službenika, preko metoda rada, informacija kojima uprava raspolaže pa sve do tehničke opremljenosti i umreženosti sustava. Jedino sustavna reforma može zaustaviti glavni problem uprave s kojim se suočavamo kao građani – korupciju.

CILJEVI NOVE JAVNE UPRAVE

Temeljni ciljeva Nove javne uprave su osnovna načela njezinog rada – usmjerenost na korisnika (građanina) i nekorumpiranost. Svrha javne uprave je pružanje usluga zbog čega korisnik tih usluga mora biti u žarištu njezinog rada. Ne treba zaboraviti – kroz poreze i ostala davanja građani usluge javne uprave kupuju kao i sve druge proizvode, a često plaćaju i unaprijed! Ciljevi Nove javne uprave su smjernice transformacije javne uprave u Hrvatskoj, a kao cjelina usmjereni su na ostvarenje osnovnih načela – usmjerenost na korisnika i nekorumpiranost.

Ciljevi Nove javne uprave su:

1. Proizvodni (uslužni) pristup
2. Obrazovano i kompetentno osoblje
3. Transparentnost podataka u i o javnoj upravi
4. Vodoravna i okomita decentralizacija i dekoncentracija
5. Otpornost prema političkim pritiscima
6. Informatizacija javne uprave

1. PROIZVODNI (USLUŽNI) PRISTUP

Javna uprava pruža veliki broj usluga. Zato je nužno te usluge definirati kao proizvode, a njezinu učinkovitost procjenjivati prema kvaliteti i dostupnosti tih proizvoda. U Novoj javnoj upravi proizvodni pristup, odnosno pozitivna deskripcija cilja i svrhe usluge, postaje važno i središnje oruđe.

Proizvod je usluga ili skup usluga koje traži korisnik izvan konkretnog odjela (bilo unutar ili izvan sustava javne uprave).

Zahtjevi pri definiranju proizvodnog pristupa su:

- a. Svaki odjel treba sastaviti popis svih proizvoda potrebnih za ostvarenje ciljeva i obavljanje posla (proizvodni plan) koji je temelj za sve ostale aktivnosti.
- b. Težište treba biti na usmjerenosti i otvorenosti prema građanima. Pri

- izradi proizvoda, a posebno pri vezivanju više usluga u jedan proizvod osnovni kriterij trebaju biti očekivanja korisnika i njihovi zahtjevi prema proizvodu. Paleta tako dobivenih proizvoda treba korisnicima (javnosti) biti pregledna, jednostavna za snalaženje i razumljiva.
- c. Jedan proizvod treba izrađivati samo jedan odjel koji preuzima cjelokupnu odgovornost za njegovu izradu. Ovo je važno zbog izbjegavanja prebacivanja odgovornosti i nadležnosti s jednog odjela javne uprave na drugi.
 - d. Treba osigurati tehničku kompetenciju. Odjel mora pri izradi proizvoda (npr. građevinske dozvole) biti u stanju samostalno osigurati svu potrebnu dokumentaciju kojom raspolaze cjelokupni upravni sustav.
 - e. Proizvod je temelj određivanja budžeta pojedinog odjela. Ukupni zbroj svih troškova svih proizvoda pojedinog odjela je njegov budžet. To omogućava dugoročno planiranje i olakšava kontrolu trošenja sredstava.

Da bi proizvodni pristup bio moguć treba analizirati i proces «proizvodnje», odnosno organizaciju rada. Tek na temelju sveobuhvatne analize mogu se ustrojiti radne grupe ili odjeli tako da s najvećom učinkovitošću (vremenski, materijalno itd.) obavljaju svoj posao.

Proizvodni pristup temelj je usmjerenosti na korisnika (građanina) jer omogućava lakše snalaženje i jednostavnije pribavljanje javnih dobara i usluga te omogućava bolju kontrolu trošenja novca poreznih obveznika, a jasno definirani proizvodi koji su svima poznati i javnost ima kontrolu nad proizvodnim procesom bitno smanjuju mogućnost korupcije.

2. OBRAZOVANO I KOMPETENTNO OSOBLJE

Osoblje je presudno za funkcioniranje javne uprave. Zbog toga i građani i država imaju pravo zahtijevati njihovu potpunu profesionalnost, posebno ključnog osoblja. Transformacija tog segmenta javne uprave uključuje njihovo obrazovanje, načine regrutiranja, određivanje pravnog statusa te sistematizaciju radnih mjesta (posebno odvajanje profesionalnih od političkih položaja).

a. OBRAZOVANJE

Javna uprava je poseban posao i zanat i zato treba školovane stručnjake. To će se postići uspostavljenjem raznih oblika dodiplomskih i poslijediplomskih studija koji će pružati široku naobrazbu iz područja opće kulture, pravnih, politoloških i ekonomskih znanosti, sociologije, statistike, matematike itd. Bitno je naglasiti da se to obrazovanje treba odvijati u sklopu postojećih sveučilišnih programa kako bi se osigurala maksimalna razina kvalitete.

Nakon završetka škole stručnjaci moraju odraditi pripremni staž (praksu) čija je svrha upoznavanje i uključivanje u konkretni upravni rad.

Treći, jednako važan, element obrazovanja stručnjaka javne uprave je stalna izobrazba koja omogućava prilagođavanje novim i rastućim zahtjevima suvremene upravne djelatnosti. Stalna izobrazba treba biti zakonska obaveza upravnih odjela i njihovih zaposlenika.

Obrazovanje stručnjaka u javnoj upravi ne završava na stjecanju stručnih, tehničkih znanja već uključuje i razvoj radne i profesionalne etike kao nezaobilaznog elementa kvalitete Nove javne uprave.

b. REGRUTIRANJE

Javna uprava treba, u skladu s potrebnim brojem, sustavom javnih natječaja, ali i poticaja mladim, visokoškoloanim građanima, regrutirati kvalitetne stručnjake bilo za doškolovanje, bilo za direktno zapošljavanje u sustavu. U oba slučaja, kriteriji trebaju biti sposobnost, obrazovanje i općenito stručna opremljenost. Javni natječaj dostupan svima, ali i dodatna stimulacija izvrsnosti, jedini su načini da pri zapošljavanju u javnu upravu možemo birati najbolje.

c. PRAVNI STATUS I SISTEMATIZACIJA RADNIH MJESTA

Zbog činjenice da su nositelji javnih ovlasti, zaposlenicima u javnoj upravi treba osigurati takav pravni status koji će im omogućiti nesmetano obavljanje poslova. Kvalitetni zakon o javnim službenicima treba regulirati njihova prava i dužnosti, sustav plaća i napredovanja u skladu s rezultatima rada, zaštitu od vanjskih pritisaka te disciplinske mjere.

Sistematizacija radnih mjesta u Hrvatskoj je nužna zbog velikog problema s neadekvatnim rasporedom službenika kojih je u nekim odjelima premalo, a u drugima previše. Drugi dio pitanja tiče se razgraničavanja profesionalnih od političkih funkcija.

Obrazovani i kompetentni stručnjaci na odgovarajućim mjestima povećat će efikasnost i opću kulturu upravnog rada i prilagođavanjem sustava omogućiti njegovu jaču usmjerenost na korisnika (građanina). Zapošljavanje najboljih kadrova, njihovo adekvatno pozicioniranje i nagrađivanje, ali i ocjenjivanje, smanjit će potrebu, želju i mogućnost za korupciju.

3. TRANSPARENTNOST PODATAKA U I O JAVNOJ UPRAVI

Jednakog ranga prioriteta i razmjerno neovisna o reformi osoblja je zadaća utvrđivanja i saniranja stanja podataka i dokumenata u javnoj upravi i o njoj.

Nužne mjere u ispunjenju te zadaće su:

- Treba ustanoviti koje registre uprava vodi odnosno koje bi trebala voditi, kakvo je stanje tih registara i što treba poduzeti da se nedostaci isprave.
- U dogovoru sa središnjom statističkom službom treba utvrditi tko i gdje vodi kakve podatke o našoj upravi i u njih uključiti podatke o broju službenika u resorima obrane i unutarnjih poslova koji ni danas nisu u potpunosti dostupni središnjim evidencijama.
- Treba osigurati da središnji resor pravosuđa, uprave i lokalne samouprave raspolaže svim podacima o broju i kvaliteti službenika središnje, regionalne, lokalne, mješovite i nedržavne javne uprave.
- Informatičke sustave treba iskoristiti tako da upravni podaci i podaci o upravi budu lako i brzo pristupačni svima, a posebno građanima.

Sređeni sustav podataka i njihova dostupnost omogućava bolje razumijevanje od strane građana i veću preglednost rada javne uprave što je nužno u

ostvarenju načela usmjerenosti na korisnika (građanina). Javnost svih podataka i predmeta uvelike povećava mogućnost javnog nadzora odnosno smanjuje mogućnost samovolje činovnika koja vodi u korupciju.

4. VODORAVNA I OKOMITA DECENTRALIZACIJA I DEKONCENTRACIJA

Vodoravnom i okomitom decentralizacijom (prenošenje nadležnosti, ovlasti i sredstava) i dekoncentracijom povećava se elastičnost i prilagodljivost upravnog sustava. Decentralizaciju i dekoncentraciju treba provesti po načelu supsidijarnosti, tj. upravni poslovi se trebaju obavljati na onoj razini koja ih može obaviti s najvišim stupnjem kvalitete.

Decentralizacija i dekoncentracija pretpostavljaju i jačanje središnjih instrumenata za koordinaciju i nadzor javne uprave kako bi se osigurala cjelovitost i povezanost sustava zbog zadržavanja maksimalne pokretljivosti i učinkovitosti.

Nekoliko je razina obavljanja upravnih poslova:

- a. Poslovi koje mora obavljati centralna država.
- b. Poslovi koje obavljaju područni organi centralne države (dekoncentracija).
- c. Poslovi koje obavljaju tijela regionalne ili lokalne uprave (decentralizacija).
- d. Poslovi koje obavljaju nedržavni, privatni ili mješoviti organi.

Alokacijom poslova na razinu koja ih može najbolje obaviti Nova javna uprava građanima osigurava najučinkovitiju i najbližu moguću uslugu čime se dodatno osnažuje načelo usmjerenosti na korisnika (građanina). Jasno razgraničavanje odgovornosti po principu teritorijalne i ostalih nadležnosti olakšava pregled nad sustavom, ulogu svakog njegovog dijela i tako dodatno smanjuje mogućnost korupcije koja proizlazi iz nereda.

5. OTPORNOST PREMA POLITIČKIM PRITISCIMA

Nova javna uprava pretpostavlja razdvajanje strategijske i operativne razine, odnosno razdvajanje aktivnosti izabranih političkih zastupnika u parlamentu od aktivnosti upravnih odjela i službenika. Granice tih dviju razina danas su vrlo nejasne što često ima štetne posljedice. Intervencije politike u upravnu djelatnost dovode do konfuzije u sustavu i vode nedostatku motivacije pri poštivanju pravnih propisa.

Zbog toga je potrebno zakonski strogo odvojiti politiku i upravu pri čemu je zadatak politike da određuje djelokrug i kvalitetu usluge te zadani financijski okvir, a javna uprava samostalno u okviru zakona, a možda i po načelu ugovornog upravljanja, odlučuje o tome kako će pružati usluge pod određenim okolnostima.

Neovisnost uprave od politike čime ona postaje isključivo nositelj društveno korisnih poslova, bez potrebe ostvarivanja trenutnih ideološko-političkih ciljeva,

nužan je preduvjet zadobivanja povjerenja građana koje je osnova ostvarivanja načela usmjerenosti na korisnika (građanina), a isto tako i jedina prava brana korupciji koja proizlazi iz pritiska pojedinaca bliskih centrima moći u državi.

6. INFORMATIZACIJA JAVNE UPRAVE

Informatizacija uprave važan je preduvjet za poboljšanje sustava podataka, za podizanje kvalitete odlučivanja u upravi te uopće za promicanje koordinacije i racionalizacije sustava. Uključivanje naše uprave u europske mreže nemoguće je bez sposobnosti komunikacije informatičkom tehnologijom na europskoj razini, a na dulji rok ona je jedna od nužnih pretpostavki uključivanja u globalnu umreženost.

Informatizacija se često poistovjećuje sa samom reformom, ali ona je samo mali dio te reforme. Jer, iako je tehnički preduvjet za funkcioniranje Nove javne uprave, ni najsvremenija oprema ne znači ništa bez ostvarivanja ostalih ciljeva reforme. Samo kao dio šireg procesa velika sredstva koja se inicijalno ulažu u informatizaciju (ona se s vremenom isplate kroz povećanje efikasnosti i smanjenje troškova) imaju smisla.

U europskim upravnim sustavima teče druga faza tog procesa – prijelaz s informatičke organizacije na tri razine (računski centri, odjelna računala, kompjutori na radnom mjestu), na jedinstvene tzv. client/server sustave i korištenje Interneta u upravi.

Informatizacija javne uprave omogućava prijenos svih rutinskih poslova u upravi s ljudi na strojeve, bolje praćenje rezultata rada, djelotvorniju kontrolu, povećanu elastičnost i neovisnost o zajedničkom prostornom smještaju upravnih organizacija ili jedinstvenom radnom vremenu.

Pružanjem mogućnosti fleksibilnog prostornog i vremenskog pristupa javnoj upravi, posebno korištenjem Interneta u pribavljanju njezinih proizvoda, informatizacija je jedan od temeljnih elemenata ostvarivanja načela kako usmjerenosti na korisnika (građanina) tako i sustavnog nadzora koji je jedini način sprečavanja korupcije.

E-CITY

Hrvatska narodna stranka pokrenula je u Zagrebu projekt e-city – internetizaciju gradske uprave – kao pilot projekt uspostave suvremenog računalnog sustava u javnoj upravi. Takav sustav pruža građanima sve bitne informacije i dokumente na jednom mjestu, s mogućnošću pristupa s bilo kojeg računala spojenog na Internet. Radi se zapravo o Internet portalu koji građanima predstavlja (doslovno) vrata u gradsku upravu. U vrlo kratkom roku www.zagreb.hr (<https://e-uprava.gzaop.hr>) postala je jedna od najposjećenijih internetskih stranica u Hrvatskoj, što pokazuje interes i potrebu građana za takvom uslugom.

Građanima su dostupni katastar, generalni urbanistički plan, matice rođenih i umrlih, popisi birača itd. Projekt omogućuje i potpuno praćenje gradske imovine sa svom pripadajućom dokumentacijom, dostupno svima i uvijek, praćenje dokumentacije predmeta u postupku, plaćanje komunalnih usluga na jednom računu, dojavu komunalnih intervencija i općenito svu komunikaciju koju građani

imaju s Gradom kao institucijom javne uprave. Takav opsežan projekt primjer je informatizacije javne uprave koja je opet samo dio cjelokupne reforme sustava.

Hrvatska narodna stranka – liberalni demokrati reformu javne uprave smatra apsolutno nezaobilaznim preduvjetom razvoja Hrvatske i zbog toga je ona bila i ostaje jedan od stupova našeg političkog i gospodarskog programa kroz koji građanima nudimo stručnost, znanje, brzinu i učinkovitost. Kako u javnoj upravi, tako i na ostalim područjima.

programi HNS-a RADNA VERZIJA

od hrvatskog polja
do europskog stola

sažetak

OD HRVATSKOG POLJA DO EUROPSKOG STOLA S
KONKURENTNOM I PARTNERSKOM POLJOPRIVREDOM

Temeljno stajalište Hrvatske narodne stranke je da se Hrvatska nalazi pred povijesnim promjenama te da u predstojećem razdoblju nema preče zadaće od djelotvorne pripreme za uspješan ulazak u EU. Pri tome je posebno značajno učiniti pripremu i prilagodbu naše poljoprivrede i ribarstva u skladu sa zajedničkom poljoprivrednom politikom EU. Stoga je namjera HNS da pod načelom «OD HRVATSKOG POLJA DO EUROPSKOG STOLA» razvija našu poljoprivredu i ribarstvo stvarajući uvjete hrvatskim poljoprivrednicima za proizvodnju raznolikih i kvalitetnih proizvoda za domaće i europsko tržište. To želimo učiniti na način da EU doživljava hrvatsku poljoprivredu više kao partnersku, onu koja svojim posebnostima i kvalitetom dopunjuje, osvježava i obogaćuje opskrbu hranom, a na taj se način pridonosi i našoj ekonomskoj koristi. Zbog povoljnih prirodnih uvjeta (posjedujemo 0,46 ha po žitelju obradivih površina, bogatstvo u vodama i prikladne klimatske prilike), kao i dobre poljoprivredne i ribarske tradicije, Hrvatska može razvijati KONKURENTNU I PARTNERSKU poljoprivredu.

KONKURENTNA POLJOPRIVREDA: Za ostvarenje konkurentne poljoprivrede pristupili bi: okrupnjavanju poljoprivrednih gospodarstava, regionalizaciji poljoprivredne proizvodnje i primjeni navodnjavanja na većem prostoru. Za stvaranje moćnih, konkurentnih gospodarstava, većih od današnjeg prosjeka (3 ha), proveli bi komasaciju i na preostalih 79% poljoprivrednog prostora. Poticali bi krupno-prodajne odnose, zakup i koncesiju na državnom i privatnom zemljištu. Mjerama okrupnjavanja smanjili bi sadašnjih oko 500.000 poljoprivrednih gospodarstava na znatno manji broj, tako da bi oko 50% gospodarstava bilo 10 – 30 ha veličine. To ne znači i prestanak tendencije stvaranja gospodarstava s većom površinom od 30 ha, kako bi ona bila moćnija i sposobnija za konkurenciju na tržištu poljoprivrednih proizvoda. Provedbom regionalizacije doći će do razvoja poljoprivrednih grana te uzgoja pojedinih kultura i životinja u odgovarajućim regijama. U uvjetima navodnjavanja ostvarit će se raznoliko bilinogojstvo i naprednije stočarstvo. Uzgajat će se više: povrća, uljarica, ljekovitog bilja i krmnih kultura, u redovnoj i postrnoj sjetvi. U uvjetima navodnjavanja moguće je razvijati stočarstvo podižući farme muznih krava (20 – 50 grla), tovnih goveda i svinja. Može se razviti sjemenska i rasadničarska proizvodnja te podići potrebnih 20 – 25 tisuća ha voćarskih nasada i 15 – 20 tisuća ha vinograda. Založit ćemo se za podizanje plastenika i staklenika, odgovarajućih skladišta i hladnjača te poticati nabavku opreme za zaštitu usjeva od tuče i mraza, kako bi ostvarili suvremenu poljoprivredu s konkurentnim proizvodima po kvaliteti i cijeni, na domaćem i stranom tržištu.

S obzirom na sadašnje stanje u ribarstvu, potrebno je pristupiti temeljitim reformama u izlovu, uzgoju kao i u organizaciji tržišta. U području ribolova valja uskladiti ribolovni napor s raspoloživim bioresursima, i takvim pristupom

osigurati stabilan profit i sigurnu egzistenciju profesionalnim ribarima. Starost flote nalaže što hitniju kvalitativnu obnovu, uz mogućnost minimalnog povećanja broja plivaričara. Velik problem predstavlja i infrastruktura na kopnu pa je za uspostavu kvalitetnog logističkog sustava potrebno izgraditi niz ribarskih luka s prihvatnim kapacitetima, koji udovoljavaju postojećim standardima za zbrinjavanje i distribuciju ulova u EU. U okviru logističkog sustava spadaju svakako i veletržnice ribom bez kojih je gotovo nemoguće zamisliti transparentnu trgovinu ribom. Sadašnji stupanj naobrazbe u ribarstvu treba unaprijediti uvođenjem srednjih strukovnih škola kako bi budući kadar u potpunosti zadovoljio standarde naobrazbe koji vladaju u EU. Provedbom ovih mjera možemo očekivati stabilnu poziciju našeg ribarstva u novom okruženju.

PARTNERSKA POLJOPRIVREDA: Hrvatska je ranije bila poznata po svojim tradicijskim poljoprivrednim proizvodima, kao što su: pršut, paški sir, slavonski kulen, zagorski puran, maslinovo ulje, ljekovito i aromatsko bilje, ribe i riblje preradevine, vina (plavac, babiđ, graševina, traminac), šljivovica. Osim toga, poznat je veći broj proizvoda lokalnog značaja: buđino ulje, posavska guska, slavonska kobasica, varaždinsko i ogulinsko zelje, međimurski i gorsko – kotarski krumpir, pečena janjetina. Budući da su ovi proizvodi dokazane kvalitete mogli bi se koristiti za vlastiti turizam i plasirati na vanjskom tržištu kao partnerski proizvodi, dakako, ako bi imali prihvatljive cijene. Među proizvode partnerske poljoprivrede spadaju i proizvodi ekološke poljoprivrede. Hrvatska ima dobre uvjete za ekološku proizvodnju, a Europa ima sve veće potrebe upravo za tim proizvodima. Partnerskoj poljoprivredi pripada i **SEOSKI TURIZAM**. Naša zemlja je poznata u Europi i svijetu po prirodnim ljepotama. Osim jadranske obale i Plitvičkih jezera imamo podosta područja koja su obdarena sa specifičnim prirodnim, kulturnim i etničkim atraktivnostima. Moguće je u njima razvijati seoski turizam koji će privlačiti goste za poseban način odmora i rekreacije. Time će se izravno razvijati selo i unapređivat će se život u ruralnom prostoru.

Polazište i racionalno uporište u naporima približavanja i omogućavanja integracije u EU poljoprivredne djelatnosti RH treba pored ostalog biti opredjeljenje za dosljedno:

- definiranje urbanih i ruralnih područja u RH,
- jačanje i izrazita podrška svim oblicima ruralnog razvitka,
- izgradnja nacionalno podržane mreže ruralnog razvitka,
- povezivanje i prihvaćanje svih oblika ruralnog razvoja EU,
- osiguranje i potpora svim oblicima stjecanja znanja i vještina u tržišno orijentiranoj poljoprivredi,
- reinženjering ili dorada postojeće nacionalne strategije poljoprivrednog razvitka u sklopu ostvarivanja partnerskih odnosa s okruženjem (vrste i oblici biljne i stočarske proizvodnje, postojeća pravila ponašanja, ograničenja, ...).

Informatizacija poljoprivrednog kompleksa RH treba postati jedan od osnovnih ciljeva razvojne strategije. To podrazumijeva osiguranje organizacijskih, tehnoloških, financijskih i kadrovskih pretpostavki za razvoj, izgradnju i korištenje

generalnog informacijskog sustava za koordinaciju, upravljanje i kontrolu poljoprivrednom, stočarskom i prehrambenom djelatnošću.

Glavni informacijski sustav poljoprivrednog kompleksa s registrima, bazama podataka koje će zadovoljavati EU standarde te izrazitom orijentacijom na korištenje Interneta treba osiguravati i omogućavati maksimalizaciju mjerljivih učinaka u budućem okruženju.

U skladu razvitka konkurentne i partnerske poljoprivrede i ribarstva reformirat ćemo sustav poticaja i kreditiranja u poljoprivredi i ribarstvu, u smislu: povećanja sredstava, provedbe regionalne decentralizacije i efikasnijeg povezivanje poljoprivrednika s poslovnim bankama, lokalnim samoupravama i prerađivačkom industrijom. Utemeljiti će se agrarna banka i komora te će se stvarati uvjeti za ulazak i što povoljnije korištenje inozemnih sredstava i fondova. Već u početku razvoja konkurentne i partnerske poljoprivrede i ribarstva Hrvatska bi bila u stanju bolje koristiti fondove (SAPARD i ISAP) i ostale mogućnosti koje pruža EU. Istodobno bi se ostvarili bolji uvjeti za naše daljnje pregovore i suradnju s njom. Prema tome, primjenom ovog PROGRAMA olakšat će se put ulaska Hrvatske u EU, a nakon toga imat ćemo i povoljniji status u europskom okruženju. Dakle, HNS zna što treba, zna što hoće, a zna i kako to može postići.

OD HRVATSKOG POLJA DO EUROPSKOG STOLA S KONKURTENTNOM I PARTNERSKOM POLJOPRIVREDOM

1. Polazište

Svoje "narodnjaštvo" Hrvatska narodna stranka crpi iz povezanosti s narodom. Hrvatski i drugi narodi u Hrvatskoj, u prošlosti su, svoju sudbinu i opstanak vezali za tlo i poljoprivredu. Tu povezanost oslikavaju riječi našeg velikog predšasnika prof. Frangeša koji je davne 1930. god. poljoprivredu označio kao: "vremenski prvo, a po važnosti najodličnije zanimanje tj. podloga svih drugih zanimanja, podloga kulture i civilizacije". Međutim, u ovom vremenu hrvatska poljoprivreda se nalazi u nepovoljnom stanju. Pokazatelji govore da se Hrvatska od izvoznika hrane, u nedavnoj prošlosti, transformirala u jednog od najvećih uvoznika hrane po glavi žitelja u Europi, te da su se sredstva za uvoz hrane već opasno približila zaradi iz turizma. Naime, u zadnjim godinama uvoz hrane se povećao, tako da je godine 2002. iznosio milijardu u USD. U 2003. godini uvezli smo hrane za 1,4 milijarde USD, a u 2004. godini 1,6 milijardi USD. Ove činjenice u svakom slučaju izazvale su zabrinutost.

Uz to je temeljno stajalište Hrvatske narodne stranke da se Hrvatska nalazi pred povijesnim promjenama, te da u predstojećem razdoblju nema važnije zadaće od djelotvorne pripreme i prilagodbe poljoprivrede za skladan ulazak u Evropsku uniju.

Stoga nam je namjera da pod načelom OD HRVATSKOG POLJA DO EUROPSKOG STOLA promičemo gospodarski i ekološki PRIHVATLJIVU POLJOPRIVREDU, pružajući priliku hrvatskim poljoprivrednicima proizvodnju raznolikih i kvalitetnih proizvoda za domaće i europsko tržište. To valja učiniti na način da poljoprivrednici Europske unije hrvatsku poljoprivredu doživljavaju manje konkurentsku, a više kao partnersku – onu koja svojim posebnostima, prvenstveno kvalitetom, dopunjuju, osvježavaju i obogaćuju opskrbu hranom, a na taj način pridonosi i našem blagostanju.

Uvjereni smo da je to pravi put kojim će hrvatska poljoprivreda s turizmom («zelena i plava oranica») dati svoj doprinos u ostvarenju težnje svih žitelja i političkih opcija u nas. Težnja je svih nas da Hrvatska zauzme pripadajuće joj mjesto u gospodarskom i političkom sustavu uljudbenog kruga slobodne Europe. Tako će Hrvatska postupno izrasti u suvremenu, demokratsku državu, u koju će se rado dolaziti zbog ugođe, i željeti u njoj živjeti zbog šansi da se u njoj ostvari blagostanje i ljepota življenja. S druge strane, ulazak u Europu, za sve naše žitelje pa tako i naše poljoprivrednike, treba biti novi izazov i događaj u kojemu nema mjesta neizvjesnosti, strahu i bojazni. Jer, provedbom koncepta prihvatljive poljoprivrede Hrvatska će spremnije ulaziti u EU. Dakle, Hrvatska će postat dio Europe, a da zbog toga ni najmanje ne dovede u pitanje svoje tradicije i posebnosti. U tom konceptu se objedinjuju i isprepliću naša tradicija sa suvremenim spoznajama i kretanjima u svjetskoj poljoprivredi, koja očito nisu ni

pomodna ni privremena.

Provedbom koncepta PRIHVATLJIVE POLJOPRIVREDE u ujedinjenoj Europi, sve posebnosti i prepoznatljivost hrvatske poljoprivrede doći će do punoga izražaja.

Hrvatski narod i drugi narodi u Hrvatskoj to žele, Hrvatskoj to pravo pripada. Ne nalazeći alternative tom putu, HNS je spremna pred građanima Hrvatske preuzeti i ove zadaće odgovornosti.

2. Europska unija (EU) i njezina poljoprivreda

Nastankom Europske ekonomske zajednice (EEZ, kasnije EU) pedesetih godina, poljoprivreda zauzima središnje mjesto i dominantan udio u njezinom proračunu. Zbog ovog posebnog značaja poljoprivrede šest europskih zemalja zajednice (Francuska, Italija, Njemačka, Belgija, Luksemburg i Nizozemska), donose 1962. godine zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP). Zajednička poljoprivredna politika se temelji na zajedničkim ulaganjima, zajedničkom tržištu i zajedničkim cijenama poljoprivrednih proizvoda. U to vrijeme poticaji su bili na tržišno – cjenovnim principima, u kojima su interventne cijene i zaštitne cijene u poljoprivredi imale značajnu ulogu. Ciljevi ZPP su: veća produktivnost poljoprivrede, bolji standard poljoprivrednika, stabilizacija tržišta poljoprivrednih proizvoda, osigurati stalnu ponudu proizvoda i osigurati prihvatljive cijene za potrošače.

Tijekom proteklih pedesetak godina, EU se je u četiri navrata proširivala. Najprije 1973. pridružuju se Danska, Irska i Velika Britanija (Ujedinjeno Kraljevstvo). Zatim se 1981. pridružuje Grčka, a 1986. godine Španjolska i Portugal, da bi 1995. postale članice EU- Austrija, Švedska i Finska. Prošle godine postale su članice EU: Mađarska, Poljska, Češka, Slovačka, Slovenija, Estonija, Litva, Latvija, Cipar i Malta. Danas, dakle, EU ima 25 punopravnih država članica. Primjenom programa potpore poljoprivrednoj proizvodnji izdvajaju se znatna novčana sredstva iz proračuna EU.

Posebno je poljoprivreda bila financirana sedamdesetih godina prošlog stoljeća, kada je prijetila globalna nestašica hrane u svijetu i Europi. Stoga je EU značajno poticala proizvodnju hrane i štitila unutarnje tržište. To vremensko razdoblje bilo je razdoblje visokih ulaganja i primjenjivan je sustav gospodarenja intenzivne poljoprivrede. Možemo se dobro sjetiti da smo i mi u bivšoj državi, u to vrijeme, poprilično ulagali u društvene poljoprivredne kombinete, uz primjenu elemenata intenzivne poljoprivrede u proizvodnim procesima.

Međutim, ranih osamdesetih godina dolazi do većih zaliha hrane, padaju cijene proizvodima, nastaju trgovinska ograničenja i ograničenja izvoznih poticaja.

Zbog hiperprodukcije hrane u razvijenim zemljama, počinje 1986. godine, Urugvajski krug pregovora. Cilj pregovora bio je postići veću slobodu u poljoprivrednoj trgovini i ujednačiti određene propise u međunarodnim sporazumima. Ta zbivanja i odluke bile su temelj daljnjih i današnjih oblikovanja agropolitičkih mjera u Europi i svijetu. Nakon toga, se u ZPP događaju dvije reforme.

Prva reforma je počela 1992., promjenom poljoprivredne potpore od cjenovne na izravna plaćanja. Naime, smanjene su podržavane (interventne) cijene. Smanjene su uvozne prepreke i izvozni poticaji. Dakle, ograničene su poljoprivredne cjenovne potpore s osmišljenim odgovarajućim izravnim naknadama u poljoprivrednoj proizvodnji. Plaćanja u obliku naknada temelje se na opsegu proizvodnje, no, daju se poljoprivrednicima i na temelju proizvodnih površina u područjima u kojima se tradicijski postiže određeni prinos. Reforma 1992. godine uvela je i sustav nadzora ponude. Naime, putem plaćanja "ugara" (set-aside programme), u sklopu kojih poljoprivrednici dio svojih površina, kraće ili duže vrijeme, izdvajaju iz proizvodnje.

Druga reforma ZPP (Agenda 2000) usvojena je 1999. godine, a počela se primjenjivati početkom 2000. godine. Označila je zaokret u poljoprivrednoj politici EU. Sustav cjenovne potpore u principu se mijenja u sustav izravnih plaćanja te unapređenje mjera nadzora ponude. Zapravo, tržišno cjenovna politika se zamjenjuje s poticajima za prilagodbu agrarne strukture te za razvoj ruralnih sredina i očuvanja okoliša. Promjenom poljoprivredne politike utječe se i na promjenu sustava gospodarenja u poljoprivredi. Naime, raniji poticaji intenzivne poljoprivrede doveli su do nepovoljnih posljedica na okoliš, pogotovo u razvijenim zemljama. Mnoga poljoprivredna tla i vode su onečišćeni pa se želi poljoprivrednom politikom poticati povoljniji oblici gospodarenja. Tako je EU, kao i u mnogim zemljama u svijetu, nastupilo razdoblje održive poljoprivrede (Sustainable agriculture), uz preporuku i odgovarajuće poticaje i za alternativne oblike poljoprivredne proizvodnje (pogotovo ekološku poljoprivredu).

Današnje mjere ZPP su dobrim dijelom usmjerene i na ostvarivanje dobrog funkcioniranja poljoprivrednog tržišta EU.

Kao članica WTO, EU je dogovorila smanjenje svojih izvoznih poticaja i carina, kao i ograničavanje razine svoje domaće potpore. Može se očekivati da će slijedeći krug pregovora unutar WTO donijeti dodatne zahtjeve za reformom ZPP. Prošlogodišnje proširivanje EU s novim članicama također ima utjecaj na poljoprivrednu politiku jer su proračunski troškovi za njezino održavanje postali veći. Umjesto tržišno cjenovne potpore, poljoprivreda se počinje podupirati izravnim plaćanjima, te će se sve više vezati za prirodne resurse (okoliš) ili za razinu poljoprivrednog dohotka, a ne za poljoprivredne proizvode. Započeo je proces poželjnih strukturnih promjena kao: poticanje poljoprivrede u nerazvijenim područjima ili regionalni program, davanje potpore područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi, davanje potpora depopulacijskim područjima i sl. Dakle, sve veću pozornost privlače pitanja zaštite okoliša. Isto tako sve veća briga poklanja se pitanjima ruralnog razvoja, pa se može očekivati da će u budućnosti ZPP prerasti u Zajedničku ruralnu politiku u Europi.

2.1. Položaj Hrvatske u odnosu na EU

Hrvatska, u odnosu na srednje-europske i istočno-europske zemlje, kasni s priključenjem EU. Za to postoji povijesna okolnost (Domovinski rat) kao objektivan razlog, a subjektivan razlog je spora politička opredijeljenost (do prije pet godina) za tu opciju. Međutim, početkom 2000. godine interes i aktivnosti

u nas rastu za priključenjem, tako da je Hrvatska, potpisivanjem Sporazuma o stabilnosti i pridruživanju krajem 2001. godine, napravila prvi korak prema EU. Budući da smo ispunili gotovo sve obveze koje smo preuzeli potpisanim Sporazumom (SSP) dolazi do podnošenja zahtjeva Hrvatske za punopravno članstvo u EU, u veljači 2003. godine. Nakon toga značajni su datumi: 18. lipanj 2004. kada je Hrvatska, promaknuta u službenog kandidata, za članstvo u EU i 1. listopada 2004. kada je objavljen dokument o predpristupnoj strategiji EU za Hrvatsku. U ovom vremenskom razdoblju očekivanja datuma početka pregovora i ostvarivanja članstva, imamo još određen put prilagodbi, posebno što se tiče našeg zakonodavstva, gospodarstva, kao i prilagodbi cjelokupnog našeg društva. Na putu prema konačnom pridruživanju posebno je značajno stanje i prilagodba poljoprivrede, koja je (uz promet) djelatnost, za koju u EU postaji jedinstvena (zajednička) politika.

U preostalom vremenu prilagođavanja trebamo popraviti konkurentnost naše poljoprivrede na domaćem i vanjskom tržištu, a istodobno i sačuvati domaće prirodne resurse.

2.2. Opći uvjeti za članstvo u EU

Od početka stvaranja EU postojala je mogućnost da svaka europska država zatraži članstvo u Uniji. Međutim, članicom može postati ona država koja ispunjava četiri temeljna uvjeta:

1. Politički uvjet: osiguranje demokracije, vladavine prava, poštivanje ljudskih prava i prava manjina, prihvaćanje političkih ciljeva Unije.

2. Gospodarski: postojanje djelotvornog tržišnog gospodarstva, sposobnost tržišnih čimbenika da se nose s konkurentskim pritiscima i tržišnim zakonitostima unutar EU.

3. Pravni: usvajanje cjelokupne pravne stečevine EU.

4. Administrativni: prilagodba odgovarajućih administrativnih struktura s ciljem osiguranja uvjeta za postupnu i skladnu integraciju (kao što su jačanje administrativne sposobnosti, stvaranje učinkovitog sustava državne uprave s ciljem osiguranja učinkovitog procesa usvajanja i provedbe stečevine EU).

3. Hrvatska poljoprivreda

Hrvatska ima 56.542 km² kopnenog dijela i 31.067 km² površine mora, a broj stanovnika iznosi 4,499.049. Ukupne poljoprivredne površine su 3,212.816 ha. Od toga obradive površine iznose 2,019.626 ha. Budući da imamo 0,72 ha poljoprivrednih površina i 0,46 ha obradivih površina po stanovniku, povoljnije uvjete imamo od mnogih država. Europski prosjek obradivih površina je 0,38 ha po stanovniku, u Africi 0,27 a u Aziji najnapučenijem kontinentu samo 0,14 ha po stanovniku. Uzima se da je za pokrivanje minimalnih potreba hrane nužno imati 0,1 ha po stanovniku. Po tom kriteriju Hrvatska bi mogla pokrivati minimalne potrebe hrane za čak 20,2 milijuna stanovnika. Dakako, ovo povoljno stanje treba nastojati održati, jer bi nekontrolirani gubitak obradivih površina,

zbog urbanizacije, mogao dovesti u pitanje skladan gospodarski i svaki drugi razvitak.

Naša prednost u odnosu na mnoge zemlje je i u klimatskim prilikama, kao i u vodnim resursima. Ali, uz to što spadamo u bogate zemlje po poljoprivrednim površinama i količinama kvalitetnih voda, kao i povoljnim klimatskim uvjetima, mi smo u zadnjem desetljeću, od zemlje izvoznice, postala jedna od najvećih uvoznica poljoprivrednih proizvoda.

Razloga za nepovoljno sadašnje stanje naše poljoprivrede ima više.

U opravdanim promjenama planskog sustava gospodarenja u sustav tržišnog gospodarenja i procesa privatizacije, došlo je do prestanka organizirane i uspješne poljoprivrede na okrupnjenim bivšim društvenim gospodarstvima (PIK-ovima). Time je nastupilo razdoblje nepravilnog gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, tako da puno površina se zapuštaju i neobrađuju. U ovim prilikama privatna obiteljska poljoprivredna gospodarstva su temeljni subjekt i nositelj poljoprivredne proizvodnje u nas. Međutim, privatna gospodarstva su prethodno, kroz 45 godina, bila zapostavljena, usitnjavana (70% obiteljskih gospodarstava je ispod 3 ha) i postala gospodarski nemoćna i bez suvremenih tehnologija. Zbog toga smo, nakon opravdanih demokratskih promjena, imali, a i danas imamo, vrlo malo vitalnih, sposobnih i tržišno usmjerenih gospodarstava, koja su se mogla nositi s uvoznom konkurencijom. Ovakvo nepovoljno stanje u poljoprivredi može se djelomično pravdati i ratom. Ali, nažalost niti poslije Domovinskog rata nije došlo do potrebnog zaokreta u politici prema selu i poljoprivredi, a posebno privatizaciji bivših kombinata i ustrojstvu novih okrupnjenih gospodarstava sposobnih za konkurenciju na slobodnom tržištu.

Tome treba dodati, da u zadnjih petnaest godina, sustav financijskih potpora nije bio učinkovit u nas. Prisutni su visoki eksterni troškovi proizvodnje, nedostaje jeftini kapital u poljoprivredi, ne postoji pogodan sustav poreza. Uz to, stalno imamo neracionalni trgovinski i distribucijski sustav poljoprivrednih proizvoda.

Ovi razlozi utjecali su na: opadanje poljoprivredne proizvodnje u nas, opadanje zaposlenosti, tehnološko zaostajanje, nisku samodostatnost, visoke cijene i uvoz gotovo svih poljoprivrednih proizvoda.

4. Suvremeni pristup u proizvodnji hrane

U svijetu i u nas izdiferencirala su se tri sustava gospodarenja u poljoprivredi: intenzivna (konvencionalna) poljoprivreda, održiva (Sustainable agriculture) i ekološka (alternativna) poljoprivreda.

Intenzivna poljoprivreda je poljoprivreda visokog ulaganja (high input). Ona zavisi o vanjskim, tzv. izvanfarmskim inputima – strojevima, energiji, kemijskim sredstvima za zaštitu bilja, mineralnim gnojivima, ali i novim, visokorodnim sortama i hibridima kulturnog bilja i pasminama stoke. Njezin cilj je proizvodnja tržišno konkurentnog proizvoda i ostvarenje profita. Prema ovom konceptu poljoprivreda se “industrijalizira”, postaje “proizvodnja”, a prestaje biti “uzgoj”, agronomi postaju «tehnolozi» u “proizvodnji” pšenice, teladi, salate itd. U proizvodnju hrane iz tako nastalih sirovina uključuje se prehrambena industrija

sa svojim dodacima, tako da namirnice postaju toliko izmijenjene da se u hrani više ne može prepoznati posebnost tla i klime kraja u kojemu su bilje ili stoka uzgojeni. Međutim, brzo se pokazalo da je intenzivna poljoprivreda gospodarski djelotvorna (profitabilna), ali je ekološki dubiozna. Prakticirani zahvati i primjena velikih količina različitih kemijskih sredstava doveli su do oštećenja okoliša (tla i vode), koja postaju ozbiljan ekološki problem današnjice. Pojava "kravljeg ludila", kao posljedica hranidbe stoke «iz vreće» je na stanoviti način prelila čašu, pa je poljoprivreda optužena kao izvor onečišćenja tla, vode, zraka i hrane, a poimanje seljaka kao «čuvara tradicije i okoliša» se postupno mijenja u «borca za profit». Procjenjuje se da približno četvrtina ukupne misije CO₂ kao plina staklenika potječe iz poljoprivrede i industrije namijenjene poljoprivredi.

Zbog posljedica oštećenja okoliša, čije je ishodište intenzivna poljoprivreda, koncem osamdesetih najavljuju se promjene i uvođenje održive poljoprivrede kao dijela koncepta održivog ili opstojnog razvitka (Sustainable development). Temelj održive poljoprivrede je ZNANJE, pa je njezino načelo:

(Visoko) ZNANJE umjesto (visokog) ULAGANJA,
(High) KNOWLEDGE instead of (high) INPUT

Održiva ili opstojna poljoprivreda je bezopasna za okoliš, a ekološki rizični postupci u uzgoju bilja i stoke (napose primjena različitih kemijskih pripravaka kao što su mineralna gnojiva, sredstva za zaštitu bilja, odnosno antibiotici i hormonalni pripravci) su regulirani tzv. «kodeksima prihvatljivog gospodarjenja» (Code of good agricultural practice), umjesto zakonskim odredbama. Jer, pokazalo se da je primjenu tih zakona naprosto nemoguće nadzirati ni najbolje organiziranim inspekcijskim službama.

Prema uobičajenim pokazateljima, od kojih je najvažniji utrošak rečenih kemijskih sredstava, ovom sustavu gospodarjenja pripada najveći dio hrvatske tradicijske poljoprivrede, odnosno, najveći dio sadašnjih obiteljskih – seljačkih gospodarstava koja proizvode hranu visoke kakvoće. Ali, nažalost, ne zbog razvijene «ekološke svijesti» već više zbog nerazvijenosti i neznanja. Dakle, u našoj tradicijskoj poljoprivredi (poljoprivreda većeg dijela obiteljskih gospodarstava) manje se koriste mineralna gnojiva, a više se primjenjuje stajsko gnojivo. Koriste se bezopasna kemijska sredstva u zaštiti bilja, a ponajviše tradicijska – kao što je modra galica i sumpor. Radi se o integralnim gospodarstvima, na kojima je uzgoj bilja nerazdvojno povezan s uzgojem stoke. Primjenjuje se isto tako tradicijska obrada s uzgojem bilja i stoke, u kojoj oranje ima središnje mjesto. Održavaju se i stare sorte, ali i kvalitetni hibridi kulturnog bilja, uvažavaju se načela plodoreda.

Sustav ekološke poljoprivrede je alternativni sustav gospodarjenja, koji se odvija pod nadzorom različitih udruga, odnosno prema Zakonu o ekološkoj poljoprivredi i pratećim pravilnicima. Uzgoj bilja se odvija u plodoredu, a sjetva i sadnja odvija se prema posebnim pravilima od kojih nema odstupanja. Primjenjuju se isključivo organska gnojiva – stajski gnoj i kompost. Osim toga, koriste se posebni pripravci iz prirodnih stijena, a među njima i materijal za ovapnjenje

(kalcifikaciju) tla. U zaštiti bilja koriste se samo prirodna, za okoliš, bezopasna sredstva. Ovaj sustav gospodarenja za sada je neznatno zastupljen u našoj poljoprivredi, premda postoje izuzetno povoljni uvjeti za njegovo širenje i razvoj. Hrvatska narodna stranka će se zalagati za promidžbu svijesti o potrebi širenja ove prakse, napose o njezinu značaju za Hrvatsku. Jer, nema djelotvornije zaštite okoliša od gospodarenja prirodnim resursima na način da ih se ne ugrožava. A rad se isplati, jer na svjetskom tržištu hrane potražnja ekoloških proizvoda nadmašuje ponudu.

Gospodarske, socijalne i političke promjene u suvremenom svijetu, najavljene koncem proteklog stoljeća, već su na sceni, a proces tih promjena nastavlja se i širi na druge države i prostore. Globalizacija i liberalizacija u kretanju kapitala i roba, posebno hrane, u krugu zemalja obuhvaćenih WTO, nalažu potrebu aktualnih kretanja i posebnosti na gospodarskom prostoru Europe.

Posebno je obilježje aktualne europske scene da bogate zemlje, koje imaju hiperprodukciju hrane i veliku kupovnu moć pučanstva, postavljaju naglašene i istančane zahtjeve u kojima je bitna odrednica kvaliteta hrane. U tom pogledu se ide tako daleko, da se traži podatak, na kakvim tlima je uzgojeno bilje, jesu li ta tla čista, postoji li o njima informacijski sustav, postoje li u blizini proizvodnih površina izvori emisije onečišćenja, kao što su veći industrijski pogoni, urbana središta ili prometnice. Prema svemu sudeći, to nije ni privremen ni pomodan trend. Države koje za hranu iz svoje ponude nemaju pouzdan, pristupačan i provjerljiv odgovor na ta pitanja, ne mogu, a još manje će sutra moći pretendirati na značajnije mjesto na tržištu hrane. Jednako tako, šanse država koje svojoj turističkoj klijenteli ne mogu jamčiti takve proizvode su minimalne. Valja reći, da upravo naša zemlja, zbog sačuvanih prirodnih resursa – čistog tla, zraka i vode ima značajne prednosti u odnosu na razvijenije. S obzirom na navedene činjenice o suvremenim pristupima u proizvodnji hrane, naše tradicije i našu željenu sutrašnjicu, držimo da Hrvatskoj, u razdoblju prilagodbe i nakon ostvarenja članstva u EU, najviše odgovara: eko-održivi i tržišno usmjereni konceptni pristup za razvitak poljoprivrede. Ovaj koncept prihvatljiv je u okruženju u kojem se nalazimo. On odgovara i primjenjuju ga razvijene poljoprivredne zemlje i suvremeni svijet. Prihvaćaju ga i članice EU, jer žitelji Europe sve više zahtijevaju hranu provjerenog porijekla.

Eko-održivi i tržišno usmjereni konceptni pristup prihvatljiv je i za našu poljoprivredu, jer se na njemu temelji naša tradicijska poljoprivreda i može se primijeniti u sadašnjim trenucima kada se nameće nužnost i traži najbolji i najdjelotvorniji način za razvoj naše poljoprivrede. Uvjereni smo da će ga prihvatiti i svi žitelji Hrvatske, jer će nam značajno koristiti na putu ostvarivanja članstva u EU.

Upravo zbog svih navedenih razloga, postoji opravdanje da našu poljoprivredu, u vrijeme ostvarivanja članstva Hrvatske u EU, razvijamo pod nazivom **PRIHVATLJIVA POLJOPRIVREDA**.

5. Ciljevi prihvatljive poljoprivrede

Neminovno je da Hrvatska, u vremenu koje je pred nama:

- popravi konkurentnost naše poljoprivrede (ostvari konkurentnost barem za određene proizvode) na domaćem i vanjskom tržištu. Dakle, ostvari konkurentnu poljoprivredu.
- razvije partnerstvo u EU sa svojim tradicijskim (autohtonim proizvodima). Razvije, dakle, i partnersku poljoprivredu.

5.1. Konkurentna poljoprivreda

Temeljem povoljnih prirodnih uvjeta (tla, vode i dobre klimatske prilike), kao i poljoprivrednih vrijednih tradicija, u Hrvatskoj je moguće imati raznolikiju poljoprivrednu proizvodnju. Pod konkurentnom poljoprivredom proizvodili bi one poljoprivredne proizvode, koji mogu konkurirati s kvalitetom i cijenom na domaćem i tržištu EU.

5.1.1. Mjere za ostvarivanje konkurentne poljoprivrede

Za ostvarivanje konkurentne poljoprivrede temeljne mjere su okrupnjavanje poljoprivrednih gospodarstava, te unapređenje bilinogojstva i stočarstva.

5.1.1.1. Okrupnjavanje gospodarstva

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva s površinom 3,0 ha, pa čak – u većini slučajeva – do 5,0 ha ne mogu biti konkurentna u sustavu slobodnog tržišta. Uz to naša obiteljska gospodarstva s prosječno 3–4 krave također ne mogu konkurirati gospodarstvima u EU, čiji prosjek iznosi 18,4 ha obradivog zemljišta i 24 krave muzare.

Značajno je što je moguće pristupiti okrupnjavanju naših gospodarstava, upravo sada. Naime, sada je vremensko razdoblje u kojem se provode Programi gospodarenja poljoprivrednog državnog zemljišta.

Moguće je prodajom, zakupom i koncesijom okrupniti veći broj naših obiteljskih i drugih gospodarstava.

Mi smo se zalagali da se u principu ranije okrupnjena poljoprivredna gospodarstva (bivši PIK-ovi) ne usitnjuju, već da se putem zakupa i koncesije održe okrupnjena i privatiziraju. Uz to, u principu nismo za prodaju državnog poljoprivrednog zemljišta, osim dislociranih pojedinačnih parcela, koje se mogu prodati susjednom obiteljskom gospodarstvu i na taj način ga površinom povećati.

U prilog okrupnjavanja potrebno je primjenjivati mjere koje će, po Zakonu o poljoprivrednom zemljištu, osigurati (obvezati) obrađivanje površina. U suprotnom, ako neko obiteljsko ili drugo gospodarstvo ne može ili ne želi obrađivati zemljište, dužan je predati ga u zakup drugom gospodarstvu. Naša

stranka je za sustav zakupa i njegovo poticanja od strane vlade, kako bi i vlasnik zemljišta i zajmoprimalac imali konkretnu korist. Isto tako smo za sustav nacionalnih mirovina ili smještaj u staračke domove, sve one vlasnike gospodarstava (seljake) koji zbog starosti, bolesti ili nekog drugog razloga ne mogu obrađivati svoje površine.

Održavanje okrupnjenih gospodarstava i površina doprinijet ćemo donošenjem Zakona o nasljeđivanju po kojem neće biti moguće činiti daljnje usitnjavanje obiteljskih i drugih gospodarstava.

Uz navedene mjere, u što kraćem roku, potrebno je primijeniti komasaciju. Do sada je u Hrvatskoj obuhvaćeno komasacijom 21 % površina .

U svakom slučaju provedbom komasacije na ostalih 79 % površina imat ćemo veća obiteljska i druga poljoprivredna gospodarstva, koja će biti potencijalno moćnija i sposobnija za konkurenciju na tržištu poljoprivrednih proizvoda. Mjerama okrupnjavanja smanjit će se sadašnjih oko 500.000 obiteljskih gospodarstava na znatno manji broj, tako da bi bilo dobro imati oko 50 % gospodarstava 10-30 ha veličine. To u svakom slučaju ne znači i prestanak tendencije stvaranja gospodarstava s površinom većom od 30 ha. Provedbom okrupnjavanja, gospodarstava dobit ćemo veća gospodarstva koja će biti potencijalno jača i sposobnija za konkurenciju na tržištu poljoprivrednih proizvoda.

5.1.1.2. Unapređivanje bilinogojstva i stočarstva

Temeljem postojećih činjenica može se predvidjeti da bi Hrvatska mogla postati članica EU za 4-5 godina. U tom razdoblju nužno je ostvariti povećanje poljoprivredne proizvodnje i konkurentnost određenih poljoprivrednih proizvoda ostvarenih u pojedinim našim regijama. Posebno je povoljna mogućnost za unapređenje bilinogojstva i stočarstva u Slavoniji i Baranji. Međutim, u ovom vremenu, upravo u Slavoniji i Baranji najčešće se primjenjuje dvopolje s pšenicom i kukuruzom. Uzgajanje ostalih kultura je nesigurno zbog sve češćeg i sve većeg zatopljanja podneblja i nedostatka prirodnih oborina, posebno tijekom kasnog proljeća i ljetnog razdoblja. Ako tome dodamo da prosječno obiteljsko gospodarstvo, na prostoru "naše žitnice", ima svega 3-4 krave, to je dovoljan dokaz da naše bilinogojstvo i stočarstvo ne može biti konkurentno niti na domaćem niti na europskom tržištu. Rješenje se može tražiti kroz veću primjenu navodnjavanja. U Slavoniji i Baranji postoje dobri uvjeti za navodnjavanje na oko 500.000 ha, a sada se ova melioracijska mjera primjenjuje na svega oko 1500 ha.

U uvjetima navodnjavanja bilo bi omogućeno imati raznoliko bilinogojstvo i naprednije stočarstvo. Naime, na površinama s navodnjavanjem, uz pšenicu i kukuruz, uzgajalo bi se industrijsko bilje (posebno uljarice), povrće, ljekovito bilje i krmne kulture, u redovnoj i postrnoj sjetvi. S većim uzgojem krmnih kultura moguće je razvijati stočarstvo podizujući farme muznih krava i tovnih goveda, kao i svinjogojske farme. U Slavoniji i Baranji, u uvjetima navodnjavanja, moguće je

uspješniji uzgoj kontinentalnih voćarskih kultura, kao i raznolikih poljoprivrednih kultura za proizvodnju sjemena.

U svrhu smanjivanja uvoza mlijeka i mliječnih proizvoda, kao i uvoza mesa, založit ćemo se za podizanje većeg broja farmi, uz uzgoj krmnih kultura u normalnoj i postrojnoj sjetvi, s primjenom navodnjavanja. Na ovim farmama bit će povećan i broj krava po gospodarstvu (20-50 krava, a može i više).

U Dalmaciji i Istri moguće je znatno uspješnije uzgajati raznolike povrćarske i voćarske (mediteranske i kontinentalne) kulture također, uz primjenu navodnjavanja.

Procjenjujemo da prije ulaska u EU, treba podići 25-30 tisuća ha voćarskih nasada i oko 20 tisuća ha vinograda. Na taj način bi imali ulazne kvote ovih nasada, a one bi nam pak koristile u ostvarenju povoljnije pozicije pri usklađivanju poljoprivrednih odnosa među članicama EU. Pri podizanju nasada drvenastih kultura potrebno je imati rasadnike, s podlogama i sortimentom primjerenim našim uvjetima uzgoja. Budući, da je naše rasadništvo (u zadnjem vremenskom razdoblju) jako stagniralo, a imamo dobre uvjete za uzgoj kvalitetnog sadnog materijala, založit ćemo se i za njihovu obnovu. Jednako tako založit ćemo se i za podizanje plastenika i staklenika, kako bi mogli zadovoljiti prvenstveno domaće tržište s najvažnijim povrćem u većem dijelu godine.

Za sigurniji i uspješniji uzgoj poljoprivrednih kultura uz opremu za navodnjavanje, poticat ćemo nabavku i primjenu opreme za zaštitu usjeva od tuče i mraza. Budući da u cijeloj Hrvatskoj nedostaju odgovarajuća skladišta i hladnjače poticat ćemo i ovu infrastrukturu koja je neophodna za ostvarivanje suvremene i konkurentne poljoprivrede.

5.2. Partnerska poljoprivreda

Hrvatska je ranije bila poznata po svojim tradicijskim (autohtonim) poljoprivrednim proizvodima. Oni su bili posebno značajni za turiste. Od njih su najpoznatiji; pršut, paški sir, janjetina, slavonski kulen, zagorski puran, maslinovo ulje, ljekovito i aromatsko bilje, ribe i riblje preradevine, autohtona vina (plavac, prošeko, graševina), šljivovica i dr. Budući da su ovo neuobičajeni proizvodi, dokazane kvalitete mogli bi se plasirati na vanjskom tržištu kao partnerski a ne kao konkurentni proizvodi, dakako, ako bi imali i prihvatljivu cijenu.

Eto, kao primjer, u ovom trenutku traži se na europskom tržištu 4.500 tona slavonskog kulena i 2.000 tona paškog sira.

Zatim, kao partnerska poljoprivreda može se koristiti i ekološka poljoprivreda, odnosno njezini proizvodi. Poznato je da ekološka poljoprivreda podliježe odgovarajućim zakonima i njezini proizvodi određenim standardima. Uz to, na europskom tržištu sve više se pita: tko je, gdje je i na koji način je proizvedena hrana. One zemlje i proizvođači koji nemaju odgovor na ta pitanja ne mogu računati na plasman njihovih proizvoda na tržištu EU. Međutim, Hrvatska ima

dobre uvjete za ekološku poljoprivredu (sačuvana tla i relativno čiste vode) tako da bi trebali više razvijati ekološku poljoprivredu i njezine proizvode plasirati na vanjskom tržištu i u našem turizmu.

Kao partnerska poljoprivreda može poslužiti i SEOSKI TURIZAM. Zapravo, naša zemlja poznata je u Europi i svijetu po prirodnim ljepotama. S obzirom da naša područja, osim Jadranske obale i Plitvičkih jezera, imaju specifične prirodne značajke i da su raznoliko atraktivna, postoje dobri uvjeti u nas i za razvitak seoskog turizma. Za njegov razvitak moguće je koristiti zaleđe jadranske obale, prvenstveno Istre, Dalmacije, Like i Gorskog Kotara. U ovim područjima postoje vrlo pogodni lokaliteti za boravak turista, a posebno za jednodnevni i višednevni izlet, koji provode godišnji odmor na jadranskoj obali. U zaleđu Jadrana postoji mogućnost za poseban način odmora i rekreacije, popraćeno specifičnom kuhinjom u odnosu na onu koja je na obali. Seoski turizam ima dobre uvjete i u ostalim područjima Hrvatske. Posebno bi se mogao razvijati u područjima s tradicijskim uzgojem vinove loze i mogućim utemeljenjem "VINSKIH CESTA". Na tim prostorima postoje raznoliki prirodni krajobrazi i kulturne baštine s bogatom ponudom vina i drugim, napose etnografskim i folklornim, posebnostima. Seoski turizam otvara mogućnost osposobljavanja ljudi na selu, stvaranju mogućnosti za razvitak sela, boljoj zaštiti čovjekove okoline i unapređenju života u ruralnom prostoru.

5.3. Poticaji i krediti za razvoj konkurentne i partnerske poljoprivrede

Zalagat ćemo se za financijsku potporu proizvoda konkurentne i partnerske poljoprivrede, koji imaju značaj u bilanci stanja i potreba na domaćem i europskom tržištu. Na temelju Zakona o poticajima utjecat ćemo na razvitak pojedinih poljoprivrednih grana, kultura i domaćih životinja, u skladu s tradicijom i regionalizacijom hrvatske poljoprivrede. Naime, ne kanimo poticati sve kulture, odnosno uzgoj svih životinja, u svim regijama, već samo one koje struka i bilanca potreba označi potrebnim za domaće tržište, za prerađivačku industriju, za turizam i izvoz. Sa sustavom poticaja razvijat ćemo, dakle, konkurentnu i partnersku poljoprivredu. Dakako, pravovremeno ćemo sačiniti i legalizirati potrebne standarde ekološke poljoprivrede, u skladu postojećih propisa u zemljama EU. Mi ćemo se u svakom slučaju zalagati za poštivanje donesene legislative, a i očekujemo da veći dio našeg proizvodnog prostora ispunjava uvjete zemalja, koje imaju najstrožije zahtjeve.

Kanimo reformirati fond za financiranje i kreditiranje poljoprivrede, u smislu: povećanja sredstava fonda, njegove regionalne decentralizacije i efikasnijeg povezivanja s poslovnim bankama, lokalnom samoupravnom i prerađivačkom industrijom. Pri tome ćemo se zalagati da država usmjeri značajna sredstva u razvojnu kreditnu politiku, uz povoljnije uvjete, u odnosu na komercijalne kredite. U tu svrhu nastojali bi utemeljiti agrarnu banku. Uz to ćemo raditi na stvaranju uvjeta za ulazak i što povoljnije korištenje inozemnih sredstava u svrhu razvitka naše poljoprivrede.

5.4. Ostale mjere za razvoj poljoprivrede

5.4.1. Proizvodnja bioenergije

U današnje vrijeme dolazi do većih onečišćenja: tla, voda i zraka od industrijskih postrojenja i prometnih vozila koja se koriste gorivima mineralnog porijekla – dobivenim iz nafte. Korištenjem tih goriva, postupno dolazi do onečišćenja okoliša, ponajviše tla. U svrhu smanjenja onečišćenja i veće zaštite prirodnih resursa EU je pokrenula postupak uvođenja biogoriva umjesto fosilnih goriva. Od biogoriva, koja se mogu proizvoditi u poljoprivredi značajni su: biodizel, etanol i bioplina. Kako su potrebne ogromne količine biogoriva za nadomjestak korištenih količina fosilnih goriva (prvenstveno nafte), EU je donijela odluku da ovu supstituciju čini postupno. Tako je svaka članica preuzela obvezu da će do 2010. god. od ukupne potrošnje energije koristiti 5,75 % bioenergije. Država koja neće imati mogućnost korištenja bioenergije (biogoriva) iz vlastite proizvodnje morat će ih osigurati uvozom. U tu svrhu potrebna su nemala novčana sredstva, a mi imamo dobre uvjete za proizvodnju biogoriva (bioenergije). Zbog toga ćemo poticati i podizanje postrojenja za proizvodnju biodizela, etanola i bio-plina. Za proizvodnju biodizela najčešće se uzgaja uljana repica, za etanol kukuruz, dok se za proizvodnju bio-plina koriste razni bio materijali iz poljoprivrede. U nas već postoje programi inicijalne proizvodnje biodizela. Konačan cilj je njegova proizvodnja u količini od 110 tisuća tona, što znači da je potrebno 110 tisuća ha, poljoprivrednih površina za proizvodnju uljane repice. Kako je uljana repica kultura koja je inače vrlo korisna u plodoređu pri uzgoju ratarskih kultura ova površina za njezin uzgoj ne predstavlja nikakav problem – naprotiv. Značajno je i to, što pri proizvodnji biodizela iz uljane repice ostaje sačma uljane repice (kao ostatak), kao vrlo korisna krma u hranidbi domaćih životinja. Dakle, proizvodnjom biodizela ostvaruje se višestruka korist, a posebno ekološka i gospodarska, pa ćemo našu aktivnost nastaviti za ostvarenje ovog značajnog projekta. Hrvatska će s proizvodnjom biodizela biti u skladu programa EU u rješavanju ekoloških problema.

5.4.2. Stručna služba, udruživanje i informatika

Poljoprivredna savjetodavna služba ima značajnu ulogu u širenju novih tehnologija, načinu gospodarenja te prijenosu znanja, vještina i iskustava. Ova služba je posebno korisna za obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Službu sada obavlja Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu, koji ima podružnice po županijama. Budući da je ova ustanova od velikog značaja i izuzetne koristi, trebalo bi je do kraja kadrovski osposobiti i opskrbiti potrebnom opremom. Jednako tako, valja ostaviti prostor i za djelovanje privatnih, samostalnih savjetodavaca pod uvjetima jednakim javnoj savjetodavnoj službi.

Zbog poslovnog povezivanja poljoprivrednih proizvođača i ostvarivanja tehnološkog i marketinškog napretka poljoprivrednih gospodarstava, korisno im je omogućiti sve vrste i oblike povezivanja u zadruge i udruge, koje u nas imaju

tradiciju. U nas ima oko 300 udruga poljoprivrednih proizvođača, ali je većina poljoprivrednika još uvijek izvan njih. Založit ćemo se za reaktiviranje onih koje su nedovoljno aktivne i pristupiti utemeljenju onih oblika udruživanja koja su optimalna na prostoru pojedinih lokalnih jedinica. Posebno ćemo se založiti za razvoj zadruga jer su one po zakonu gospodarski subjekti. Zadruga je u razvijenim zemljama najpodesniji oblik organiziranja sela i seljaka. Stoga ćemo se zalagati za osnivanje novih zadruga. Stimulirat ćemo seljake za ulazak u zadruga, kao i to da zadruga provode poslove koje država inicira prema selu.

Posebno ćemo se založiti za uvođenje sustava "Nove javne uprave" u svim institucijama i jedinicama lokalne samouprave radi djelotvornijega rješavanja administrativnih poslovnih potreba svakog poljoprivrednika. Osim toga ćemo se založiti za uspostavu glavnog informacijskog sustava i sustava u svakom selu. Namjera nam je postići da svako obiteljsko i ostala poljoprivredna gospodarstva posjeduju računalo i ostalu informatičku opremu, kao minimalne uvjete za poslovno unapređenje poljoprivrednog gospodarstva. Na taj način će svaki od njih biti dio suvremenog sustava hrvatske poljoprivrede.

5.4.3. Sustav obrazovanje i istraživački rad u poljoprivredi

Nema područja na kojemu je hrvatska znanost ostvarila toliko svojih, originalnih rješenja kao u poljoprivredi. Jer, gotovo svi zahvati u uzgoju bilja i stoke osmišljeni su u našim znanstvenim ustanovama, na poljima se uzgajaju naše sorte pšenice, hibridi kukuruza i povrtnih kultura, u stajama su naše ili našim oplemenjivačkim radom popravljene strane pasmine stoke. Kreatori tih rješenja su znanstvenici i stručnjaci obrazovani u hrvatskim visokim učilištima. Doda li se k tome podatak da je preko 160 000 ha neobrađenog zemljišta i tala sa suvišnim vlaženjem, originalnim rješenjima naših znanstvenika uređeno, slobodno se može reći da je hrvatska poljoprivredna znanost ostavila dubok trag u nacionalnom gospodarstvu.

Za provedbu prihvatljive poljoprivrede, zahtjeva se, u uzgoju bilja i stoke, koristiti samo provjerene, gospodarske, ekološke i socijalno održive zahvate, na kojima insistira i EU. Te, zahvate valja definirati uvažavajući lokalne posebnosti – nema svevažećih i vječno važećih rješenja!

Založit ćemo se za sustav u kojemu će se kreacija programa istraživanja odvijati pred očima i pod nadzorom javnosti, a u tome neposredno sudjelovati predstavnici poljoprivrednika, koji će zastupati interese vlasnika poljoprivrednih imanja – nositelja proizvodnje. Sudu javnosti treba biti izloženo i vrednovanje rezultata.

U nas tek slijedi prilagodba sustava visokog obrazovanja i visokih učilišta zahtjevima i praksi koja su u EU. Tamo je najprije jasna razlika između sveučilišnog i stručnog studija. U predstojećim raspravama na tu temu ćemo se zalagati za ista rješenja. Sveučilišni studij poljoprivrede u Europi se odvija u okviru poljoprivrednih sveučilišta, a ne fakulteta kao u nas. Ta sveučilišta Europe povezana su u ICA

(Interuniversity Conference of Agricultural universities and related sciences). Poljoprivredna sveučilišta, dakle, obuhvaćaju fakultete Agronomije i pripadajućih znanosti. Mi dajemo i kanimo davati svakovrsnu potporu naporima u tom smjeru u nas i zalagat ćemo se za utemeljenje ZELENOG SVEUČILIŠTA, koji će obuhvatiti visoko školsko obrazovanje odgovarajućih grana u Hrvatskoj.

Stručni studij u poljoprivredi bez sumnje ima svoje mjesto i puno opravdanje, jer potreba za svršenim polaznicima stručnog studija nije mala. Naše je mišljenje da je optimalna sprema vlasnika modernog, komercijalnog poljoprivrednog imanja upravo ta sprema. Realno je nadalje očekivati snažnije povezivanje znanstvenih i znanstveno nastavnih ustanova sa savjetodavnom službom.

Obrazovanje savjetodavaca – stručnjaka savjetodavne službe jednako je odgovorna zadaća, jer i oni trebaju na izvoru informacija biti obaviješteni o najnovijim rješenjima koja svijet nudi i podržava.

Isto tako, vlasnike gospodarstava i proizvođače hrane, treba opsluživati najvažnijim stručnim znanjima i informacijama neophodnim za pravilan i djelotvoran rad.

Stoga, smatramo da sami vlasnici trebaju imati određeno poljoprivredno obrazovanje, a onim vlasnicima posjeda koji to nemaju valja omogućiti obrazovanje i informacije učiniti pristupačnim. U tom smislu ćemo se založiti da se zakonski propisi u obrazovanju prilagode tim potrebama, i to tako da se zainteresiranima omogući školovanje putem tečajeva, koji bi se vrednovali prema jedinstvenim kriterijima pa bi se na taj način omogućilo stjecanje srednje stručne spreme, odnosno zvanje višeg tehničara i daljnja napredovanja u izobrazbi.

Stručno osposobljene vlasnike gospodarstva namjeravamo poticati davanjem prednosti u kreditiranju i poticajima. Time će se stvarati pojedinci, stručno sposobni profesionalci. Temeljem njihovih osobnih vrijednosti i ostvarenih dobrih rezultata, oni postaju primjerni, ugledni i kao takvi vodeći poljoprivrednici osposobljeni za realizaciju proizvodnih projekata, koji doprinose progresu u poljoprivredi.

5.5. Morsko ribarstvo i marikultura

5.5.1. Ocjena sadašnjeg stanja u hrvatskom ribarstvu

Stanje u kojem se danas nalazi hrvatsko morsko ribarstvo, možemo u najkraćem obliku okarakterizirati kao stanje totalne zapuštenosti. Zastarjela ribolovna flota, kaotično stanje priobalnog ribolova, prevladavajući neodgovorni pristup ribolovu, iznimno nizak stupanj naobrazbe ribara i problemi marikulture, samo su dio čitavog spektra problema koji guše ovu djelatnost. Dosadašnji odnos resornog ministarstva i politike prema ovoj gospodarskoj grani bilo bi najbolje ne komentirati.

Ribolov pridnenom mrežom kočom, ulazi u krizu, kako zbog visokih cijena goriva, tako i zbog pogrešnog pristupa toj vrsti ribolova, kao i loše koncipiranosti flote. Visok intezitet ribolovnog napora, kao i primjena neselektivnih alata od strane naših susjeda doprinjeli su totalnom osiromašenju ribolovnih područja

izvan granica našeg teritorijalnog mora. Najnovija istraživanja provedena kroz projekt DEMMON, pokazuju da za razliku od spomenutog područja izvan naših granica, na našem dijelu Jadrana još uvijek imamo biološku podlogu za provođenje održivog i efikasnog demerzalnog ribolova.

Plivaričarstvo, odnosno izlov pelagičnih vrsta (srđela, inćun, tuna itd.), posebno je isplativo kad je riječ o izlovu tune, dok je izlov sitne plave ribe dijelom naslonjen na poticaje. Sadašnji ulov sitne plave ribe od oko 25000 t, ne zadovoljava naše potrebe pa se za namirenje istih uvozi nekoliko desetaka tisuća tona, ovisno o sezonskim potrebama uzgajivača tune. Posljednjih godina izlov i soljenje inćuna postaje posebno interesantan zbog velike zainteresiranosti talijanskih veletrgovaca, ali je veliki propust što s postojećom koncepcijom tog posla na našoj strani ostaje svega oko 20% ukupne vrijednosti finalnog proizvoda. Ulov i uzgoj tuna daju izvrsne poslovne rezultate, ali je kvota dopuštenog ulova koju propisuje ICCAT ograničavajući čimbenik u daljnjem razvoju tog posla. Ova djelatnost, nažalost ima lošiju dimenziju koja se odnosi na ekološku prihvatljivost, a koja je u javnosti predimenzionirana.

Priobalni ribolov je vjerovatno u najgorem stanju, i moglo bi se slobodno utvrditi da bi bilo jako teško pronaći europsku državu s takvom anarhijom u ovoj kategoriji ribolova. Na ovom području život profesionalnih ribara postao je nemoguć. Dopunski ribolov, koji je u začetku zamišljen kao određena potpora siromašnom dijelu otočno populacije, u međuvremenu je evoluirao u privilegiju svim kategorijama stanovništva, bez obzira na njegovo imovinsko stanje. Sadašnji broj učesnika u toj kategoriji kreće se oko 13000 tisuća i svakako je barem dvostruko veći od opravdanog. Svi pokušaji da se navedena kategorija ribolova svede u prihvatljive okvire, propali su jer je politika procijenila da na taj način gubi preveliki broj birača. Pravo na tu kategoriju treba regulirati socijalnim cenzusom, odnosno dozvoliti ga samo siromašnijem dijelu umirovljeničke populacije.

Stanje u distribuciji i trgovini ribom ne iskače iz konteksta. Osim Zagreba kao iznimke, potrošnja morske ribe u kontinentalnim urbanim centrima je iznimno niska. Godišnja potrošnja po glavi stanovnika na nivou države iznosi svega 8 kg, što je znatno ispod europskog prosjeka. Iznimno velik dio prometa u trgovini odvija se izvan kontrole države, jer se riba izlovljava i od strane ribara koji nemaju ovlast da prodaju ulov.

Marikultura je opterećena problemima nedostatka kapitala, nedostupnošću europskog tržišta i problemom prostora, odnosno nedovoljnim razumijevanjem lokalne samouprave. Sve najave da će upravo taj oblik proizvodnje doživjeti procvat i postati svojevrsna supstitucija klasičnom ribolovu pale su u vodu. Količine uzgojene ribe i školjkaša koje se najavljuju u Strategiji proizvodnje hrane, koju je proklamirala vlada RH, u ovim se okolnostima teško mogu realizirati.

Ukupno sagledavši stanje svih komponenti u hrvatskom ribarstvu nameće se potreba za cjelovitom reformom ribarstva.

5.5.2 Mjere prilagodbe hrvatskog ribarstva na putu za EU

5.5.2.1. Kočarski ribolov

U ovom području ribolova potrebno je provesti sljedeće mjere:

- Zaustaviti povećanje broja licenci za obavljanje ribolova pridnenom mrežom kočom, kako u unutarnjem tako i u vanjskom ribolovnom moru RH, a sve u svrhu smanjenja i kontrole ribolovnog napora.
- Potrebno je uvesti u upotrebu selektivnije tipove mreža, kakve se u ribarstvu EU-a koriste već duže vrijeme.
- Provesti program modernizacije i restrukturiranja flote, da bi se ista prilagodila pomicanju ribolovnog napora više ka vanjskom ribolovnom moru.
- Pri modernizaciji flote voditi računa o standardizaciji opreme na novoizgrađenim plovilima radi što ekonomičnije eksploatacije
- Provesti sva mjere da bi se postigao odgovorniji pristup iskorištavanju bioresursa, te uskladio ribolovni napor s prihvatljivim ulovnim količinama.

5.5.2.2 Izlov palegičkih vrsta

Obzirom da u ovoj komponenti ribolova postoji mogućnost povećanja ulova potrebno je učiniti sljedeće:

- Poticajnim mjerama stimulirati ribare na prekvalifikaciju sa neselektivnih alata, ka alatima za izlov sitne plave ribe
- Provesti program povećanja i modernizacije flote plivaričara, obzirom na činjenicu da prema znanstvenim istraživanjima postoji realna mogućnost višestrukog povećanja ulova koji trenutačno iznosi oko 25000 t.
 - Prilikom projektiranja i gradnje novih plovila predvidjeti mogućnost polivalentnog korištenja istih, kako bi se u budućnosti moglo prilagoditi fluktuacijama stokova sitne plave ribe, kao i eventualnim promjenama trendova u gospodarskom ribolovu.
- Stimulirati određeni broj vlasnika plivaričara tunolovaca na odustajanje od tunolova i prebacivanje na izlov sitne plave ribe, obzirom da kvota koju je ICCAT odobrio Hrvatskoj za izlov tune nije dostatna da omogući opstanak sadašnjeg broja licenciranih tunolovaca.
 - Osigurati povoljne kreditne linije za nabavu moderne hidroakustičke opreme radi postizanja što optimalnijih rezultata i smanjivanja vremena potrebnog za lociranje lovine.
- Na isti način poduprijeti i izgradnju rashladnih kapaciteta za prihvat i skladištenje ulova.
- Novčanim poticajima poduprijeti preostale riboprerađivače, poglavito na otocima, a sve s ciljem da prežive period do punopravnog članstva u EU.

5.5.2.3 Priobalni ribolov

Kada se sagleda ukupno stanje hrvatskog ribarstva, može se s punim pravom ustanoviti da u ovom dijelu ribarstva vlada najveći nered. Pregolemi ribolovni napor, uzrokovan je golemim brojem učesnika , a vrlo je slabo kontroliran. Potrebne mjere su:

- Postupno smanjenje broja dopunskih ribolovaca, kao i njihovih ribolovnih alata, do potpunog ukidanja koje će po svemu sudeći uslijediti po ulasku RH u punopravno članstvo EU-a.
- Postupno izbacivanje iz upotrebe onih alata kod kojih nije moguće poboljšati selektivnost. Povlastice za takove alate otkupiti od profesionalnih ribara, sukladno praksi koja vlada u zemljama EU-a.
 - Uvođenje manjeg broja posebnih staništa, radi očuvanja biološke raznolikosti i osiguranja reproduktivnih ciklusa onih vrsta, koje su ugrožene dosadašnjim ribolovnim aktivnostima

5.5.2.4 Marikultura

Kod ove djelatnosti koju možemo slobodno okarakterizirati kao proizvodnju u okviru ribarstva, dosad planirano povećanje proizvodnje potrebno je dosegnuti što prije, jer će zasigurno doći do uvođenja limita od strane EU-a. Da bi se dosegnuo primjereni obim proizvodnje potrebno je :

- U okviru prostornih planova odrediti prostore za instaliranje adekvatnih uzgojnih kapaciteta, vodeći pri tom računa o ekološkoj prihvatljivosti istih.
- Povoljnim kreditnim linijama osigurati povećanje kapaciteta, kako objekata za uzgoj, tako i mrijestilišta, s ciljem da se osigura potpuna neovisnost o uvozu riblje mladi iz drugih zemalja.
 - Provesti mjere potrebne za doseganje europskih standarda kvalitete proizvoda i distribucije, posebno kada je u pitanju proizvodnja školjkaša.
- Uvesti standarde koji reguliraju vizuelni izgled uzgajališta, poradi uklapanja istih u okoliš.
 - Potporu znanosti učiniti dostupnijom i jeftinijom, jer je znanstveni suport iznimno važan za uspostavu održive i optimalne proizvodnje u marikulturi.
 - Poduprijeti uvođenje novih vrsta u uzgoj, jer dosada uzgajani brancin i orada imaju veliku konkurenciju na tržištu EU-a.

5.5.2.5 Promet i distribucija ribe

Prilagodbe na ovom polju možemo, a i trebamo radije nazivati promjenama iz temelja. Stanje u današnjem prometu i trgovini ribom je takvo da ne zadovoljava ni najniže sanitarne standarde koji su ugrađeni u dosadašnje zakonske propise. Većina prodajnih mjesta ni po sadašnjim propisima ne udovoljava formi, koja je znatno liberalnija od standarda koji nas čekaju nakon ulaska u EU. Posebno je prisutna prodaja ribe na crno, iz razloga što se pri sadašnjim uvjetima tokovi

ribe i školjkaša ne mogu nadzirati. Da bi se postojeće stanje prilagodilo onome što nas čeka u bliskoj budućnosti potrebno je pristupiti izgradnji sustava ribljih veletržnica. Time bi se poboljšala učinkovitost nadzora prometa, sanitarne ispravnosti kao i nadzora nad plasmanom ribe i preradevina. Ne manje važno je i stvaranje pretpostavke za kvalitetnije vođenje statistike, jer dosadašnji modeli prikupljanja podataka pokazali su se potpuno promašeni. Kod planiranja u programu gradnje veletržnica valja se uzeti u obzir količina distribuirane ribe na određenom području, da bi iste poslovale rentabilno. U taj je program nužno uključiti i gradnju konzumnih veletržnica u Zagrebu i Osijeku, čim bi se pospješila prodaja i konzumacija morske ribe u unutrašnjosti zemlje.

5.5.3 Potrebne mjere u morskom ribarstvu

Da bi se sve spomenuto u prethodnim poglavljima moglo provesti, postoje neke pretpostavke koje su u većoj ili manjoj mjeri stvar politike. Vrlo ih je važno nabrojiti i pojasniti, jer će donošenje nekih neizostavno izazvati previranja na političkoj sceni.

- Stavljanje u funkciju ZERP-a i za zemlje članice EU-a, , poglavito zbog obaveze poštivanja ribolovnih propisa, što stvara pretpostavke za uvođenje odgovornog ribarstva na tom području.
- Obavezna uspostava novog ribolovnog pristupa koji može osigurati da se izlovljavaju isključivo adultni organizmi, a ne kao do sad i juvenilni, što je ugrozilo same temelje biološke reprodukcije mnogim komercijalnim vrstama
- Provođenje politike povoljnog kreditiranja u izlovu i uzgoju ribe i školjkaša
- Izgradnja potrebne infrastructure (luke, veletržnice, prihvatni i otpremni centri...)
- Aktivnije učešće znanosti i struke u kreiranju ribarstvene politike
- Uvođenje ribarstva i marikulture u strukovne srednje škole radi osposobljavanja novih djelatnika, sposobnih da se uhvate u koštac s profesionalnim izazovima što nam ih donosi članstvo u EU.
- Uvođenje permanentnog monitoringa u litoralu, demerzalu i pelagijalu, jer da bi mogli odlučiti što, kako i koliko loviti, moramo znati koliko nam je ribe na raspolaganju.

6. Ruralni razvitak

Polazište i racionalno uporište u naporima približavanja i omogućavanja integracije u EU poljoprivredne djelatnosti RH treba pored ostalog biti opredjeljenje za dosljedno:

- definiranje urbanih i ruralnih područja u RH,
- jačanje i izrazitu podršku svim oblicima ruralnog razvitka,
- izgradnja nacionalno podržane mreže ruralnog razvitka,
- povezivanje i prihvaćanje svih oblika ruralnog razvoja EU,
- osiguranje i potpora svim oblicima stjecanja znanja i vještina u tržišno

- orijentiranoj poljoprivredi za ruralno stanovništvo (ciljano cjeloživotno obrazovanje),
- reinženjering ili dorada postojeće nacionalne strategije poljoprivrednog razvitka u sklopu ostvarivanja partnerskih odnosa s okruženjem (vrste i oblici biljne i stočarske proizvodnje, postojeća pravila ponašanja, ograničenja, ...).

7. Primjena informacijsko komunikacijske tehnologije u poljoprivredi

Informatizacija poljoprivrednog kompleksa Republike Hrvatske treba postati jedan od osnovnih ciljeva razvojne strategije. To podrazumijeva osiguranje organizacijskih, tehnoloških, financijskih i kadrovskih pretpostavki za razvoj, izgradnju i korištenje generalnog informacijskog sustava za koordinaciju, upravljanje i kontrolu poljoprivrednom, stočarskom i prehrambenom djelatnošću.

Glavni informacijski sustav poljoprivrednog kompleksa treba osiguravati i omogućavati maksimalizaciju mjerljivih učinaka u vezi s procesom donošenja odluka na razini Vlade RH u taktičkom i operativnom okruženju. Prvenstveno se to treba odnositi na:

- aktualno stanje hrvatskog agrara – STVARNI SNIMAK STANJA I MOGUĆNOSTI
- pitanja odsustvo svake razumne strategije razvitka i uočene posljedice takvog stanja
- pitanja raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u državnom vlasništvu (analiza, aktivnost)
- osposobljavanje obiteljskog gospodarstva za očekivane promjene uključivanjem u EU
- izmjene u sustavu obrazovanja poljoprivrednih stručnjaka i poduzetnika
- novi pristup koordinaciji, upravljanju i nadzoru u poljoprivrednoj djelatnosti RH
- nužne prilagodbe poslovanju u digitalnom društvu (poticaji i savjetodavna služba)
- prijedlozi kratkoročnih i dugoročnih mjera prevladavanja trenutnog stanja
- nova organizacija izvještajno-prognozne službe
- redefiniranje poljoprivredne savjetodavne službe i reinženjering njenog rada
- pitanja očuvanja okoliša i održivi razvoj poljoprivredne djelatnosti
- pitanja vezana uz navodnjavanje poljoprivrednih površina
- organizirana odvodnja i obrana od poplava u skladu s EU naputcima
- daljnji razvitak centraliziranih tržnica poljoprivrednih proizvoda

Potrebno je pomoću informacijske tehnologije ostvariti povezivanje poljoprivrednog kompleksa horizontalno i vertikalno i omogućiti njegovu

integraciju s ostalim informacijskim sustavima Republike Hrvatske (gospodarskim, političkim, obrazovnim, komunikacijskim, energetskim, zdravstvenim, znanstvenim, ...).

7. 1. Polazna opredjeljenja primjene ICT u poljoprivrednoj djelatnosti

Neophodno je, radi evidentnog zaostajanja u primjeni informatike (u najširem smislu) prije definiranja projektnog zadatka posebno ostvariti uvid u informatičke potrebe svih subjekata u tom kompleksnom i kompliciranom sustavu:

- sustav evidentiranja poticaja u svim oblicima proizvodnje - naturalno i financijski
- sustav evidentiranja naknada – naturalno i financijski
- sve vrste i načine proizvodnje u bilinogojstvu,
- sve vrste i načine proizvodnje u voćarstvu,
- sve vrste i načine proizvodnje u vinogradarstvu,
- sve vrste i načine proizvodnje u stočarstvu,
- sve vrste i načine proizvodnje u ribarstvu,
- sustav gospodarenja poljoprivrednim zemljištem - zemljišni informacijski podsustav,
- prerada i uskladištenje poljoprivrednih proizvoda,
- preventivna i represivna zaštita u poljoprivredi,
- zemljopisni informacijski podsustav – GIS i izrada vegetacijskog indeksa,
- prostorno upravljanje površinama u poljodjelstvu,
- kontrolni i savjetodavni informacijski podsustavi,
- izvještajno-prognozni podsustav,
- osnivanje i podrška veletržnica proizvoda agro kompleksa,
- podrška osnutku i djelovanju robne burze poljoprivrednih proizvoda,
- prerada i proizvodnja hrane,
- proizvodnja prehrambenih pripravaka i dodataka

Proučavanje i upoznavanje raznih čimbenika i sudionika s odredbama programa Special Pre-accession Assistance for Agriculture and Rural Development (Posebna pretpristupna pomoć za poljoprivredu i ruralni razvoj - SAPARD) treba omogućiti ostvarivanje zamišljene pomoći zemljama srednje i istočne Europe u pripremama za sudjelovanje u zajedničkoj poljoprivrednoj politici i jedinstvenom tržištu. Kod toga kao i u drugim sredinama glavni prioriteti trebaju biti:

- rješavanje svih problema na području poljoprivrede i ruralnog razvoja.
- doprinos provedbi europskog prava iz područja poljoprivrede
- osiguranje stjecanja adekvatnih znanja i vještina za poljoprivrednu proizvodnju u tržišnom gospodarstvu,
- prilagodba svih pojavnih oblika poljoprivrednih aktivnosti digitalnom društvu

7.2. Ciljevi i metode razvitka glavnog informacijskog sustava u poljoprivredi

Osnovni cilj je osigurati skladan razvoj i rast u poljoprivrednog kompleksa koji treba, može i mora osigurati normalnu opskrbu domaćeg tržišta svim poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima, uz takve proizvodne i gospodarske efekte da se ostvarene komparativne prednosti (kvantitativne i kvalitativne) mogu vrijednosno valorizirati na stranim tržištima.

Nadalje to znači omogućiti bolje planiranje i upravljanje, a posebno operativno funkcionalno povećavanje proizvodnosti i ekonomičnosti rada u poljoprivredi, bolje korištenje raspoloživih resursa svih vrsta, i omogućavanje adekvatne zaštite i očuvanja čovjekovog okoliša.

Standardizacija svih podataka i metoda rada u osnovi svih budućih napora za uspostavljanje glavnog informacijskog sustava poljoprivrednog kompleksa.

Generalni informacijski sustav poljoprivrednog kompleksa i sve informacijske podsustave od kojih se on sastoji, za potrebe Vlade Republike Hrvatske (i drugih korisnika) na nižim razinama, treba razvijati centralizirano i decentralizirano. Projektiranje, izgradnja i implementacija pojedinih podsustava treba biti prostorni i vremenski dimenzionirana tako da se već u početnim etapama primjene osiguraju sinergistički efekti.

Razvoj glavnog informacijskog sustava treba počivati na uobičajenim inženjerskim metodama rada i sistemske analize. Potrebno je na osnovu stvarnih (kvantificiranih) potreba snimljenih u fazi sistemske analize izraditi PROJEKTNi ZADATAK i na osnovu njega pristupiti izradi idejnog, (glavnog) i izvedbenog projekta glavnog informacijskog sustava poljoprivrednog kompleksa. Implementacija treba počivati na dovoljno dugom periodu pokusnog rada i kompariranju sa postavljenim mjerljivim i nemjerljivim efektima Glavnog Informacijskog Sustava poljoprivrednog kompleksa.

7. Sažeti zaključak

U vremenskom razdoblju prilagođavanja i pripreme za članstvo u EU, temeljni cilj hrvatske poljoprivrede je razviti konkurentnu i partnersku poljoprivredu. Ostvarenjem ovog cilja osigurali bi prehrambenu sigurnost vlastitog stanovništva s domaćim poljoprivrednim proizvodima. Uz osiguranje domaćeg tržišta poljoprivrednim proizvodima, postigla bi se, dakle, njihova konkurentnost u uvjetima europskog pa i svjetskog tržišnog natjecanja, kao i partnerstvo s našim tradicijskim (autohtonim) proizvodima na tržištu EU i u svijetu.

Dakle, razvojem konkurentne i partnerske poljoprivrede, u dobroj mjeri prilagodili bi se sadašnjoj zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU i mogli bi koristiti njezinu postojeću uredbu. Naime, EU je donijela 2000. godine uredbu o trgovinskom režimu za poljoprivredno-prehrambene proizvode. Po ovoj uredbi postoji bezcarinski pristup na tržištu EU. Iznimku čine baby beef proizvodi za koji su carine značajno snižene, a za neke osjetljive proizvode EU dozvoljena su

kvantitativna uvozna ograničenja kao što su: neke vrste ribe i riblje preradevine, mliječne preradevine, šećer i vino.

Za uzvrat, EU zahtjeva provedbu gospodarskih reformi i međusobnu suradnju na regionalnoj osnovi.

S reformom naše poljoprivrede, po ovom programu, i ostvarivanju konkurentne i partnerske poljoprivrede, Hrvatska bi automatski mogla koristiti ove povlastice EU, a ostvarile bi se i bolje mogućnosti za naše otpočete pregovore i suradnju s EU. U razdoblju prilagođavanja potrebno je da Hrvatska prihvati primjenu postupne liberalizacije uvoza proizvoda iz EU. U tu svrhu pregovori će se voditi odvojeno za poljoprivredne proizvode, preradevine, ribe i vino.

U vremenu prilagođavanja EU nužno je, uz razvitak poljoprivrede, voditi brigu i potrebnim postupcima ostvarivati zaštitu okoliša i potreban razvoj ruralnog prostora. Ruralan razvoj obuhvaća više i šire od poljoprivrednog razvoja. Na taj način stvorit će se uvjeti za zapošljavanje u poljoprivredi i izvan nje te će se stvoriti uvjeti za poboljšanje ruralnog dohotka i naprednijeg života u ruralnom prostoru. Budući da je Hrvatska članica WTO, a u budućnosti biti će i članica EU, potrebno je učiniti, osim razvoja, i prilagodbu našeg poljoprivrednog zakonodavstva tim ekonomskim grupacijama, posebno zakonodavstvu EU. Zakoni trebaju biti sačinjeni na načelima kodeksa dobre poljoprivredne prakse (Codex of good agricultural practice) te načelima Sporazuma o suradnji s EU i WTO.

Razvojem prihvatljive poljoprivrede (konkurentne i partnerske) i usklađivanjem poljoprivrednog zakonodavstva, olakšat će se pregovori i put u članstvo Hrvatske u EU, a nakon toga i naš povoljniji status u europskom okruženju.

Ostvarenjem članstva Hrvatske u EU, Hrvatska narodna stranka bi nastavila sa svojim načelom: OD HRVATSKOG POLJA DO EUROPSKOG STOLA.

8. ZAVRŠNA PORUKA

Želimo Vas poštovani građani i žitelji hrvatskog sela uvjeriti da naša stranka nema dvojbi oko sutrašnjice razvitka hrvatske poljoprivrede na njezinu razvojnom raskrižju. Put nas vodi u europski gospodarski i politički krug, a tom ulasku treba prethoditi priprema i prilagodba.

Na tom putu HNS ZNA ŠTO TREBA, ZNA ŠTO HOĆE, A ZNA I KAKO TO POSTIĆI !!!

HNS JE STRANKA IZGLEDNE SUTRAŠNJICE - MOŽETE JOJ VJEROVATI !!!

programi HNS-a RADNA VERZIJA

hrvatske reforme po europskim standardima

sažetak

Prilagodba Republike Hrvatske demokratskim i gospodarskim standardima EU, u što kraćem roku, je prvorazredni nacionalni interes i apsolutni prioritet vanjske, ali još više unutrašnje politike Republike Hrvatske.

Približavanjem Republike Hrvatske EU, građanima i poduzećima Hrvatske otvara se perspektiva neograničenog pristupa tržištu od preko 350 milijuna osoba, uz zajamčenu slobodu kretanja i poslovanja, kao i sudjelovanje u zajedničkom sigurnosnom sustavu.

Osnovni preduvjet za naše uspješno približavanje EU je ispunjenje ekonomskih, gospodarskih, pravnih i političkih uvjeta. Ispunjenje tih preduvjeta značiti će demokratsku zrelost Hrvatske i bolji život za njene građane. Svako kašnjenje u ispunjavanju tih kriterija predstavlja neprocjenjivi gubitak vremena koji si hrvatski narod više ne smije dozvoliti.

HNS-a će učiniti sve kako bi se rečeni kriteriji ispunili, prvenstveno kako bi građanima Republike Hrvatske osigurala kvalitetan i sretan život u demokratski izgrađenoj i gospodarski razvijenoj zemlji, a tek tada i radi uclanjenja u EU.

Potrebno je vrlo ozbiljno poraditi na čitavom nizu izuzetno važnih pitanja, između ostaloga reformi pravosuđa, reformi obrazovnog sustava, gospodarskim uvjetima, reformama poljoprivredne politike, reformi javne uprave, itd. HNS će osigurati da se sredstva koja Republici Hrvatskoj stoje na raspolaganju iz nacionalnih izvora ili iz stranih izvora upotrijebe na najbolji mogući način za provedbu rečenih reformi.

Stjecanjem statusa zemlje kandidatkinje za članstvo u EU, Hrvatska je stekla i pravo korištenja pretpristupnih fondova, tj. instrumenata kojima EU bespovratnim sredstvima pomaže zemljama kandidatkinjama u provođenju potrebnih reformi. Jedan od osnovnih ciljeva djelovanja HNS-a biti će upravo što kvalitetnije korištenje rečenih sredstava, u funkciji provedbe svih potrebnih reformi i ulaganja, a putem kapilarnog prijenosa znanja i vještina na sve razine javne uprave i društva u cjelini.

Poboljšanjem odnosa sa svim susjednim zemljama, posebno u okviru regionale suradnje, dodatno će osnažiti hrvatsko gospodarstvo, a samim time i izravno utjecati na kvalitetu života, kao i na sliku Hrvatske kao regionalnog lidera i ozbiljne demokratske zemlje.

Ukratko, približavanje Hrvatske EU i usvajanje željenih standarda, zasigurno će donijeti značajan napredak našem društvu u cjelini, te kvalitetniji život svakom pojedinom građanu Republike Hrvatske.

Najbrži je put u Europu s HNS-om!

Europska unija je, nakon dugogodišnjih i temeljitih priprema, 1. svibnja 2004. godine u svoje članstvo primila deset novih članica iz srednje Europe. U sljedećem valu proširenja, koji se predviđa u 2007. godini, predviđeno je pristupanje Bugarske i Rumunjske. Buduća dinamika procesa proširenja EU u ovome je trenutku neizvjesna, ali prilagodba Republike Hrvatske demokratskim i gospodarskim standardima EU, i to u što kraćem roku, ostaju prvorazrednim nacionalnim interesom i apsolutnim prioritetom vanjske, ali još više unutrašnje politike Republike Hrvatske.

Hrvatska je 21. veljače 2004. predala zahtjev za članstvo u EU, a u lipnju iste godine stekla je status «zemlje kandidatkinje», te očekuje početak pregovora o pristupanju EU, nakon što ispuni preostale političke preduvjete. Status kandidata za članstvo u EU omogućilo je pristup predpristupnim fondovima Europske unije (PHARE, ISPA i SAPARD), kao i mogućnost sudjelovanja u drugim programima suradnje, tzv. «programima zajednice».

Osnovni preduvjet za naše uspješno približavanje EU je ispunjenje kriterija koje je još 1993. godine definiralo Europsko vijeće u Kopenhagenu (tzv. Kopenhaški kriteriji). Radi se o političkim, gospodarskim, pravnim uvjetima kojima je naknadno dodan još jedan - administrativni. Rečene kriterije mora ispuniti svaka zemlja prije primanja u punopravno članstvo EU-a.

Ispunjavanje političkih uvjeta naročito je važno za približavanje EU. Puna suradnja s Međunarodnim sudom u Haagu, funkcioniranje pravne države i vladavina prava, poštivanje ljudskih i manjinskih prava, te unapređenje slobode medija, najvažniji su među rečenim kriterijima. Ispunjenje tih preduvjeta znači demokratsku zrelost i dokaz pripadnosti Republike Hrvatske europskoj obitelji, dok svako kašnjenje u ispunjavanju, pored ozbiljnog narušavanja međunarodnog ugleda Republike Hrvatske, predstavlja neprocjenjivi gubitak vremena koji si hrvatski narod više ne smije dozvoliti.

HNS se zalaže za odlučno i bezrezervno ispunjavanje svih navedenih kriterija, kao međunarodno preuzetih obveza, ali prvenstveno kao obveza koje je hrvatska država dužna ispuniti prema svojim građanima. Stav je HNS-a da se svi navedeni zahtjevi odnose na sustav vrijednosti koje Hrvatska mora usvojiti, prvenstveno kako bi svojim građanima osigurala kvalitetan i sretan život u demokratski izgrađenoj i gospodarski razvijenoj zemlji, a tek tada i radi učlanjenja u EU. Demokratski stabilna i gospodarski konkurentna Hrvatska biti će dio Europe i prije formalnog učlanjenja u EU.

U okviru izgradnje demokratske Hrvatske, te unapređenja vladavine prava, prema HNS-u je ključna uspješna i temeljita provedba reforme pravosuđa, koja će poseban naglasak staviti na poboljšanje učinkovitosti rada sudova, obrazovanje sudaca i pravnih stručnjaka, depolitizaciju te jačanje pravnog kredibiliteta rada hrvatskog pravosuđa. HNS-ov tim stručnjaka izradio je stratešku studiju reforme pravosuđa, koju će HNS beskompromisno provoditi, ako mu hrvatski građani za

to dadu mandat na sljedećim izborima.

Gospodarski uvjeti, tj. razvijeno tržišno gospodarstvo, sposobno da se nosi s konkurentskim pritiscima i tržišnim zakonitostima unutar EU, po svim pokazateljima ne bi trebali predstavljati poseban problem za Hrvatsku. HNS će se i dalje zalagati za što manji utjecaj države na gospodarstvo, ali isto tako i za dinamičan, dobro osmišljen i transparentan nastavak privatizacije državnih poduzeća, kao i za puno čvršću politiku zaštite tržišnog natjecanja.

Vrijeme do pristupanja EU potrebno je iskoristiti kako bi se izvršile reforme u poljoprivrednoj politici, te se tako izbjegli ili umanjili negativni učinci uključivanja u Zajedničku poljoprivrednu politiku Europske unije, a Vladine mjere poticaja u poljoprivredi već sada treba prilagođavati situaciji koja će nastati nakon ulaska Hrvatske u EU.

Nakon što se pokazalo da zadovoljenje pravnih uvjeta, tj. usvajanje cjelokupne pravne stečevine EU-a (tzv. *Acquis communautaire*), nije dovoljno da osigura i učinkovitu provedbu usvojene europske pravne regulative, Europsko vijeće u Madridu je 1995. godine dodalo još i administrativni uvjet za članstvo, tj. ustrojavanje moderne i učinkovite administrativne strukture. Javna uprava mora se restrukturirati i educirati s ciljem učinkovite provedbe procesa integracije u EU. U svom projektu «Nova javna uprava» HNS se već dugo zalaže za reformu državne uprave koja će stvoriti učinkovitiju i jeftiniju upravu, te osnažiti njenu institucionalnu sposobnost za usvajanje i provedbu europskog zakonodavstva.

Najteže iskušenje, koje će se na putu prilagodbe standardima EU postaviti, upravo je pitanje reforme javne uprave, koja mora biti u stanju učinkovito provoditi zahtjevnu pravnu regulativu EU te građanima osigurati kvalitetnu uslugu u skladu s EU standardima. U kratkom roku, Hrvatska mora stvoriti javnu upravu koja će se temeljiti na profesionalnosti, tj. takvu javnu upravu koja će znati privući i zadržati kvalificirani kadar koji će vladati «metajezikom» europske administracije, te time osigurati učinkovito komuniciranje s Bruxellesom, ali i ispunjavanje zahtjeva njenih korisnika, tj. hrvatskih građana.

Stalnim produblivanjem integracije među zemljama članicama EU, standardi što ih Unija postavlja zemljama kandidatkinjama će postajati sve zahtjevniji i sve će ih teže biti zadovoljiti. Pri provedbi svih potrebnih reformi, Europska unija i do sada je, bespovratnim sredstvima pomoći, izdašno pomagala zemlje kandidatkinje, pa tako daje kontinuirano tehnički i finansijski podupire Republiku Hrvatsku. Do sada je to prvenstveno činila kroz programe OBNOVA i CARDS, dok je stjecanjem statusa zemlje kandidatkinje za članstvo u EU, Hrvatska je stekla i pravo korištenja pretprijetnih fondova, tj. instrumenata kojima EU bespovratnim sredstvima pomaže zemljama kandidatkinjama pri usvajanju političkih, društvenih i gospodarskih standarda koji vladaju u EU.

Koristi koje će Hrvatska imati od ulaska u EU sasvim su jasne. Svi građani Hrvatske osjećaju posljedice jednog od naših najvećih problema – lošeg stanja u gospodarstvu. Ulaskom u EU otvaraju se nebrojene mogućnosti za rast našeg gospodarstva. Tržište EU pokriva područje s 370 milijuna potrošača. To znači da na svakog stanovnika Hrvatske u Uniji ima 80 potencijalnih kupaca hrvatskih proizvoda i usluga. Rušenjem carinskih i ostalih trgovinskih barijera izvoz naših proizvoda biti će neusporedivo lakši, a ugled naših proizvoda kao proizvoda zemlje članice neusporedivo veći.

Osim tržišta same Europske unije, članstvo Hrvatske u EU uvelike će olakšati pristup ostalim svjetskim tržištima, jer EU svojim članicama pruža pomno razrađene i snažne zajedničke aranžmane u međunarodnoj trgovini koje Hrvatska, kao komparativno mala ekonomija, ne bi mogla ostvariti.

Izvoz mora biti jedan od ključnih nosioca našeg razvoja, a pristupanje Hrvatske EU znatno uvećava mogućnosti za izvoz, kako proizvoda tako i usluga, pridonoseći otvaranju novih radnih mjesta i povećanju životnog standarda naših građana.

Ne treba zaboraviti ni prednosti koje priključivanje Uniji donosi našim građanima kao potrošačima. Standardi Unije po pitanju, na primjer, konkurencije i monopola te zaštite potrošača vrlo su strogi što znači da će se pristupanjem naše zemlje građanima pružiti veći izbor proizvoda i usluga po nižim cijenama ili boljim uvjetima nego danas. Izloženost konkurenciji također će pozitivno utjecati na proizvodne standarde i kvalitetu proizvoda, čime će zasigurno profitirati i hrvatski potrošači. Liberalizacija fiksne telefonije, dobra je naznaka takvih promjena. Povećanjem konkurencije i trgovinske razmjene neminovno će doći i do razvoja infrastrukture što je još jedna dodatna prednost pristupa EU koju će naši građani izravno osjetiti.

Vrlo važno je i pitanje stranog investicijskog kapitala. Usklađivanje propisa, razvoj pravne sigurnosti, posebno sigurnosti ulagača i vjerovnika, ali također i bolja percepcija stabilnosti ulaganja u zemlju članicu EU, zasigurno će utjecati na povećanje stranih ulaganja. To se posebno odnosi na tzv. greenfield investicije, koje donose najveće izravne koristi, a u današnjoj strukturi ulaganja u Hrvatsku čine gotovo zanemariv dio.

Ne treba zaboraviti da Europske unije vrlo izdašno pomaže gospodarski oporavak i razvoj zemalja članica i zemalja kandidata za članstvo. Kao zemlji kandidatu, Hrvatskoj su na raspolaganju izdašna financijska sredstva iz već spomenuta tri programa predpristupne pomoći - PHARE, ISPA i SAPARD. Poticaj gospodarstvu kroz programe pretpristupne pomoći biti će izravan kroz ulaganja u ruralni razvoj, kroz potpore razvoju poduzetništva te kroz financiranje investicijskih projekata u sektoru prometa ili zaštite okoliša, ali i neizravan npr. kroz usklađivanje pravnog sustava, kroz izgradnju i profesionalizaciju sustava javne pravne.

Ukratko, pristupanje Hrvatske EU zasigurno će donijeti značajan napredak

našem gospodarstvu, povećanje produktivnosti i izvoza, a time i povećanje plaća i standarda našim građanima.

Jedan od preduvjeta za snažan gospodarski razvoj je i besprijekorno funkcioniranje pravne države, što je jedan od prioriteta EU. Usvajanje tih standarda, prvenstveno kroz reformu pravosudnog sustava, građanima Republike Hrvatske i gospodarskim subjektima omogućiti će veću pravnu sigurnost.

Sljedeće pitanje od vitalnog značaja svakako je obrazovanje. Priključenje Uniji našim studentima i znanstvenicima omogućit će obrazovanje i istraživanje diljem Unije, ali također i podizanje obrazovnih standarda u Hrvatskoj na svim razinama. Obje činjenice mogu bitno doprinijeti modernizaciji našeg zastarjelog i neučinkovitog obrazovnog sustava, koji se sve teže nosi sa zahtjevima suvremenog društva. I na ovom području Europska unija nudi mnoge programe za razvoj i suradnju kroz koje će naši studenti i fakulteti uspostaviti čvrste veze sa fakultetima u cijeloj Europi. Takve veze omogućiti će nesmetani protok novih znanja i tehnologija, s očitim koristima za cijelo društvo. Pored toga, ulazak u EU donijet će i provedbu bolonjskog procesa i integraciju naših sveučilišta u europski sustav, a ne treba zanemariti ni tzv. 6. okvirni program suradnje znanstvenih institucija i predstavnika privatnog sektora s ciljem poticanja istraživanja i tehnološkog razvoja koji će sigurno doprinijeti jačanju znanstvene baze našeg poduzetništva i gospodarstva u cjelini.

Kao vrlo važno pitanje treba istaknuti i zaštitu okoliša. Netaknuta priroda naše zemlje svakako je jedna od strateških prednosti, međutim ubrzani gospodarski razvoj, te naša orijentacija na turizam i proizvodnju hrane taj resurs obilato koristi i samim time ugrožava. Zaštita prirodnih resursa zahtjeva iznimno velika ulaganja, a u tom pogledu europski programi usmjereni na zaštitu okoliša jesu i biti će od neprocjenjive važnosti za Hrvatsku i njenu budućnost. Usklađivanje sa EU standardima zaštite okoliša je iznimno zahtjevan posao, kako u tehničkom tako i u financijskom smislu, ali sredstva koja nam EU već sada stavlja na raspolaganje kroz programe prepristupne pomoći su odgovarajuće izdašna, naročito u smislu pripreme za korištenje sredstava koja će Hrvatskoj stajati na raspolaganju nakon što postane punopravna članica EU.

Pored gospodarskih i institucionalnih pitanja, prisutna su i pitanja vezana uz politički suverenitet i kulturni identitet Hrvatske, koji bi, po mišljenju dijela naših sugrađana, mogli biti ugroženi pristupanjem Uniji.

Takva bojazan može biti razumljiva, ali svakako je neutemeljena. Dvojbe vezane uz "gubitak suvereniteta i kulturnog identiteta" u javnosti se najčešće potiču zbog vrlo konkretnih političkih ciljeva, ali takve dvojbe nemaju temelja u stvarnosti. Temeljna ideja EU jest upravo jačanje država članica kroz gospodarsku, političku i kulturnu integraciju, koja međutim ne znači i poništavanje razlika, već usklađeni suživot različitosti. Dokaz tomu je i činjenica da Europska Unija ima 11 službenih jezika i u donošenju zajedničkih odluka sve države članice, od

najmanje do najveće, sudjeluju ravnopravno. Također, EU funkcionira na načelu supsidijarnosti, tj. poštivajući suverenitet država da svoja pitanja rješavaju same, osim onda kada je nedvojbeno da sama EU neko pitanje može riješiti učinkovitije od pojedinih država članica. Suverenitet države članice prenose na EU isključivo dobrovoljno i dogovorno, i to samo u točno određenim područjima, kao što su npr. reguliranje zajedničkog tržišta, carinske unije, ekonomske i monetarne unije ili usklađivanje prometnih, telekomunikacijskih i energetske mreža, aktivnosti zaštite okoliša, itd. Daljnom integracijom, i druga će područja vjerovatno biti uključena u kreiranje zajedničke politike EU, ali nedvojbeno je da bi npr. sudjelovanje u zajedničkom sigurnosnom sustavu ili djelovanje unutar zajedničke vanjske politike EU moglo isključivo koristiti, a nikako štetiti Hrvatskoj.

Sigurno je da pristupom Uniji naš ugled, identitet i ono što građani nazivaju suverenitetom mogu samo ojačati. Također, je sigurno da Hrvatska, kao dio civilizirane zajednice europskih zemalja, može samo napredovati. Povijest, ali nažalost i sadašnjost, vrlo jasno uče da identitet i suverenitet zemalja koje se izoliraju i odbijaju suradnju sa svojim susjedima i ostatkom svijeta izrazito slabi, dok je sasvim suprotan primjer zemalja koje surađuju jedne s drugima unutar EU i čija je međunarodna pozicija svakako puno snažnija u odnosu na poziciju tih istih zemalja kada nastupaju samostalno.

Pristupanje Europskoj uniji znači i ukidanje državnih granica, tj. neograničeno kretanje cijelim područjem EU. Pojam otvorenih granica u Uniji ne znači samo nepostojanje granica unutar EU, već i zajedničku brigu o vanjskim granicama, tj. tzv. "Integrirano upravljanje granicama". Točnije, to znači da će Hrvatska, ukoliko se nađe u situaciji ugroženosti, moći računati na podršku snažnog i razvijenog zajedničkog sustava zaštite.

U tom smislu, a ponajprije radi vlastite sigurnosti, Hrvatska svoju vanjsku politiku mora uklopiti u prioritete Europske unije i njene Zajedničke vanjske i sigurnosne politike. HNS smatra da je za Hrvatsku članstvo u NATO-u važno zbog toga što je ono sastavnica «europskog sigurnosnog identiteta» i zato jer članstvo u NATO-u u financijskom smislu predstavlja manji teret od samostalnog obrambenog sustava. Ovakav stav zahtjeva dodatnu potvrdu kroz financijske analize opterećenja državnog proračuna.

U razvijanju partnerskih odnosa s Europskom unijom i u duhu ispunjenja uvjeta za pristupanje EU, u vanjskopolitičkim će se aktivnostima HNS zalagati za:

1. Jačanje veza i intenziviranje suradnje kako s Europskom komisijom (institucijom koja zastupa zajedničke, nadnacionalne interese unutar EU), tako i bilateralno sa svim zemljama članicama EU.
2. Aktivnu suradnju sa strankama u Europskom parlamentu i korištenje već postojećih stranačkih kontakata za osiguranje što snažnije potpore

brzom približavanju Republike Hrvatske Europskoj uniji. Pritom će od velike koristi biti članstvo HNS-a u ELDR, stranačke grupacije (europski liberali, demokrati i raformisti) treće po snazi u Europskom parlamentu, kojoj pripada i predsjednik Europskog parlamenta Pat Cox i predsjednik Europske komisije Romano Prodi.

Upravo će otvorene granice značajno doprinijeti razvoju jedne od naših najdražih gospodarskih grana, a to je naravno turizam. Onog dana kada naše turističko područje postane unutarnja destinacija EU, stvari će se dramatično promijeniti. Jer, mi smo često vrlo ponosni na naš turizam i prihode koje kroz njega ostvarujemo, ali nemojte zaboraviti da grad Beč godišnje ostvaruje veći turistički promet od cijele Hrvatske. Jasno je, dakle, da još ima puno prostora za poboljšanje. Sve ono što smo govorili za gospodarstvo biti će posebno vidljivo u turizmu. Ulaganja, europske standardi kvalitete, vezivanje naših turističkih kapaciteta za europske partnere, poboljšanje infrastrukture, posebno prometne, sve će to višestruko doprinijeti našem turizmu.

Tu naravno ne smijemo zaboraviti i one manje mjerljive, ali jednako važne elemente koje bismo mogli staviti pod zajednički nazivnik povoljnijeg odnosa građana EU prema Hrvatskoj zbog same činjenice da smo članovi iste zajednice građana, naroda i država

Osnivanje promotivne agencije

HNS će se također založiti za pojačani "Country marketing" tj. osnivanje posebne profesionalne informacijsko-promotivne agencije koja će, usporedo s tehničkim i političkim procesom ispunjenja obveza iz Sporazuma o pridruživanju i suradnji, koordinirati postojeće i kreirati nove proaktivne programe afirmacije i prepoznavanja Hrvatske u kulturnoj, znanstvenoj, političkoj i gospodarskoj javnosti zemalja članica EU kao pouzdanog, perspektivnog, zanimljivog i poželjnog partnera s kojim se dijele slični ili bliski interesi. Agencija bi svojim djelovanjem trebala doprinijeti afirmaciji ne samo prirodne i kulturne baštine i recentne kulturne produkcije, nego i gospodarskih i znanstvenih potencijala te društvene dinamičnosti, zrelosti i odgovornosti.

ODNOSI SA SUSJEDNIM ZEMLJAMA

Hrvatska politika prema susjednim zemljama do sada se odvijala u okviru paradigme «igre s nultim rezultatom». Temeljno pitanje bilateralnih odnosa bilo je pitanje razgraničenja, a jasno je da prilikom povlačenja granice jedna strana gubi upravo onoliko koliko druga dobiva. Međutim, i druga bilateralna pitanja rješavana su u okviru iste paradigme. U odnosu prema svim svojim susjedima Hrvatska bi u narednom razdoblju morala izaći iz «igre s nultim rezultatom» i odnose rješavati po načelu «igre s pozitivnim rezultatom», u kojoj svako riješeno pitanje donosi dobrobiti objema stranama.

U sljedećem političkom ciklusu Hrvatska ima šanse razvijati «europski koncept dobrosusjedstva». Napuštena je doktrina «nemiješanja u unutarnje stvari druge zemlje», koja je obilježavala međunarodne odnose u vrijeme Hladnoga rata, i nadomještena je doktrinom prekogranične suradnje. Na svojim sjevernim i zapadnim granicama Hrvatska ima stabilne demokracije, uključene u europsku integraciju i euro-atlantske strukture, pa stabilizacija demokratskoga poretka u Hrvatskoj otvara šansu za uspostavljanje europskoga koncepta dobrosusjedstva. Taj koncept omogućuje prevladavanje problema koji su obilježavali «igru s nultim rezultatom», fokusiranu prije svega na razgraničenje, a stvara brojne «multiplikativne faktore», prije svega za zajedničku privrednu ekspanziju.

Slovenija

Očito je da pitanje razgraničenja na moru još neko vrijeme neće biti moguće riješiti. Budući da je granica na kopnu uglavnom riješena, da je uspostavljen model malograničnog prometa i prekogranične suradnje, a da je temeljni politički cilj Hrvatske da se do 2007 i ona nađe u EU, granice između dviju zemalja biti će tek «administrativne», te je jasno da razgraničenje nije prioritetno pitanje. Kad obje zemlje budu dijelom iste ekonomske, političke i sigurnosne integracije, granica će postati de facto nebitno pitanje.

Sva otvorena pitanja (kao što sun npr. vlasnički udio Hrvatske elektroprivrede u Nuklearnoj elektrani Krško ili uštedovina hrvatskih građana u Ljubljanskoj banci) valja rješavati isključivo kao pravne, financijske i gospodarske probleme, a nikako kao međunarodni politički spor.

Hrvatska i slovenska privreda imaju interes za strateško savezništvo dviju zemalja. Riječ je o kompatibilnim privredama, koje se međusobno dobro poznaju, imaju čvrste međusobne veze i jedna drugoj predstavljaju važne partnere u razmjeni.

U društvu 25 europskih zemalja slovenski ponder nije velik. Potrebno joj je, stoga, «regionalno savezništvo» i stvaranje nekakva «istočnoeuropskog Beneluxa», kako bi se i njihov utjecaj povećao. Budući da postoje stvarni skupni interesi, Hrvatska ima interes poticati čvrstu bilateralnu suradnju, trilateralnu suradnju s Mađarskom, ali i suradnju u okviru kvadrilaterale Italija – Slovenija – Mađarska – Hrvatska, koja je već institucionalno uspostavljena.

Mađarska

S Mađarskom je lakše definirati odnose paradigmom «europskog dobrosusjedstva», jer ne postoje međusobni granični niti otvoreni politički problemi. Mađarska manjina, koja je visoko politički integrirana u hrvatsko društvo, a primjereno štiti svoj identitet i posebnosti, idealan je most suradnje dviju država. Već uspostavljene hrvatske manjinske samouprave u Mađarskoj služile su

kao logistika povezivanja dviju zemalja, a Ustavni zakon o manjinama omogućit će formiranje takvih institucija i u Hrvatskoj, pa onda i institucionalizaciju utjecaja hrvatskih građana mađarskoga porijekla na hrvatski politički, ali i privredni život.

Izgradnjom auto-ceste od Rijeke do mađarske granice otvara se mogućnost da Rijeka ponovno postane važna izlazna luka mađarske privrede. Osim auto-ceste, Hrvatska, da bi to ostvarila, mora izgraditi nizinsku željezničku prugu za Rijeku. U narednom razdoblju valja napustiti model sukoba triju sjevernojadranskih luka - Trsta, Kopra i Rijeke. U modelu «igre s nultim rezultatom» Kopar je pridobio upravo onoliko tereta koliko ga je Rijeka izgubila, i u Kopru su bili zadovoljni igrom. Međutim, u desetljeću u kome se to dešavalo izvoz iz zemalja Srednje Europe eksponencijalno je rastao, a tek njegov zanemarivi dio odvijao se preko sjevernojadranskih luka. Austrija, Češka i Slovačka, pa i Mađarska, sve su veći dio svoga tereta preusmjeravale na sjeveroeuropske luke. Trst i Kopar posljednjih su se godina počeli integrirati i specijalizirati za pojedine terete i zajedno nastupati prema tržištima bazena. U Hrvatskoj se do sada nije ozbiljno promišljala buduća strategija riječke luke, ali ona ne smije biti utemeljena na konkurenciji Trstu i Kopru, nego upravo na međusobnoj suradnji i zajedničkoj borbi za terete što su se u prošlom desetljeću preusmjerili na europski sjever. Ovakav razvoj Riječke luke, biti će moguć isključivo uz uvjet kvalitetne prometne i logističke povezanosti kako s tržištima srednje i istočne Europe, tako i sa susjednim lukama u Sloveniji i Italiji.

Italija

U proteklim godinama s Italijom su se počeli otvarati problemi koji su Osimskim sporazumima trebali biti konačno riješeni. HNS se zalaže za primjenu rečenih sporazuma kao i Rimskog sporazuma, te neće prihvatiti nikakvu njihovu reviziju. U tome kontekstu, kao odgovorna država i država vladavine prava, Hrvatska treba ispuniti i svoje financijske obveze na osnovu obveza proizaslih iz sukcesije SFRJ. Hrvatska mora poštivati prava svih svojih građana, te ispunjavati međunarodne obveze, ali isto tako mora bezrezervno i beskompromisno braniti svoja prava i prava hrvata koji žive i rade u drugim državama.

Italija, je Hrvatskoj prirodni gospodarski partner, te svakako treba i nadalje razvijati gospodarsku suradnju, uz naročit naglasak na definiranju suradnje u korištenju mora i jadranskog podmorja.

Bosna i Hercegovina

Hrvatska mora insistirati na očuvanju daytonskih načela, a ne slova Daytonskog sporazuma. Valja insistirati na očuvanju nedjeljivosti bosansko-hercegovačke države, a sustav dvaju entiteta valja dugoročno nadomjestiti modernim načelom federacije kantona, koji, međutim, ne bi bili krojeni po načelima ratnih osvajanja i etničke podjele, nego po kriterijima geografskih cjelina gravitacijske logike života

u BiH.

Hrvatska ima ustavnu obvezu brinuti se o položaju hrvatske zajednice u BiH, a ona, kao konstitutivni narod, mora početi svoju perspektivu tražiti unutar BiH, a ne u konceptu povezivanja dijela BiH s Hrvatskom. Tek kad se uspostavi lojalnost hrvatske zajednice institucijama bosansko-hercegovačke države, hrvatska zajednica može postati komparativnom prednošću Hrvatske u suradnji s tom državom.

Bilateralni odnosi s Bosnom i Hercegovinom treba i dalje dobro razvijati budući da u RH živi gotovo 80 000 BiH državljana s pravom glasa. Hrvatska Vlada trebala bi više poticati povratak BiH izbjeglica. Procjenjuje se da se oko 20 000 izbjeglica (od 140 000 koliko ih se još nalazi u Hrvatskoj) želi vratiti u BiH, posebice u Republiku Srpsku.

Crna Gora

Budući da je u vrijeme dok je Podgorica bila u izolaciji od Beograda, Hrvatska bila jedini izlaz Crnoj Gori u svijet, a da joj je ona i jedina logična veza sa svijetom Zapada, Hrvatska ima šansi postati europskim specijalistom za Crnu Goru. Dodatnu prednost predstavlja relativno malobrojna, ali vrlo utjecajna hrvatska manjina u Boki, koja se počela politički organizirati upravo u vrijeme početka osamostaljivanja Crne Gore. Ugled hrvatske privrede u Crnoj Gori i veći je nego u drugim dijelovima bivše Jugoslavije, a postoji i politička volja za otvaranje sa crnogorske strane.

Temeljni hrvatski interes, osim trgovine, mogu biti prodaja znanja u području turizma i zajedničke investicije.

Politički, s vodstvom Crne Gore i Albanije Hrvatska može u europskim forumima lobirati za izgradnju Jonske auto-ceste, koja se nastavlja na pravac Split-Dubrovnik, a kroz Hrvatsku ju je relativno lako izgraditi. Crna Gora tako može biti spona Hrvatskoj za trgovinu s Albanijom, što može biti važno rastuće tržište.

Crnogorsko unilateralno ukidanje viznoga režima otvara mogućnost za omekšavanje viznog režima na hrvatskoj granici, što je sigurno u privrednom interesu i Hrvatskoj.

Srbija

Temeljni preostali problem iz «igre s nultim rezultatom» pitanje je razgraničenja uz Dunav. Hrvatska potražuje znatna područja s lijeve strane Dunava. Budući da je za EU Dunav važan plovni put, a da se odnosi na plovnom putu kompliciraju čestim presijecanjem granicom, valja očekivati europski pritisak na odustajanje

od suvereniteta nad tim teritorijem, što Hrvatska trenutno politički ne može prihvatiti. Dodatan problem predstavlja činjenica da su na hrvatskim granicama sa Srbijom još uvijek naoružane jedinice vojske, a takav granični režim jednostavno je neprihvatljiv. HNS će podupirati razvoj gospodarske suradnje sa Srbijom.

Hrvatska (Zagreb) - regionalno poslovno središte

U prvi plan trajne stabilizacije odnosa Hrvatske sa susjednim zemljama treba staviti gospodarsku inicijativu i suradnju. Hrvatski gospodarski i poslovni kapaciteti trebaju biti osnaženi blizinom dostupnih i kvalitetnih tržišta i resursa u zemljama jugoistočne Europe, kvalitetnom finalizacijom regionalnih proizvoda, korištenjem transportne infrastrukture (luke, naftovod, plinovod, auto-cesta) i zastupanjem regije na trećim tržištima, posebice Europske unije. Hrvatska može i mora postati politički i gospodarski uzor i pouzdani predvodnik regionalnoga razvoja što će izravno osnažiti njenu ulogu i odgovornost u stabilizaciji i unapređenju sigurnosti kako sa susjednim zemljama (uključivši i trajno rješavanje otvorenih pitanja) tako i na čitavome području jugoistočne Europe.

PROVEDBA PRIPREMA ZA PRIDRUŽIVANJE EU

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju provodi se prema Planu provedbe kojeg je Vlada Republike Hrvatske usvojila 18. listopada 2001. godine. Plan provedbe je glavni instrument planiranja, koordinacije i praćenja provedbe Sporazuma, te sadrži više od 350 pravnih, analitičkih i institucionalnih mjera kao i pripremnih mjere za tehničku pomoć u vidu izrade analiza, definiranju prioriteta te sastavljanju nacrtu programa u razdoblju od 2002. do 2006. godine. Međutim potrebno je naći efikasniji model funkcioniranja istog jer očigledno, određena kašnjenja u provedbi nekih mjera u odnosu na rokove iz Plana provedbe postoje. Iako su među mjerama koje nisu pravovremeno provedene bili zakonski akti koji se smatraju važnim političkim prioritetima u Hrvatskoj, općenito, većina odgođenih mjera nisu bile zakonodavne prirode.

Ubrzani pristup u provedbi odražava namjeru da Hrvatska postigne stupanj spremnosti koji se zahtjeva za punopravno članstvo u EU do kraja 2006. godine.

Najznačajnije poteškoće u praćenju provedbe Sporazuma bile su: kašnjenja u podnošenju izvješća, neadekvatne informacije o provedbi, nejednaka kvaliteta izvješća, nedostatak koordinacije između nadležnih institucija za provedbu mjera (veliki broj mjera zahtjeva zajedničko zalaganje nekoliko tijela državne uprave), nedostatak svijesti odgovornih nadležnih ministarstava o prioritetima i važnosti aktivnosti koje bi mogle ubrzati proces integriranja Hrvatske u EU.

Učinkovito korištenje programa pretpristupne pomoći EU je izuzetno značajno, a u tom smislu iznimno je važno jasno definirati nadležnosti pojedinih tijela i pojačati komunikacijske kanale između svih tijela državne uprave. Također, svako pojedino tijelo državne uprave ima odgovornost da osigura optimalne uvjete za

provedbu plana pristupanja EU, a to prvenstveno znači značajne napore u jačanju administrativnih kapaciteta, tj. profesionalizaciji državnih službenika i to kroz intenzivnu edukaciju na području europskih integracija, posebno učinkovite provedbe europskih programa pomoći.

U skladu s jednom od temeljnih politika EU, tj. politike uravnoteženog regionalnog razvoja, znanja o procesima EU integracija, poglavito specifična tehnička znanja koja bi omogućila učinkovito korištenje pretpristupnih programa (i kasnije tzv. Strukturnih fondova i Kohezijskog fonda EU, koji su namijenjeni upravo uravnoteženom regionalnom razvoju unutar EU), potrebno je u što većoj mjeri proširiti i na županijsku odnosno lokalnu razinu.

Jačanje regionalne suradnje

U skladu sa svojim nacionalnim interesima RH je uključena u sve regionalne inicijative i organizacije u široj regiji.

Ulazak u punopravno članstvo CEFTA-e nije važan samo zbog postojeće trgovinske razmjene, već i zbog vrlo jasnih uvjeta članstva čime se u velikoj mjeri pridonosi približavanju članica CEFTA-e Europskoj Uniji i zbog toga u CEFTA-i treba gledati jedan od oblika pripreme za članstvo u EU.

U Programu rada Vlade Republike Hrvatske, Pakt o stabilnosti je određen kao jedan od vanjskopolitičkih prioriteta. U tom pogledu, Hrvatska je već dokazala namjeru igranja aktivne i kreativne uloge u Paktu, i spremnost preuzimanja svog dijela odgovornosti za njegov uspjeh, dajući doprinos ostvarenju zajedničkih ciljeva – održivog mira, napretka i stabilnosti jugoistočne Europe.

Sava inicijativa je izvrstan primjer zajedničkog prekograničnog projekta koji je proizašao iz regije kao rezultat interesa kojeg dijele četiri zemlje (Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Slovenija i Savezna Republika Jugoslavija), potpomognut okvirom Pakta o stabilnosti. Osnovni ciljevi inicijative su:

- uspostaviti plovidbu rijekom Savom i njezinim pritokama i regulirati međunarodni režim plovidbe;
- promicati održivo upravljanje vodnim i s njim povezanim resursima bazena rijeke Save;
- unaprijediti integrirani gospodarski razvitak uzimajući u obzir aspekte zaštite okoliša bazena rijeke Save kao i blagostanje stanovništva, te
- definirati odgovarajući institucionalni okvir za ispunjenje tih ciljeva.

Republika Hrvatska je 18. srpnja 2002. u Beču u okviru Pakta o stabilnosti potpisala ministarsku Deklaraciju o zajedničkim načelima i najboljim iskustvima u privlačenju ulaganja u jugoistočnu Europu. Ovom deklaracijom, ministri gospodarstva i trgovine jugoistočne Europe usvojili su brojne mjere, koje će doprinijeti većim ulaganjima u regiji.

Republika Hrvatska je bila vrlo aktivna u sigurnosnom dijelu Pakta o stabilnosti od njegovog pokretanja 1999. godine. Početkom 2002. godine, Hrvatskoj je povjereno mjesto predsjedatelja Radnog stola o sigurnosnim pitanjima i Podstola o obrambenim i sigurnosnim pitanjima Pakta o stabilnosti, čime je potvrđena njena uloga zemlje koja doprinosi sigurnosti u jugoistočnoj Europi.

RH je domaćin najuspješnijeg sigurnosnog projekta Pakta o stabilnosti: Regionalnog središta za pomoć u verifikaciji i provedbi kontrole naoružanja (RACVIAC), u kojem sudjeluju vojni predstavnici 20 zemalja, s ciljem pružanja foruma za usku suradnju među državama u svim područjima kontrole naoružanja, čime se promiče izgradnja povjerenja u regiji.

Hrvatska i Norveška su voditelji aktivnosti Inicijative za regionalnu obuku civilnih policija, koja godišnje održava šest treninga u regiji. Hrvatska aktivno sudjeluje u svim ostalim sigurnosnim inicijativama, poput reforme sigurnosnog sektora, suzbijanja malog i lakog naoružanja, borbe protiv organiziranog kriminala, korupcije i trgovanja ljudima, kao i inicijative za migracije i azil. K tome, Hrvatska predsjeda Reay skupinom za razminiranje.

Za Republiku Hrvatsku je suradnja u okviru Jadransko-jonske inicijative od velike važnosti, posebice s aspekta potvrde Hrvatske kao sredozemne i srednjoeuropske države. Nakon predsjedanja Jadransko-jonskom inicijativom 2000/2001 RH, nastavlja s promocijom i mobiliziranjem svih potencijala te Inicijative. Posebnu pažnju pridajemo značaju Jadransko-jonskih koridora i njihovom uvrštavanju u mrežu pan-europskih koridora, čime će se značajno povećati izgledi za bržu realizaciju Jadransko-jonske autoceste. Hrvatska je dovršila radove na izgradnji autoceste Zagreb-Split, a time ujedno značajno doprinijela izgradnji Jadransko-jonske autoceste s obzirom da se te ceste djelomično poklapaju.

RH bi morala pojačati suradnju u okviru Kvadrilaterale Hrvatska-Mađarska-Italija-Slovenija između 4 zemlje, kao i u kontekstu EU i NATO proširenja. Uzimajući u obzir činjenicu da je zajednički interes svih sudionica Kvadrilaterale uspješno sudjelovanje u procesima europskih integracija, posebice uključivanje u EU i NATO, prijedlozi za konkretne aktivnosti i programi suradnje povezani su s uzajamnom razmjenom iskustava i know-how o europskim stečevinama (acquis). Vežano uz programsku orijentaciju suradnje posebice su naglašena područja infrastrukturnih projekata i prometnih koridora, gospodarskih veza, malog i srednjeg poduzetništva, vojne suradnje, borbe protiv terorizma i organiziranog kriminala, migracija, informacijske tehnologije, te sporta i obrazovanja.

Republika Hrvatska punopravna je članica Dunavske komisije kojom predsjeda u trogodišnjem razdoblju do 2005. godine.

U svibnju 2002. Hrvatska je ušla u NATO Membership Action Plan.

Uključivanjem u MAP samo dvije godine nakon primanja u program Partnerstvo za mir, Hrvatska je dobila status kandidata za punopravnog člana NATO-a. To također potvrđuje napredak reformi u Hrvatskoj i pridonosi stabilnosti u regiji.

Suradnja s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ)

Jedan od strateških ciljeva Vlade Republike Hrvatske mora svakako biti i procesuiranje svih ratnih zločina bez obzira na nacionalnu ili vjersku pripadnost počinitelja. Vlada Republike Hrvatske to opredjeljenje treba ostvarivati provođenjem postupaka pred nacionalnim sudovima, ali istovremeno i kroz suradnju s MKSJ-om.

Suradnji s MKSJ-om ne treba prilaziti samo zbog dužnosti ispunjavanja preuzetih međunarodnopravnih obveza, već i zato što takva suradnja mora predstavljati bitan čimbenik u ostvarenju općeprihvaćenih zajedničkih ciljeva – sprječavanju ponavljanja ratnih zločina te postizanju pravednosti i trajnog mira.

Kod suđenja pred nacionalnim sudovima treba dovesti do značajnijeg pomaka na nediskriminatornom pristupu progonu ratnih zločinaca, tako da se pored postupaka za ratne zločine počinjenih nad hrvatskim stanovništvom, vode i postupci za ratne zločine počinjene nad srpskim stanovništvom. Samo individualiziranjem krivnje, tj. pronalaženjem i procesuiranjem svih pojedinačnih počinitelja zločina, velike pobjede Hrvatske vojske i hrabra borba hrvatskog naroda za samostalnost biti će oslobođena bilo kakve sumnje i prihvaćena kao pravедna i časna i od strane međunarodne zajednice.

Pored brojnih drugih svjedoka u čijem je svjedočenju posredovala Vlada Republike Hrvatske, pred MKSJ u postupku protiv Miloševića svjedočio je i predsjednik Republike Hrvatske gospodin Stjepan Mesić.

U ukupnoj suradnji s MKSJ-om kao bitno otvoreno pitanje stoji predmet Ante Gotovine koji je za sada nedostupan tijelima Republike Hrvatske.

Vlada Republike Hrvatske mora i u ovom predmetu ispoštovati sve svoje obveze, postupajući temeljem zakona, Statuta i Pravila MKSJ-a. U ovim i svim drugim predmetima Vlada RH mora inzistirati na tome da svaka optužena osoba mora svoje argumente braniti u postupku koji se protiv nje vodi pred MKSJ. Pri tome Republika Hrvatska će svakom svojem građaninu pružiti svu potrebnu potporu.

Reforma pravosuđa

Nastavak reforme pravosuđa mora biti jedan je od glavnih prioriteta Vlade RH. Time će se ostvariti pretpostavke za postizanje visokih standarda neovisnosti

pravosuđa i onemogućiti nelegitimno i političko zadiranje u samostalno i nepristrano djelovanje pravosuđa o čemu više stoji u HNS-ovom programu Brže, bolje pravosuđe.

Povrata imovine i uklanjanje svih administrativnih i pravnih zapreka povratku izbjeglih i prognanika

Izmjenama i dopunama Zakona o područjima od posebne državne skrbi, od 12. srpnja 2002., predviđeno je ukidanje stambenih komisija općina i gradova koje su osnovane Programom povratka, i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba, čime je povrat imovine preuzelo Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo. Ministarstvo trenutno provodi obradu dokumentacije preuzete od stambenih komisija.

Vlada RH je prihvatila Prijedlog projekta "Održivi povratak prognanika i izbjeglica - povrat imovine i stambeno zbrinjavanje" kojeg joj je uputilo Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo. Vrijednost projekta iznosi cca 80 mil € i 50 % svote financiralo bi se zajmom Razvojne banke Vijeća Europe, a 50% sredstvima iz Državnog proračuna. Aktivnosti projekta su nastavak ranijeg projekta "Povratak prognanika i izbjeglica u Republici Hrvatskoj: obnova i stambeno zbrinjavanje" za koji je CEB u rujnu 2000. godine odobrila zajam u iznosu od 30 mil €, a čija je provedba u završnoj fazi.

Osim velikog dijela sredstava iz Državnog proračuna, znatna sredstva ulažu se i od strane EU. Ove godine još je u tijeku provedba programa OBNOVA 2000 koji financira proces obnove i povratka u ukupnom iznosu od 12,34 mil €, te provedba CARDS 2001 programa (Održivi povratak izbjeglica i prognanika) u ukupnom iznosu od 23,2 mil €.

Izmjena zakona o HRT-u

Republika Hrvatska se ulaskom u Vijeće Europe obvezala provesti reformu javnih i privatnih medija. Kao članica OESS-a, Hrvatska se također obvezala postupati u skladu s kopenhaskim načelima i drugim obvezama OESS-a koje se odnose na medije. Reforma medijskog zakonodavstva obveza je i spram Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU.

Ljudska prava i zaštita manjina

U lipnju 2002. objavljeni su službeni rezultati popisa stanovništva. Prema tim rezultatima, na dan popisa stanovništva u ožujku 2001. Hrvatska je imala 4,437,460 stanovnika nasuprot 4,784,265 iz popisa objavljenog prije deset godina. Većina stanovnika, njih 89.6 % su Hrvati. Najveća etnička manjina su Srbi (4.54

%), slijede ih Bošnjaci (0.47 %), Talijani (0.44 %), Mađari (0,37), Albanci (0,34) i Slovenci (0,30). Popis stanovništva pokazao je povećanje u broju Romskog stanovništva koji se udvostručio (sada čine 0.21 % stanovnika).

Potrebno je inzistirati na ažuriranju i zakonodavstva u odnosu na moguće elemente diskriminacije te poduzeti sve potrebne zakonodavne i operativne mjere za prevenciju istih.

HRVATSKA DIPLOMACIJA

Hrvatska diplomacija suočava se danas s novim prioritetima (euroatlanske integracije, izgradnja trajne političke stabilnosti u regiji i međunarodna afirmacija gospodarskih potencijala) na koje može odgovoriti samo kao profesionalni i visoko osposobljeni vanjskopolitički servis kojega čine stručni, odgovorni i motivirani službenici.

Vanjskopolitički resor, između ostaloga, mora odgovoriti zahtjevnim zadaćama:

- koordinatora vanjske politike vlade i ostalih vanjskopolitičkih organa
- dosljedne provedbe međunarodnih obveza (posebice u procesu pridruživanja i suradnje sa EU)
- stalnoga zagovaranja interesa hrvatskoga gospodarstva
- izgradnje dobrosusjedskih i partnerskih odnosa u regiji
- afirmacije politike nenasilnoga rješavanja sukoba.

Da bi odgovorila svojim novim zadaćama diplomacija mora pretrpjeti organizacijske promjene, kadrovsko osnaživanje stručnjacima, te uspostaviti funkcionalni i transparentan sistem rotacije diplomatskih djelatnika.

U tome smislu je nužno da Ministarstvo vanjskih poslova postane suvremeni, tehnološki sofisticiran i stručni sustav koji će intenzivnije i bolje komunicirati sa diplomatsko-konzularnim predstavništvima u inozemstvu i opsluživati njihove inicijative na planu jačanja gospodarskih, kulturnih, političkih i drugih veza povezujući ih s domaćim partnerima.

Postojeća kadrovska struktura prema kvalifikacijama, stručnosti, znanju stranih jezika, tehnološkoj obrazovanosti i učinkovitosti još uvijek ne odgovara takvim zahtjevima diplomatske i pratećih službi te je stoga nužno revidirati postojeći kadrovski potencijal ministarstva vanjskih poslova i izgraditi sustav koji će uvažavati stručnost, obrazovanost, odgovornost i inicijativnost službenika.

* * *

Želimo naglasiti da se HNS ne zalaže za provedbu navedenih reformi i obaveza u okviru procesa prilagodbe EU samo zato što to od nas zahtjeva EU, već smo uvjereni da to treba prvenstveno učiniti za dobro hrvatskih građana.

HNS točno zna što treba činiti da bi Hrvatska efikasno provela potrebne reforme te usvojila standarde Europske unije. HNS taj posao zna i može obaviti zahvaljujući visoko stručnim kadrovima koje ima na raspolaganju. U ovom zahtjevnom poslu koji je pred nama HNS ima i jednu dodatnu veliku, a u hrvatskoj javnosti malo poznatu prednost. Naša stranka je punopravna članica europske stranačke grupacije ELDR (europski liberali, demokrati i reformisti), koja je treća po snazi grupacija stranaka u Europskom parlamentu, a pripadaju joj i predsjednik Europskog parlamenta Pat Cox i bivši predsjednik Europske komisije Romano Prodi. Već smo do sada kroz stranačku suradnju s našim europskim partnerima uspjeli ostvariti njihovu snažnu potporu hrvatskom približavanju EU, a sigurno ćemo to i dalje znati činiti na obostrano zadovoljstvo i za dobrobit građana Hrvatske.

EU zaslužuje povjerenje, ali prvenstveno Hrvati trebaju konačno imati dovoljno samopouzdanja da sami sebi priznaju da su ravnopravni građani Europe i da u nju, po prirodi stvari, pripadaju. HNS čini i činiti će sve da građanima Europu objasni, te da im pomogne u provedbi velike europske ideje ujedinjenja.

HNS od građana traži mandat kako bi u djelo sprovela aktivnosti za usvajanje europskih standarda ili drugim riječima kako bi građanima Republike Hrvatske osigurala visoku kvalitetu života.

Najbrži je put u Europu s HNS-om!

PROJEKTI HNS-a

HNS za mlade u politici

bez žena nema demokracije

dostojanstveno u treću životnu
dob

projekti HNS-a RADNA VERZIJA

HNS za mlade u politici

HNS ZA MLADE U POLITICI

CILJEVI KAMPANJE:

Primarni:

- Privlačenje pozornosti javnosti na pitanje nedovoljnog sudjelovanja mladih u društvu
- Medijska promocija HNS-a kao stranke koja se zalaže za interese mladih
- Privlačenje mladih glasača HNS-u

Sekundarni:

- Pomlađivanje članske i aktivističke strukture HNS-a
- Uspostava partnerskih odnosa s civilnim inicijativama mladih
- Promocija mladih HNS-ovih političara (prije svega novih općinskih, gradskih i županijskih vijećnika)

ZAŠTO KOMUNICIRATI S MLADIMA?

Relevantna istraživanja na kojima se temeljio i Nacionalni program djelovanja za mlade (koji je Vlada RH donijela početkom 2003. godine) kazuju da između društvenoga i političkoga sustava te njegovih institucija s jedne strane, te mladih i njihovih oblika organiziranja s druge strane vlada izrazito nepovjerenje.

Mladi u dobi od 18 do 30 godina čine gotovo četvrtinu biračkoga tijela i gotovo petinu ukupne populacije, ali su krajnje podzastupljeni u svim segmentima javnoga života, posebice u tijelima vlasti kako na lokalnoj tako i na višim razinama.

Udio mladih, primjerice među zastupnicima u Hrvatskome saboru, kreće se oko 2% a koncem osamdesetih godina kretao se između 5 i 9%. Među više od 500 gradonačelnika i načelnika općina u Hrvatskoj zanemariv je broj mladih od 30 godina (jedan ili dva), a tek je nekolicina njih mladih od 35 godina.

Brojni pokazatelji govore da tome bitno pogoduje neadekvatna kadrovska politika političkih stranaka koje još uvijek nisu sklone promovirati i afirmirati mlade aktiviste pa im za stranačko pozicioniranje i napredovanje, bez racionalno utemeljenih razloga, treba mnogo više vremena i dokazivanja nego starijim članovima stranaka iako su spremni uložiti i više napora i vremena u stranačke aktivnosti, a u prosjeku su i nešto obrazovaniji od svojih kolega seniora.

O tome svjedoči i činjenica da samo desetak od ukupno osamdeset političkih stranaka ima formalno organizirani stranački pomladak, a da javnost sporadično bilježi značajnije aktivnosti samo četiriju podmladaka parlamentarnih stranaka

(HNS, SDP, HSS i HDZ).

Mladi ljudi i politika često se doživljavaju kao kontradiktorni pojmovi. Zamorna, dosadna i nezanimljiva politika nespojiva je s entuzijazmom i idejama mladih. Krive predodžbe i prije svega neznanje uzrokuju apatičnost i nezainteresiranost mladih za događanja i društvene procese oko njih. Mladi ljudi, kao budući donosioci odluka, nosioci razvoja i aktivni sudionici društva ne smiju ostajati izvan politike, barem one koja utječe direktno na njihove živote.

Cilj projekta je približiti politiku mladima i pokazati im da za mlade u politici postoji i mjesto i način koji im nije toliko stran i različit. "Politika mladih" nudi mogućnosti da artikuliraju svoje ideje, da rade na temama koje ih zanimaju, da razmjene mišljenja s ljudima njihovih godina, s istim problemima i interesima. Mladi imaju svoje mjesto u politici, a projektom Mladi u politici želimo pokazati da je to mjesto privlačno, zabavno i perspektivno, suprotno od onog što se očekuje od politike.

Već spomenutim Nacionalnim programom djelovanja za mlade, koji sadrži i paket od stotinjak akcijskih mjera, kanilo se u narednih 6 godina sustavnijom državnom politikom mijenjati ovakvo stanje, ne samo na planu aktivnoga sudjelovanja mladih u društvu nego i na još 7 drugih područja koja su od posebnoga interesa za mlade (obrazovanje i informatizacija, zapošljavanje i poduzetništvo, socijalna politika, zdravstvena zaštita i reproduksijsko zdravlje, izgradnja civilnog društva i volonterski rad, kultura mladih i slobodno vrijeme, te mobilnost, informiranje i savjetovanje). Važno je naglasiti kako se od promjene vlasti u 2003. godini stalo s provedbom NPDM-a.

Iako se radi o prvom takvom temeljito pripremljenom državnom dokumentu u Hrvatskoj u formi nacionalne politike, njegova realizacija leži na brojnim tijelima državne uprave i za pretpostaviti je da će bez potpore javnosti, političkih stranaka, nevladinih udruga i napose jedinica lokalne samouprave (od kojih se očekuje da izrade i provedu vlastite lokalne programe) ići vrlo sporo i teško.

Otegotna je okolnost i to što u sustavu državne uprave ne postoji specijalizirano tijelo za mlade, nego je koordinacija provedbe ovoga programa povjerena Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, kojemu je ova zadaća tek jedna od brojnih.

Većina mladih u svim istraživanjima pokazuje animozitet prema političkim strankama, pod utjecajem općega nepovjerenja u društvu prema strankama i političarima. To dugoročno nije dobro niti za stranke, njihovu kadrovsku obnovu i promociju političkih ideja, niti za stabilnost političkoga sustava. Zato je jedna od važnijih zadaća političkih stranaka aktivno i uporno javno djelovanje na jačanju povjerenja u političke institucije, političke stranke i politiku kao časnu profesiju.

U tome je smislu komuniciranje s mladima kao biračima vrlo zahvalno i to iz

više razloga:

- manje su opterećeni prošlošću političkih procesa i aktera
- lakše prihvaćaju promjene i lakše mijenjaju stavove
- žele sudjelovati u promjenama i aktivni su trendsetteri
- skloniji su usvajanju novih znanja i vještina
- najzahvalnija su potrošačka skupina
- ima ih čak oko 650 tisuća
- dostupniji su jer se služe novim i bržim medijima
- imaju više slobodnoga vremena
- predstavljaju najmobilniju i najobrazovaniju populacijsku skupinu
- lojalni su onima koji im iskazuju povjerenje i otvaraju prostor za javno djelovanje i afirmaciju

Iznimno važan princip pomlađivanja političke scene u Hrvatskoj (HNS-ov slogan izbora 2000 je bio: «Nova generacija hrvatske politike!») je i u uvođenju formalne generacijske kvote za izborne liste. On se može realizirati unutar stranke uvođenjem obveze da svaki četvrti kandidat na listama za parlamentarne i lokalne izbore mora biti mlađi od 30 godina te zagovaranjem zakonskoga rješenja koje će (jednako kao i u slučaju tzv. ženske kvote) višim financijskim naknadama stimulirati dovođenje mladih zastupnika u Hrvatski sabor, županijska, gradska i općinska vijeća.

Stranka koja ima mladog zastupnika ili vijećnika imala bi pravo na nešto višu naknadu iz proračuna nego za ostale zastupnike i vijećnike.

Radi svega navedenog, a najviše zbog činjenice da mladi ispod-prosječno participiraju u politici, a prema posljednjim istraživanjima koje je proveo IRI, od 30 % neodlučnih birača 19 % ih je mlađe od 30 god., politička će kampanja biti usmjerena na motivaciju upravo tih birača da glasaju za HNS.

Početkom 2003. godine, Mlade Hrvatske narodne stranke su na državnoj razini, odnosno u svim većim gradovima Republike Hrvatske, anketirali javnost na temu «Politički angažman mladih i informatizacija društva». Anketni uzorak je brojao 1000 ispitanika od 18 godina naviše. U prvom dijelu ankete pokušalo se ispitati uzroke velike apstinencije mladih u političkom angažmanu, te razmišljanja i očekivanja potencijalnih glasača na sljedećim izborima. Slična anketa se ponovila i početkom 2005. godine i rezultati su bili gotovo identični onima iz 2003. godine.

Rezultati u ovom dijelu ankete ukazuju na nedovoljnu zastupljenost mladih na svim razinama političkog života kao i na nedostatak motivacije većine mladih za sudjelovanjem u aktivnom društveno-političkom životu. Ali jednako tako dobiveni rezultati pokazuju i da javnost smatra neophodnim mladima prepustiti veću ulogu na političkoj sceni. Ono što je za Mlade HNS-a posebno važno su odgovori na pitanje što bi političke stranke trebale činiti po pitanju motivacije mladih. Većina odgovora je ukazivala na potrebu bržeg rješavanja pitanja zaposlenja, boljeg obrazovnog sustava te lakše rješavanje stambenog pitanja. Na osnovu tih odgovora, a i na temelju Statuta i Programa HNS-a, Mlade HNS-a

će kroz svoje osnovne poruke inzistirati na sljedećim temama:

- INTENZIVNIJE ULAGANJE U OBRAZOVANJE

Promoviranje programa HNS-ova programa «Nova škola» i provedba Bolonjske deklaracije

- RJEŠAVANJE STAMBENIH PROBLEMA

Promoviranje programa poticane stanogradnje, budući da se njime omogućuje kupnja stana mladim obiteljima po povoljnim uvjetima, (uz otplatu kredita na rok od 30 godina i kamatu od oko 4%, uz mogućnost počeka od jedne godine.)

- UKIDANJE VOJNOG ROKA - profesionalizacija vojske

Skraćanjem vojnog roka prošle je godine MORH uštedio 142 milijuna kuna godišnje, što je dovoljno za informatizaciju svih osnovnih škola u Republici Hrvatskoj.

KAMPANJA «HNS ZA MLADE U POLITICI»

Osnovni ciljevi kampanje su profilacija HNS-a kao proaktivne i moderne stranke okrenute mladim biračima (budućnosti) te aktivacija i privlačenje glasova neodlučnih mladih birača za HNS.

Dobar primjer prakse unutar stranke je i Međimurska županija, u kojoj od svih članova izvršnih odbora po podružnicama, čak njih 35 % dolaze iz redova mladih, a od ukupnog broja vijećnika 14 % dolazi iz redova mladih (to ne uključuje članove Poglavarstava).

HNS se percipira kao stranka građanske orijentacije i stranka za koju glasaju obrazovaniji birači. Obje karakteristike se mogu osnažiti ukoliko se poradi na pridobivanju glasova mladih.

Pridobivanje većega broja glasova mladih se može postići na više načina:

- senzibilizacijom javnosti za probleme mladih, čime HNS stječe ugled zagovornika interesa (i) mladih;
- isticanjem mladih političara HNS-a kao primjera da HNS daje prostor za afirmaciju mladih u politici i javnom životu;
- privlačenjem pozornosti mladih glasača na programe HNS-a kampanjom koja će komunicirati suvremenim jezikom, novim tehnologijama (Internet) i javnim manifestacijama za mlade (street-ball turniri, koncerti demo grupa, skateboarding, izložbe mladih umjetnika, festivali udruga mladih, biciklijade, ekstremni sportovi itd);
- javnom kampanjom za donošenje Zakona o vijećima mladih (predstavnička tijela na općinskoj, gradskoj i županijskoj razini s koordinacijskom i konzultativnom funkcijom prema predstavničkim tijelima lokalne samouprave);

- organiziranjem debatnih skupova na lokalnim razinama o problemima mladih;
- organiziranjem «poola mladih novinara» lokalnih glasila koji žele pratiti i popularizirati rad udruga i lokalnih inicijativa mladih;
- javnim zagovaranjem provedbe Nacionalnog programa djelovanja za mlade i donošenjem gradskih i općinskih programa djelovanja za mlade;
- inicijativom za promjenu Ustava RH i odgovarajućih zakona u toku 2004. godine kojima bi se omogućilo aktivno pravo glasa na izborima za tijela lokalne samouprave (lokalni izbori) mladima s navršenih 16 godina

Osim samog programa nužno je osmisliti i projekte koji će pratiti sam program, te na jednostavniji, prihvatljiviji i razumljiviji način promovirati sam program.

Vrlo važan segment je i civilno društvo, koje ionako percipira HNS kao «svoju» stranku tj. jedina stranka koja razumije problematiku civilnog društva. Prije svega se tu misli na udruge mladih i za mlade. Drugi važan segment je studentska populacija. To su dvije fokus grupe koje primarno treba obuhvati u programu i projektima, te također i svi ostali mladi koji nisu toliko «kanalizirani».

Udruge mladih i za mlade

Percepcija ove strukture mladih je kako politika ne donosi nešto dobro i pozitivno. Samo približavanje ovom sektoru društva je izuzetno teško. Veliki uspjeh je učinjen na području suradnje sa krovnom organizacijom udruga mladih i za mlade MMH (Mreža mladih Hrvatske). Jedan od načina je bio i zalaganje za provedbu NPDM-a, točnije izradu operativnog plana. Odrađene su dvije kampanje kojima se obišlo 70-ak općina i gradova i prezentirao NPDM i poticala izrada lokalnih programa djelovanja za mlade. Osim ovih javnih kampanja, predan je i Prijedlog zaključka o provedbi NPDM-a u Hrvatskom saboru u suradnji sa Klubom zastupnika HNS-a. Kao treća razina su općinskih, gradski i županijski vijećnici koji u svojim tijelima trebaju postaviti dva pitanja vezana uz mlade:

1. Zašto se još nije krenulo u izradu lokalnog programa za mlade?
2. Kada će se donijeti lokalni program djelovanja za mlade po uzoru na NPDM?

Ovim aktivnostima HNS-u su se otvorila vrata civilnog sektora, kako u podršci tako i na području suradnje, poglavito na problematici mladih.

Još jedna aktivnost koja bi pomogla u osnaživanju suradnje između HNS-a i udruga je pitanje PDV na dobivene donacije iz inozemstva. PDV postoji četrdesetak godina i najsvršeniji je porez ikad izmišljen jer se plaća za svaku transakciju i najteže ga je izbjeći. Hrvatskoj državi toliko se omilio da ga naplaćuje na sredstva prikupljena humanitarnim donacijama i jako ga se teško odriče.

Sada su po zakonu od plaćanja PDV-a izuzete političke stranke, sindikati i komore, vjerske organizacije, Crveni križ te većina tuzemnih humanitarnih organizacija. Donedavno su toj skupini bile i nevladine organizacije, ali odlukom

ministra Šukera Hrvatska se još malo udaljila od skupine zemalja s razvijenom građanskom demokracijom. Sredstva koja u humanitarne svrhe mogu dati poduzeća i pojedinci zaista se ne bi trebala tako lako odbacivati, i 'pametnije' države potiču ih na to raznim olakšicama. U Americi se sredstva uplaćena u humanitarne svrhe čak i odbijaju od poreza. Naša država od plaćanja PDV-a izuzela je samo humanitarnu pomoć koja dolazi iz inozemstva. Za provedbu ovog Zakona nisu potrebna dopunska financijska sredstva iz proračuna Republike Hrvatske.

Ministarstvo financija donijelo je u svibnju 2004. godine odluku o izmjenama Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (NN 55/04) kojom je izbrisalo neprofitne organizacije, udruge i ustanove iz popisa pravnih osoba koje su oslobođene plaćanja PDV-a na dobra i usluge koje se plaćaju ili primaju iz inozemnih donacija. Do 2001. godine oslobođeni od plaćanja PDV-a na navedena dobra i usluge, temeljem Zakona o porezu na dodanu vrijednost, bile su humanitarne organizacije, zdravstvene, obrazovne, kulturne, vjerske, znanstvene i socijalne ustanove, športski amaterski klubovi te tijela državne, lokalne i područne (regionalne) samouprave. Od 2001. godine, Pravilnikom (NN 54/01), uz ove pravne osobe dodane su i ostale neprofitne organizacije, udruge i ustanove, čime su sve neprofitne pravne osobe izjednačene. Međutim, od svibnja 2004. godine ponovo se brišu neprofitne organizacije, udruge i ustanove. Odluka o brisanju je donesena iznenada, bez konzultacija ili rasprave sa zainteresiranim stranama.

Porezna politika svake države temelji se na načelima jednakosti i pravednosti. Ostaje, međutim, nejasno po kojim je kriterijima odlučeno da neke organizacije, udruge i ustanove (s područja ljudskih prava, ženskih prava, demokratizacije i sl.) vrijede "manje" od ostalih (humanitarne organizacije, zdravstvene, obrazovne, kulturne, znanstvene, vjerske i socijalne ustanove, športski amaterski klubovi) te da se njihov rad ne treba stimulirati? Ustavom zaštićene vrijednosti iz članka 3. Ustava Republike Hrvatske kao sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava.

Neprofitne organizacije koje promiču navedene vrijednosti su ne samo humanitarnog ili športskog karaktera, već uključuju promicanje ljudskih prava, zaštite okoliša, demokracije, prava osoba s posebnim potrebama i slično.

U protekle tri godine, za vrijeme kojih su sve neprofitne organizacije bile oslobođene plaćanja PDV-a, mali broj njih je aktivno koristio navedenu povlasticu, a sva sredstva koja su uštedjena neplaćanjem PDV-a ionako su završila u Republici Hrvatskoj jer su ta sredstva omogućila da organizacije odraduju veći broj aktivnosti i plaćaju veći broj usluga ili zaposle veći broj osoba. Te organizacije su svojim radom i zalaganjem u protekle tri godine u Hrvatsku privukle više milijuna eura koji su na kraju završili u profitnom sektoru ili državnom proračunu, putem poreza i doprinosa. Navedene organizacije bave se, slično kao i humanitarne

udruge i ustanove obuhvaćene olakšicama u Zakonu, društveno korisnim radom, zastupaju vrijednosti i ideje i interese marginalnih i deprivilegiranih društvenih skupina, okupljaju građane oko programa i ciljeva kojima se podiže kvaliteta života – ukratko, pridonose pluralizaciji javnog i političkog prostora i demokratizaciji društva. Osim toga, pripadnici navedenih organizacija samostalno se brinu oko osiguravanja sredstava za vlastiti rad, što najčešće znači mukotrpano probijanje i održavanje kanala prema inozemnim donatorima. Država bi to trebala cijeniti kao smanjivanje pritiska na vlastiti budžet. Sad je, međutim, poremećeno ovogodišnje poslovanje izbrisanih neprofitnih organizacija, udruga i ustanova, kao i inozemnih donatora, jer su postojeći proračuni temeljeni na starom Pravilniku. Dugoročno, odluka ima za posljedicu odbijanje inozemnih donatora koji neće željeti donirati sredstva ili dobra na koja će im država uzimati 22%. Za usporedbu s bližim susjedima, državama Centralne i Jugoistočne Europe, od 16 zemalja, njih 10-ak ima neki oblik oslobođenja plaćanja PDV-a za neprofitne pravne osobe i /ili njihove aktivnosti, pogotovo ako dolaze iz inozemnih izvora. Oni koji imaju oslobođenje su: Bugarska, Češka, Estonija, Mađarska, Litva, Poljska, Makedonija, Rumunjska, Slovačka, Slovenija. Oni koji to nemaju su, uz Hrvatsku, i Albanija, BiH, Srbija i Crna Gora, Kosovo i Latvija. Osim toga, sve države imaju dodatne brojne oblike poreznih odbitaka/olakšica za donacije udrugama. (izvor: "Pregled poreznih zakona koji utječu na neprofitne organizacije u Centralnoj i Istočnoj Europi" koju je izdao Međunarodni centar za neprofitno pravo 2003. godine, ICNL, www.icnl.org).

Uz sve navedeno, Savjet za razvoj civilnog društva, sastavljen od predstavnika neprofitnih organizacija i predstavnika ministarstava i državnih tijela, na sjednici održanoj 09. lipnja 2004. godine uputio je apel Vladi Republike Hrvatske da se na jednoj od idućih sjednica Vlade donese odluka o rješavanju problema ukidanja odredbi Pravilnika o PDV-u kojima bi se reguliralo oslobođenje plaćanja PDV-a na dobra i usluge kupljene sredstvima donacija iz inozemstva. Između ostalog, ova Vlada se u Nacionalnom programu za pridruživanje Europskoj uniji za 2004. godinu obvezala poticati razvoj civilnog društva. Stoga je navedeni prijedlog zakona u potpunosti na tragu Vladine razvojne politike. Sadašnjim rješenjem u Zakonu o porezu na dodanu vrijednost nevladine udruge i neprofitne organizacije višestruko su diskriminirane. Primjerice, humanitarne ili športske organizacije izuzete su od plaćanja PDV-a na donacije iz inozemstva, kao i na donacije koje proizlaze iz potpisanih međunarodnih ugovora i sporazuma (CARDS, USAID). Stječe se dojam da su time najvećim dijelom i riješeni problemi donacija iz inozemstva, ali to nije točno. Zakonom se ne može određivati i diskriminirati koje su to "dobre" i "korisne" udruge ili vrste donacija. Potrebno je stoga propisati oslobođenje za sve neprofitne organizacije (koje promiču vrijednosti iz članka 3. Ustava Republike Hrvatske) jer bi time bio problem riješen na transparentan i zakonit način, a propisivanjem dodatnih mehanizama porezne kontrole i boljom organizacijom sustava izdavanja potvrda i praćenja korisnika, cijela procedura mogla bi postati jednostavnija i transparentnija. Također, izbjegla bi se diskriminacija neprofitnih organizacija i inozemnih donatora.

Unatoč vrlo aktivnom zagovaranju Kluba zastupnika HNS-a i nekolicine saborskih zastupnika Prijedlog o dopunama Zakona o porezu na dodanu vrijednost, nažalost, nije prihvaćen te Mladi HNS-a zagovaraju podršku za njegovom promjenom u cilju poticanja demokratizacije društva.

Obrazovanje i školovanje

Studenti

Vrlo važan segment društva su studenti koji su nositelji promjena. Problemi koji postoje su veliki i nije ih moguće lagano riješiti. Mladi HNS-a su pristupili na dva načina ovoj populaciji. Prvi je ponovno pokretanje LSA (Liberalne studentske asocijacije) i drugi je putem projekta «Mijenjam vojni rok za ispitni».

LSA je osnovana studentska udruga, ali već duži niz godina je neaktivna i nema neki značaj unutar Studentskog zbora i studentske populacije. U dogovoru s partnerima krenulo se u oživljavanje LSA, prije svega u pet regionalnih centara (Zagreb, Osijek, Varaždin, Rijeka, Split). Važno je spomenuti da se ovim postupkom HNS približava i drugim strankama koje imaju svoju studentsku organizaciju (ona koja im je programski slična, a nije dio Stranke).

Projekt «Mijenjam vojni rok za ispitni»

Hrvatski sabor je u veljači 2003. prihvatio zaključke Kluba zastupnika LIBRE kojima se obvezuje Vlada da razmotri ukidanje obveznog služenja vojnog roka, te da predloži dinamiku ukidanja. Dolaskom na vlast, HDZ-ova vlada odugovlači i kalkulira, te ne reagira na spomenute zaključke.

U srpnju 2004. LIBRA predaje predsjedniku RH Stjepanu Mesiću 30 000 potpisa, prikupljenih po većim hrvatskim gradovima u peticiji kojom se traži ukidanje vojnog roka. Predsjednik Mesić u nedavnoj «kavici» na Hrvatskom radiju također je podržao ukidanje, u skladu s europskim trendovima u sigurnosnoj politici. U rujnu 2004. u Hrvatskom saboru ne prolazi prijedlog izmjena Zakona o službi u Oružanim snagama i Zakona o obrani, čije su izmjene usmjerene prema ukidanju obveznog služenja vojnog roka. Suprotstavljaju se HDZ i HSP. U predizbornoj kampanji pred predsjedničke izbore, potpredsjednica Vlade RH Jadranka Kosor govori kako je ona za ukidanje obveznog služenja vojnog roka i kako će se za to zalagati, i to samo mjesec-dva nakon što je i Vlada, a i njezina stranka u Saboru odbila bilo kakvu mogućnost izmjena zakona koje bi vodile ka ukidanju. Polovicom svibnja ove godine Vlada obznanjuje «Strategijski pregled obrane» kojim se predviđa postepeno (u idućih 5 godina) ukidanje obveznog vojnog roka, no i to pak nekako koincidira sa lokalnim izborima.

Mladi HNS-a su ZA ukidanje obveznog služenja vojnog roka. Zašto?

Zato što će se mladi ljudi koji nemaju sklonost prema vojnom pozivu moći obrazovati ili raditi, čime će izbjeći nepotrebno opterećenje i sami izabrati način za ostvarenje svojih ambicija! Zato što RH ima veliku profesionalnu vojsku, a s

proračunom manjim od 2% BDP godišnje za vojsku, nemoguće je financirati i ročnu i profesionalnu vojsku! Zato što se u velikoj anketi krajem 2004. više od 55% građana izjasnilo ZA! Zato što se na taj način može svake godine uštedjeti blizu pola milijarde kuna! Zato što je RH službeni kandidat za članstvo u NATO-u, čime se uključila u sustav kolektivne sigurnosti! Zato što se danas već VIŠE od 50% mladića odlučuje za civilno služenje, a ankete pokazuju da često motivacija za to nije prigovor savjesti, već izbjegavanje služenja vojnog roka! Zato što će se za civilne i gospodarske namjene osloboditi objekti, zemljišta i ostala infrastruktura koju danas koriste oružane snage!

Što reći onima koji pričaju.....?

Hrvatska još nije spremna za ukidanje vojnog roka.

Upravo suprotno. Hrvatska već kasni s ukidanjem jer vojska nam je sve tromija i tehnološki sve starija. Uostalom, obvezni vojni rok već su ukinule: Velika Britanija, Nizozemska, Belgija, Francuska, Portugal, Španjolska, a na tom su putu: Italija, Češka, Mađarska i Slovenija.

Time se slabi obrambena sposobnost zemlje.

Upravo suprotno. Boljom obukom, opremljenošću, uvježbanošću podići će se ukupna borbena spremnost oružanih snaga, a sredstva koja se danas troše na ročnu vojsku mogla bi se utrošiti na bolju obuku i opremu profesionalne vojske. Između osoba koje će dragovoljno služiti vojni rok odabrat će se najposposobniji koji će postati profesionalni vojnici. Također, tradicionalno je i shvaćanje da se velikim brojem vojnika stvara vojna sila, to je zastarjela koncepcija naučena u bivšoj JNA.

I na kraju, ali ne i manje bitno: Mladi HNS-a zalažu se da se i ženama omogući

dobrovoljno i ravnopravno služenje vojnog roka ,a ne da žene budu samo ukras vojsci.

Razmisli što sve možeš učiniti za *6 MJESECI VOLJNO*!!!!???

- PROČITATI 216 KNJIGA
- POŠUMITI POVRŠINU 8 NOGOMETNIH IGRALIŠTA
- NAUČITI 5000 RIJEČI STRANOG JEZIKA
- PROPJEŠAČITI OD ISTAMBULA DO LISABONA
- IZRADITI 328 WEB STRANICA
- I.....OSTATI UZ SVOJU CURU!!!!!!!

Projekt opća društvena informatizacija

Projekt ODIN uključuje osiguravanje sredstava, nabavku te instalaciju računalne i programske opreme, povezivanje na Internet za sve osnovne škole u Republici Hrvatskoj u periodu od dvije do tri godine.

S obzirom da je duhan (cigarete) sam po sebi potrošna roba negativnog karaktera, s vrlo visokim koeficijentom u financijskom smislu, a čijim relativno malim poskupljenjem ne bi trebalo doći do nikakvih nepredvidljivih kontraefekata, ukoliko se uzme u obzir precizno ciljana i najavljena namjena istog, smatramo ga

za početak najboljim načinom rješenja problema osiguranja sredstava. Ovime bi se također otvorila potreba i za novim radnim mjestima, kao što su npr. moderator potreban za rad sa serverom, tehničke ekipe i sl., a što bi kao i sve ostalo potrebno za funkcioniranje navedenog sistema, u što ulazi i stručno osposobljavanje nastavnika, išlo preko Ministarstva prosvjete i ne bi bilo na teret ovoga projekta.

Po svim relevantnim pokazateljima hrvatsko društvo u cjelini očigledno zaostaje u uvođenju i primjeni informacijskih tehnologija u većini neizostavnih faktora vezanih uz moderni razvitak, gospodarski rast i dovoljno brz korak s najrazvijenijim državama svijeta. Poglavitito je taj zaostatak primjetan u osnovnom školstvu. To je između ostaloga utvrđeno i u prijedlogu Ministarstva prosvjete i športa pod nazivom 'Podloga za izradu strategije informatizacije školstva'. U tom prijedlogu iz 1999. godine cijeli sistem modernizacije školstva po tom pitanju je vrlo detaljan i širok, što ga u ovom slučaju, zbog više elemenata, čini vrlo neostvarivim u potrebnom vremenu, a time i tromim s obzirom na brzinu i smjer kojim se tehnologija razvija. Za razliku, ovaj projekt je samo jedan segment, ali koji ima i svoj početak, te vrlo jasan i planski ostvariv cilj u relativno kratkom roku.

Najbitniji dio cjelog projekta su sredstva za ostvarivanje, odnosno upitna ekonomska strana, te su iz tog razloga sama sredstva potrebna za realizaciju osnovni nositelj ove ideje.

Prema projektu ODIN svaka osnovna škola u RH bi dobila/upotpunila svoju opremu sa:

- brojem računala i dodatne opreme potrebne za jedan razred
 - dva do četiri kompjutera na hodnicima/knjižnicama za slobodnu uporabu tijekom odmora ili slobodnog vremena
 - osiguranim pristupom internetu
 - potrebnim programima i podrškom za korištenje gore navedenog
- FINANCIJSKA KONSTRUKCIJA**

Potrebna sredstva za realizaciju projekta bi se skupila uvođenjem dodatnih trošarina na duhanske proizvode, odnosno cigarete u iznosu od 50 lipa po kutiji. Prema kalkulacijama, uz korištenje podataka iz prihoda državnog proračuna, te podataka korištenih prema prosječnoj tržišnoj cjeni potrebnih roba i usluga dolazimo do zaključka da bi se u godinu dana navedenim trošarinama izdvojila sva potrebna sredstva. Mladi HNS-a su proveli anketu koja je pokazala da bi velika većina u javnosti podržala uvođenje spomenutih trošarina. Na pitanje "Bi li Vam smetalo da cigarete poskupe 50 lipa ako bi ste znali da se taj novac ulaže direktno u razvoj društva, npr. informatizaciju svih osnovnih škola?". Dobiveni rezultati izgledaju ovako:

Prema podacima iz godišnjih izvješća Ministarstva financija, srednja vrijednost broja prodanih kutija cigareta na godinu je 400 000 000 komada. S tom brojkom dolazimo do računa da bi se dodatkom od 50 lipa po kutiji cigareta godišnje moglo prikupiti 200 milijuna kuna što je po našim izračunima dovoljna vrijednost za opremanje osnovnih škola prethodno navedenom informatičkom opremom.

Sredstva se ne bi izdvajala iz državnog proračuna već bi bila plasirana preko,

u tu svrhu osnovanog, fonda za informatizaciju. Na taj način bi, po uzoru na financiranje hrvatskih autocesta, uvelike pojednostavili i ubrzali funkcioniranje projekta, te ga istovremeno učinili transparentnim i nedvosmisleno ciljanim.

Glasovanje sa 16 godina na lokalnim izborima

Potrebno je izraditi se prijedlog zakona kojim bi osobama sa 16 godina omogućilo glasovanje na lokalnim izborima. Ovo smatramo važnim kako bi se politika posvetila mladima i njihovim potrebama, posebno u općinama i gradovima, koje ne vode dovoljno računa o mladima i njihovim potrebama.

Zasad je u većini članica EU-a 18 godina granica općeg biračkog prava, no na konferenciji EU-a ministara za mlade u Irskoj najavljeno je da će EU svim svojim članicama preporučiti da se granica spusti na 16 godina. Početak 2008., kao krajnji rok dokad se hrvatskim 16-godišnjacima treba omogućiti glasovanje, definiran je Nacionalnim programom djelovanja za mlade, jednoglasno usvojenim na sjednici Sabora još početkom listopada 2002.

ULOMAK IZ NPDM-a (Nacionalni program djelovanja za mlade)

Inicirati ustavne i zakonske promjene koje bi, sukladno rješenjima iz nekih europskih zemalja, dale aktivno pravo glasa na izborima za lokalna tijela vlasti mladima s navršениh 16 godina života. Budući da mladi u Hrvatskoj sa 16 godina imaju pravo stalnog zaposlenja to ih posredno kvalificira i da odlučuju o životu u svojoj lokalnoj zajednici. Na taj način stimuliralo bi se što ranije i odgovornije uključivanje mladih u proces odlučivanja te potaklo lokalne vlasti da više pozornosti posvete problemima mladih u svojim sredinama.

NOSITELJ: Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave

Budući da je NPDM već usvojen, Mladi HNS-a će se zalagati ne samo za potpuno provođenje NPDM-a, već i inzistirati na provedbi upravo ovog djela NPDM-a..

projekti HNS-a RADNA VERZIJA

Bez žena nema demokracije

ŽENE ZA MJEŠOVITE STRANAČKE LISTE

JEDNAKE ŠANSE ZA OBRAZOVANJE I ZAPOŠLJAVANJE

ŽENE ŽELE ISTE PLAĆE I POLA POLITIČKE MOĆI

BEZ ŽENA NEMA DEMOKRACIJE

Žene u Hrvatskoj čine 52% stanovništva, a neproporcionalno su zastupljene u političkom životu države i lokalnih zajednica. Podzastupljene su u predstavničkim tijelima te je tako npr. 1995. postotak žena u Saboru bio 7,09%, 2000 god. 21,85% a 2003. god. 17,1%.

Na lokalnim izborima povećale su udio u skupštinama s 13,38% - 2001. na samo 14,47% u 2005. god.

U Republici Hrvatskoj uspostavljeni mehanizmi koji garantiraju ravnopravnost spolova, ali žene nemaju iste šanse ni na tržištu rada, niti u obitelji, a posebno ih nema u javnom životu.

Žene HNS-a organizirane kroz Interesni odbor «Ženska inicijativa» svjesne su da jedino aktivnim sudjelovanjem u javnom životu mogu ostvariti da ženska energija pridonese promjeni lica politike i javnih poslova. Na promjene se može utjecati korištenjem prava glasa za one programe i političke strategije koje u potpunosti poštuju ravnopravnost spolova. Takva politika mora osigurati izjednačavanje šansi muškaraca i žena za uspješno obrazovanje i zapošljavanje kao pretpostavke uspješnog razvoja. To onda znači i iste plaće za isto obrazovanje i iste vrste poslova! Danas prema nekim statistikama žene ostvaruju čak i do 15% manje plaće u slučaju istih i sličnih poslova.

Teret roditeljskih obveza i brige o starim i nemoćnima ne može pasti samo na leđa žena kao što je to danas, jer država i lokalne vlasti prenose svoje obaveze ne izvršavajući programe za taj dio populacije.

Model u kojem se ženama nudi dulji ostanak u kući s mogućnošću korištenja porodiljnog dopusta tri godine, primjer je prebacivanja odgovornosti države na obitelj, odnosno na majku, jer oca kao roditelja nijedan propis ne obvezuje na korištenje porodiljskog dopusta.

Država, odnosno društvo u cjelini, mora prihvatiti odgovornost za osiguravanje jaslica, vrtića i dnevnog boravka za školsku djecu barem do završetka četvrtog razreda osnovne škole. Sklanjanje žena kroz formu trogodišnjeg porodiljskog dopusta s tržišta rada znači njihovo «tjeranje» s tog istog tržišta rada. Uz to što ne ostvaruju iste plaće za iste poslove i što u prosjeku imaju manje plaće za čak 10%, a u Hrvatskoj su bolje obrazovane od muškaraca (danas je 25% žena koje imaju visoko ili više obrazovanje za razliku od zaposlenih muškaraca od kojih samo 16% ima više ili visoko obrazovanje).

Rezultat takvog odnosa prema resursu koji se zove ženska radna snaga je da se već formirala skupina nezaposlivog dijela žena, a to su one iznad 45 godina. Sigurno je da Hrvatska ne može tako lako odbaciti resurs o kojem sve zemlje svijeta vode računa, a to su upravo žene i njihovo obrazovanje i sposobnosti.

Žene HNS-a prepoznate su u javnosti po svom dosljednom ostvarivanju programa kojima se zauzimaju za ostvarenje jednakih i demokratski utemeljenih prava jednakih šansi za muškarce i žene.

Ciljevi politike HNS-a za žene:

- ostvarivanje potpune ravnopravnosti spolova
- ostvarivanje kontrolnih mehanizama i programa za reguliranje procesa na tržištu rada u smislu zaštite ženske radne snage
- samozapošljavanje i poduzetništvo
- usklađivanje karijere i obiteljskog života s pravom izbora
- zaštita od nasilja u obitelji i na radnom mjestu
- briga za djecu i mlade i
- posebna briga za žensko zdravlje.

Hrvatska narodna stranka – liberalni demokrati kandidiranjem žena na izbornim listama želi osigurati žensku političku participaciju. Time ostvaruje politiku ravnopravnosti i osigurava ženama pola moći. Dakle, ženama pripada i treba rad, obrazovanje, cijela plaća i pola političke moći. Svojim programima HNS želi uključiti žene i njihovo znanje i energiju u razvoj suvremene Hrvatske.

Ženski glas se mora čuti!

PROGRAM INTERESNOG ODBORA ŽENSKA INICIJATIVA

HNS je u nekoliko godina povećao broj članova na 27 000. Veliki porast bilježe žene članice. Interesni odbor Ženska inicijativa ima veliku ulogu u animiranju žena koje se priključuju akcijama interesnog odbora, a onda postaju aktivne članice stranke jer im odgovara način organiziranja i rada kroz interesni odbor Ženska inicijativa. Posebno se vidi uloga takvog oblika organiziranja na lokalnoj razini. Ženska inicijativa ima organizacije u svim županijama Republike Hrvatske. U nekim sredinama postoje interesni odbori Ženske inicijative i na razinama gradova i podružnica. U tom smislu nije bilo ograničenja, a o formalizaciji rada dogovarat će se krajem 2005. godine.

Briga za stalno povećavanje broja članica u stranci, njihovo osposobljavanje i obrazovanje, ohrabrivanje za preuzimanje funkcija u stranci i u društvu stvarni je cilj programa rada Interesnog odbora ženske inicijative.

Organiziranje i provođenje programa rada omogućuje realizaciju tzv. ženske politike, unošenje ženskih prioriteta i kriterija odnosno, ženskog pogleda na izvršenje javnih poslova.

Priznavanje postojanja različitih prioriteta i kriterija kao i ženske politike pridonosi realizaciji demokratskih načela ostvarivanja jednakih šansi i žena i muškaraca. Bez obzira što se žene uvijek u stranci okupljaju na humanitarnim projektima vrlo brzo realiziraju dobru umreženost i na kraju nađu politički prostor. Politika kao prostor djelovanja zanimljiv je prostor koji pruža ogromne mogućnosti. Kroz takav oblik rada koji nudi interesni odbor Ženska inicijativa, inventivan, novi, neformalan, postaje dostupan i otvoren za žene.

Žene čine 52% biračkog tijela i u HNS-u u članstvu čine 32%. Na izborima tih 52% mogu biti odlučujući faktor ako izađu i ako koriste svoje pravo glasa.

U stranci ovih 32% mogu pridonijeti svojim iskustvom, znanjima kao i davanjem prioriteta političkim pitanjima koja inače ostaju nepokrivena. Naravno, to ne znači da žene moraju pokazivati interese samo za posebna ženska pitanja i da se ne trebaju baviti svim onime čime se bave njihovi stranački kolege. Prema rezultatima nekih istraživanja žene u Hrvatskoj smatraju da je hrvatsko društvo patrijarhalno, a tu patrijarhalnost prepoznaju u održavanju stereotipnih uloga muškaraca i žena te održavanju pozicije muške moći u društvu. Žene smatraju da su diskriminirane kroz nasilje nad ženama, kroz dvostruko opterećenje – rad i odgovornost na poslu i obitelji, kroz slabiji položaj na tržištu rada ali posebno kao diskriminacijska situacija prepoznaje se i podzastupljenost u politici.

Žene smatraju da trebaju biti dvostruko bolje, marljivije i obrazovanije pa da se i moraju više žrtvovati da bi uspjele. U ovakvim procjenama žena u Hrvatskoj treba prepoznati i intenzivirati interes HNS-a i komunicirati liberalne političke stavove koji obećavaju da će doći do promjena u korist žena.

Okupljene u interesnim odborima ženske inicijative žene HNS-a otvarat će politička pitanja kao što su:

1. odnosi građanskog i crkvenog vjenčanja;
2. insistiranje na sigurnom i u zdravstvenoj ustanovi, na zakonom osnovanom osiguranom pobačaju;
3. ostvarivanje građanskog prava na izbor u radanju, odgoju, u odnosu na izabrani vjerski stav;
4. ostvarivanje prava na život bez nasilja u obitelji, na poslu i na ulici;
5. ostvarivanje prava na iste uvjete u obrazovanju i na tržištu rada.

Umrežene i dobro pripremljene za preuzimanje stranačkih obaveza, poslova i funkcija žene će komunicirati u javnosti pored političkih stavova i svoj rad na humanitarnim programima i zalagati se za afirmaciju ženskog rada i malog poduzetništva.

PROGRAM „TRI PRIJATELJICE“

Središnji interesni odbor Ženska inicijativa pripremio je za područje svih Županijskih organizacija program „Tri prijateljice“. Takav program kao pilot program bio je provoden u nekim gradovima i pokazao je dobre rezultate.

Početkom jeseni ove godine predviđjeli smo održavanje seminara na kojem ćemo informirati i podučiti predsjednice interesnih odbora ženske inicijative svih županijskih organizacija.

Za provedbu programa „Tri prijateljice“ žene će pozivati svoje prijateljice i razgovarati s njima o politici. Pokušat će saznati što one misle o ekonomskoj situaciji i o općedruštvenoj klimi. Važno je napomenuti da će razgovor sigurno obuhvatiti i mišljenja o političkim strankama kao i o našoj stranci.

U razgovorima bi trebalo dati informacije o načinu rada Interesnog odbora ženske inicijative i naglasiti im da su dobrodošle ako žele raditi s nama.

Mogu se zabilježiti neke ideje i prijedlozi koji dolaze od nestranačkih žena s kojima se razgovara.

Teme koje predlažemo su sljedeće:

1. Zapošljavanje i samozapošljavanje
2. Žene na tržištu rada
3. Žensko zdravlje (pitanja legalnog pobačaja i stavovi oko umjetne oplodnje)
4. Povezivanje žena kao mjera pomaganja i podržavanja
5. Zašto i kako se angažirati u političkoj stranci
6. Razlozi vlastitog angažmana u HNS-u

projekti HNS-a RADNA VERZIJA

dostojanstveno u
treću životnu dob

PROGRAM HRVATSKE NARODNE STRANKE
UMIROVLJENIKA I SENIORA

Građani srednje i starije životne dobi, oni stariji od 45 godina čine oko 35 – 40% ukupne populacije u Hrvatskoj. Hrvatska kao mala zemlja s ukupnim brojem stanovnika od oko 4,5 milijuna stanovnika nema velike ljudske potencijale. Zbog toga je populacija srednje i starije životne dobi zbog svoje brojnosti važna ne samo kao problem socijalne osjetljivosti, zdravstvene skrbi i niskih, uglavnom prijevremenih mirovina, već ona može biti, ako je pravilno usmjerena, i mogući razvojni potencijal Hrvatske. Kako bi ljudi srednje i starije životne dobi prestali biti «nezaposlivi» dio radne snage i postali radni potencijal razvoja Hrvatske potrebno je usmjeriti primjereni politički interes i adekvatne političke odluke. Takve odluke i program moraju pratiti konkretni projekti edukacije, prekvalifikacije i različitih vrsta zapošljavanja namijenjenih baš onima radno sposobnima iz starije tzv. seniorske populacije.

HNS zastupa interese svih hrvatskih građana zalažući se za liberalne životne i političke principe. Liberalnim pristupom prema seniorima otvorit će se mogućnosti korištenja nagomilanih znanja upravo starije generacije. Ovoj populaciji potrebno je s posebnim projektima i poticajnim mjerama omogućiti savladavanje novih tehnologija i posebno informatičko opismenijavanje.

Posebnu kategoriju čine «seniorke», danas nezaposlene i udaljene s tržišta rada. Njihovom udaljavanju pomogli su procesi kao što su tranzicija i globalizacija, i nikakvim budućim procesima neće više biti vraćene na tržište rada (tehnološkim procesima). Zato ih danas i zovu isključivo nezaposlivim dijelom tržišta radne snage. Samo posebnim pristupom one se mogu vratiti i pridonijeti razvoju društva plasiranjem svoga znanja i iskustva. Mnoge od njih mogu raditi u vlastitoj kući ako se uključe u proces rada, i ako za to imaju potrebna znanja.

HNS se zalaže da se hitno u fokus rasprave stavi rješavanje životnih problema građana starih 50 i više godina. To što je velika većina upravo tih građana u mirovini defekti su prošlih procesa i na te procese može se adekvatno djelovati jedino tako da se seniori ponovo aktiviraju i uključuju u radne i društvene procese. Oni su zapravo ti koji su neprimjerenom i asocijalnom privatizacijom dovedeni u nehumane uvjete života zbog niskih mirovina, a oni građani koji su ostali bez posla a nisu ostvarili ni mirovinu nemaju nikakvih šansi za ponovno zapošljavanje. To treba priznati i isto tako treba politički zastupati da ni jedno društvo koje ne brine o svojoj trećini građana ne može biti ni uspješno niti demokratsko.

U daljnjim procesima predviđa se da će u Hrvatskoj nedostajati mlade radne snage jer će se ona odlijevati prema dijelovima Europske Unije. To posebno vrijedi za mlade obrazovane i one koji su iz gradskih sredina.

Kako bi se kompenzirali problemi koji će nastati u sljedećih desetak godina HNS predlaže:

1. Prilagođavanje zakonskih odredbi za fleksibilnije zapošljavanje žena na poslovima čuvanja mladih i starih i nemoćnih, a isto tako za umirovljenike za to prigodnih poslova.
2. Stimuliranje programa edukacije, prekvalifikacije i zapošljavanje mladih seniora.
3. Vraćanje umirovljenika u procese rada u manjem radnom vremenu i samo na određene vrste poslova.
4. Kako je životni vijek produžen u čitavom svijetu tako treba s tim računati, i kao što to rade drugdje u svijetu ostavljati seniore koji danas rade dulje u radnom procesu.
5. Treba podržavati nevladine organizacije koje se zalažu za ispravljanje nepravdi u izračunu mirovina. Isto tako treba podržavati sve one koji rade na programima zbrinjavanja onih najstarijih, nemoćnih i bolesnih.
6. Seniorima i umirovljenicima treba osigurati život dostojanstven i primjeren njihovoj dobi.
7. Seniori i seniorke radili su, mogu raditi i sada pa im to treba i omogućiti. Ako postanu nesposobni za rad treba im osigurati dostojanstven život u nemoći i starosti. To je demokratski pristup starijima, umirovljenicima i seniorima.



IMPRESSUM

Središnji ured HNS-a

Kneza Mislava 8

10000 Zagreb

tel: +38514629111

fax: +38514629110

e-mail: hns@hns.hr

www.hns.hr